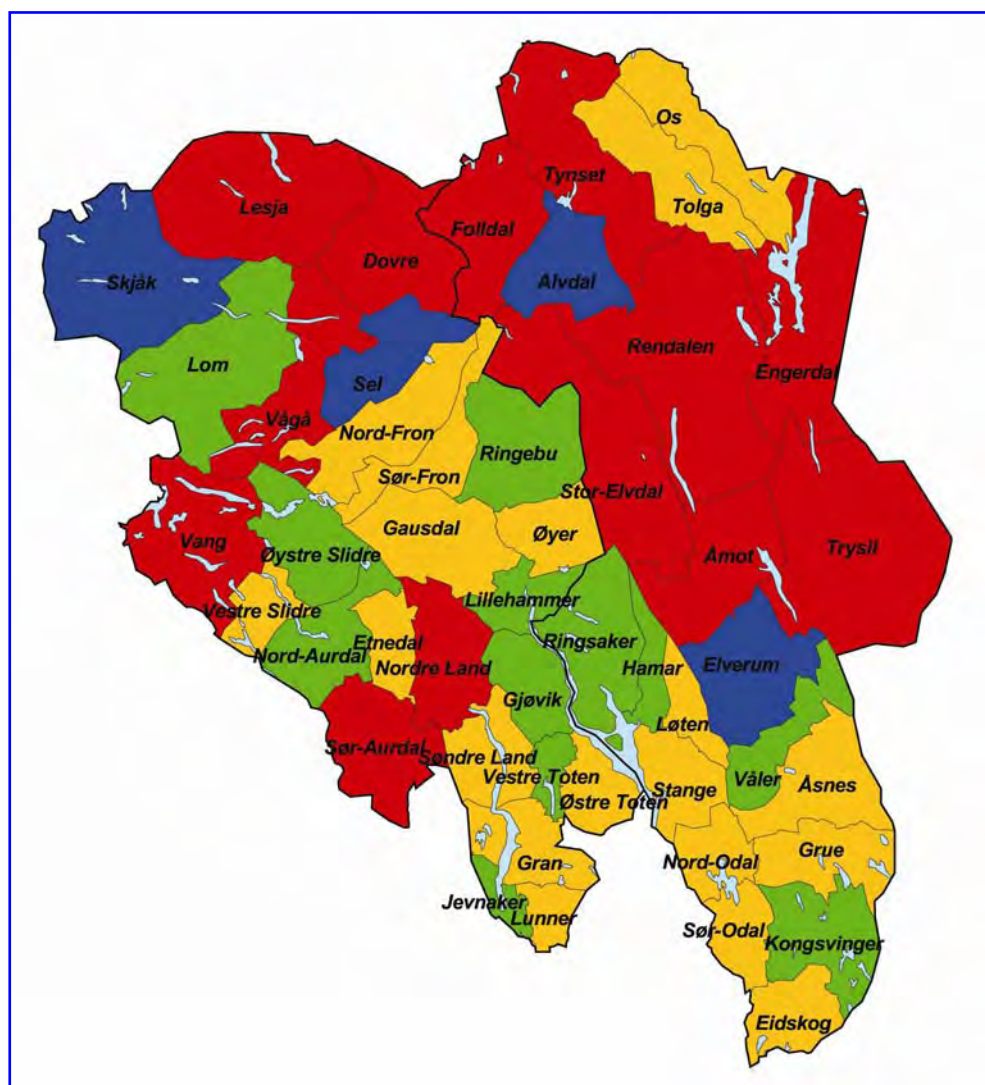

Næringsanalyse for Innlandet Hedmark og Oppland

Av

Knut Vareide og Veneranda Mwenda

**Telemarksforsking-Bø
Arbeidsrapport 25/2005**

Forord

Denne rapporten er utarbeidet på oppdrag fra Hedmark og Oppland fylkeskommuner og er den syvende rapporten i en serie årlige næringsanalyser, som tidligere ble utarbeidet for Østlandssamarbeidet. De enkelte fylkeskommunene er nå oppdragsgivere hver for seg, men samarbeider fremdeles om de årlige næringsanalysene. I 2005 ble det utarbeidet næringsanalyser for Akershus, Østfold, Innlandet (Hedmark og Oppland), BTV (Buskerud, Telemark og Vestfold) og Nord-Trøndelag samtidig.

Data er hentet inn fra bedrifts- og foretaksregisteret i Statistisk Sentralbyrå, Foretaksregisteret og fra Credit Informs base over regnskapsdata fra regnskapspliktige foretak. En del statistikk over befolkning, pendling og sysselsetting er i tillegg hentet fra statistikkbanken i SSB.

Disse basene er koblet og bearbeidet for å få fram analysene i denne rapporten. Forhåpentligvis vil analysene belyse utviklingstrekkene og variasjonene i den regionale næringsutviklingen, og sammenhengene mellom befolkning, næringsstruktur, sysselsetting og næringsutvikling.

Det ble satt ned en prosjektgruppe, som har definert de problemstillinger som er tatt med i denne rapporten, bestående av:

Enok Bye	Akershus fylkeskommune
Amarjit Singh	BTV (Buskerud, Telemark og Vestfold)
Magne Kjelstad	Oppland fylkeskommune
Arne Olav Nyberg	Hedmark fylkeskommune
Hans Erik Fosby	Østfold fylkeskommune
Ivar Skjerve	Innovasjon Norge, Nord-Trøndelag

Denne gruppen har diskutert tema, presentasjonsform og resultater underveis i arbeidet.

Rapportene er utarbeidet i tidsrommet august 2005 til november 2005, og tar for seg utviklingen i næringsliv, arbeidsliv og befolkning i Norge i perioden 1999 til 2004.

Knut Vareide og Veneranda Mwenda fra Telemarksforsking-Bø har gjennomført arbeidet, førstnevnte som prosjektleder, med å gjennomføre analysene og skrive rapporten. Resultater og tolkninger i denne rapporten er prosjektlederens ansvar.

Bø 20. november 2004

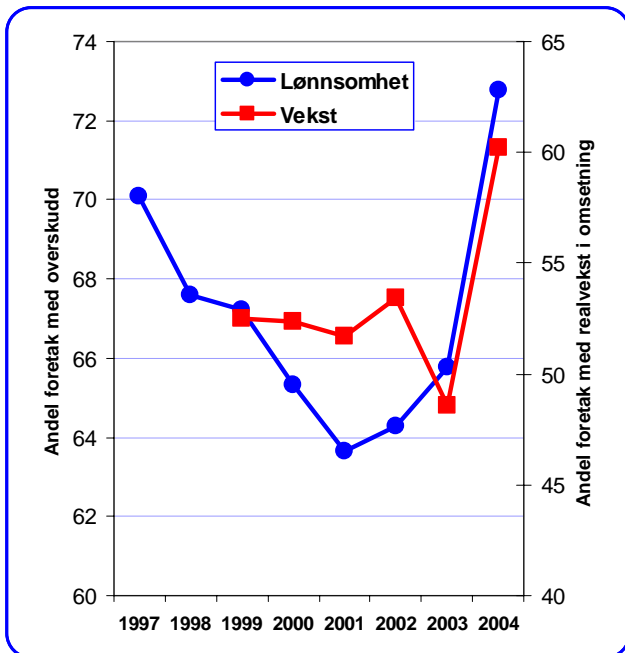
Knut Vareide

© Telemarksforsking-Bø
2005
Arbeidsrapport nr. 25/2005
ISSN 0802-3662

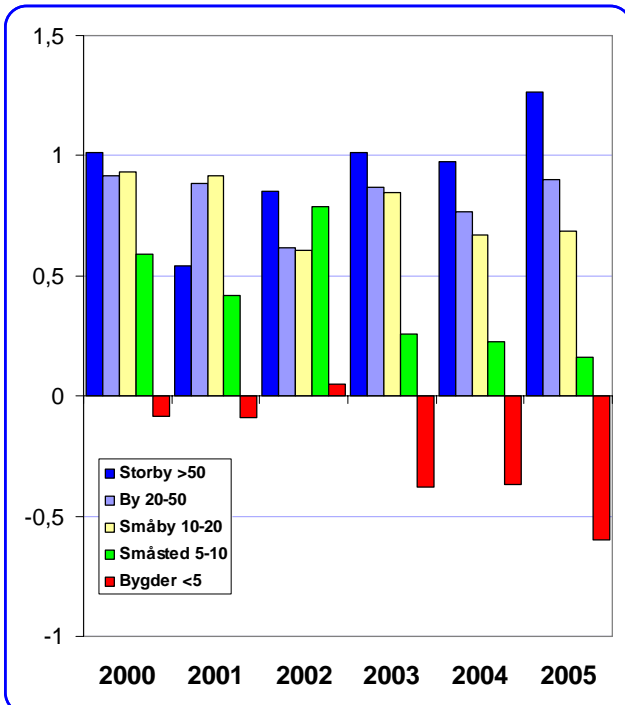
Telemarksforsking-Bø
Postboks 4
3833 Bø i Telemark
Tlf: 35 06 15 00
Fax: 35 06 15 01
www.telemarksforsking.no

Innhold

Rapportens hovedsignaler	4
Befolkningsutvikling	7
Sysselsetting	12
Pendling og arbeidsmarked	20
Næringsstruktur	25
Nyetableringer	30
Lønnsomhet.....	35
Vekst	40
Næringstetthet	45
NM i næringsliv regioner	48
NM i næringsliv kommuner	50
Sammenhengen mellom befolknings- og næringsutvikling	54
Strategiske typer	56
Sluttnoter.....	62

Figur 1: Andel foretak i Norge med positivt resultat, og andel foretak med omsetningsvekst større enn konsumprisindeksen. Data: Regnskap.

Figur 2: Årlig vekst i befolkning for kommuner i ulike størrelseskategorier i Norge. Data: SSB.

Rapportens hovedsignaler

Næringslivet går godt

Andel foretak med vekst og lønnsomhet har økt kraftig i Norge i 2004.

Andelen foretak med overskudd har vært stigende siden 2001, og har økt kraftig fra 2003 til 2004. Andelen foretak med positivt resultat er nå høyere enn på mange år.

Andelen foretak med vekst i samlede driftsinntekter har også økt kraftig i 2004.

Antall nyetablerte foretak økte også i 2004.

Rapporter fra børsnoterte selskap og økt etableringstakt tyder på at de gode resultatene i næringslivet vil fortsette inn i 2005.

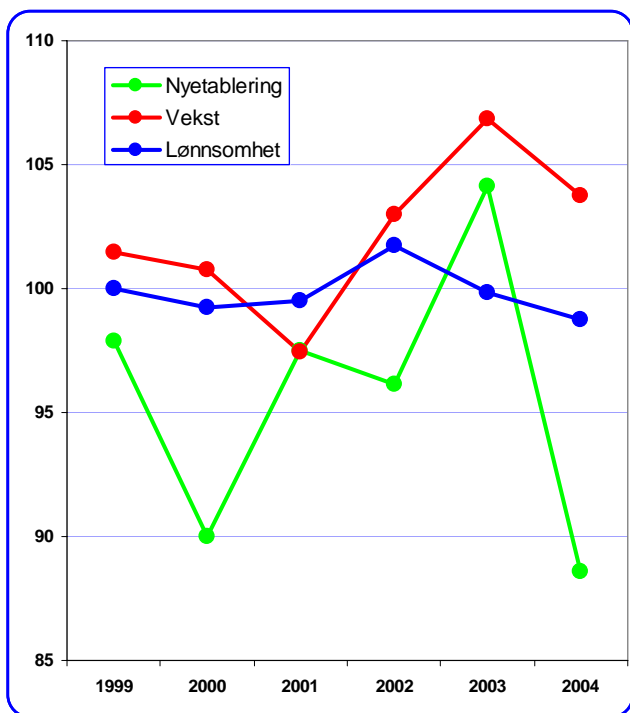
Denne rapporten viser at alle landsdeler har forbedring av lønnsomhet og vekst i 2004. De gode resultatene har kommet i foretak i både skjermet og konkurranseutsatt sektor.

Sentraliseringen forsterkes

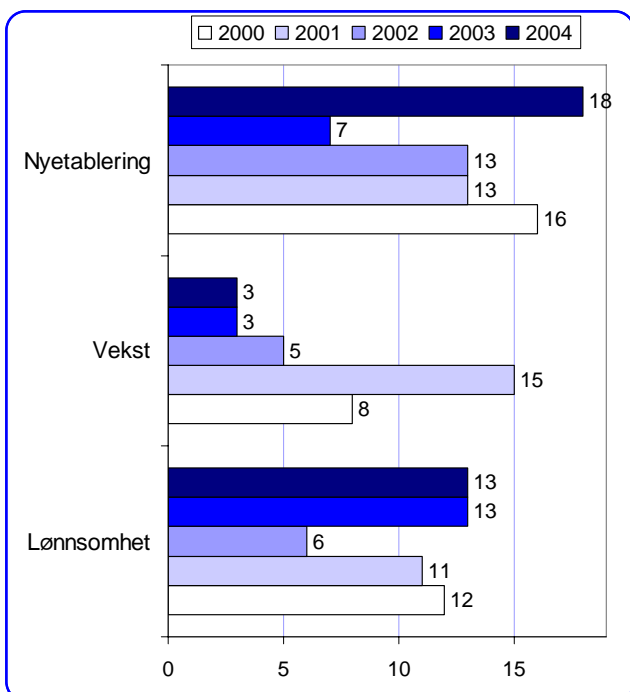
Sentraliseringen av befolkningen har blitt forsterket de siste årene. Det dominerende flyttemønstret er fra små kommuner i distriktene til store og sentrale bykommuner.

Dette er ikke et nytt fenomen, men bevegelsene har blitt sterkere i de siste årene. I 2004 sank folketallet i kommuner med under 5000 innbyggere med over 1/2 prosent i gjennomsnitt, mens kommuner med over 50 000 innbyggere hadde en vekst på nesten 1,3 prosent i gjennomsnitt.

Denne rapporten viser at resultatene i næringslivet og veksten i sysselsettingen har vært ganske godt spredt geografisk, og dette kan derfor ikke være årsaken til den økende tilflyttingen til byene.

Figur 3: Utvikling i lønnsomhet (andel foretak med positivt resultat), vekst (andel foretak med over 10 prosent vekst i omsetning) og etableringsfrekvens for Hedmark. De tre indikatorene er målt som prosent av landsgjennomsnitt. Data: Regnskap.

Figur 4: Rangering av næringslivet i Hedmark i forhold til de andre fylkene i Norge, med hensyn til etableringsfrekvens, andel vekstforetak og andel foretak med positivt resultat. Data: Regnskap.

Utviklingen i Hedmark

Næringslivet i Hedmark hadde høyere andel foretak med positivt resultat enn landsgjennomsnittet i 2002. Etter dette har andel lønnsomme foretak sunket, og i 2004 er lønnsomheten i Hedmark igjen under landsgjennomsnittet.

Andelen av foretakene med realvekst i omsetning har ligget over landsgjennomsnittet de tre siste årene. Selv om andelen vekstforetak nærmet seg landsgjennomsnittet i 2004, er veksten fremdeles på et høyt nivå.

Etableringsfrekvensen, antall nyetablerte foretak i prosent av eksisterende foretak, sank sterkt i 2004, etter å ha ligget over gjennomsnittet for første gang i 2003.

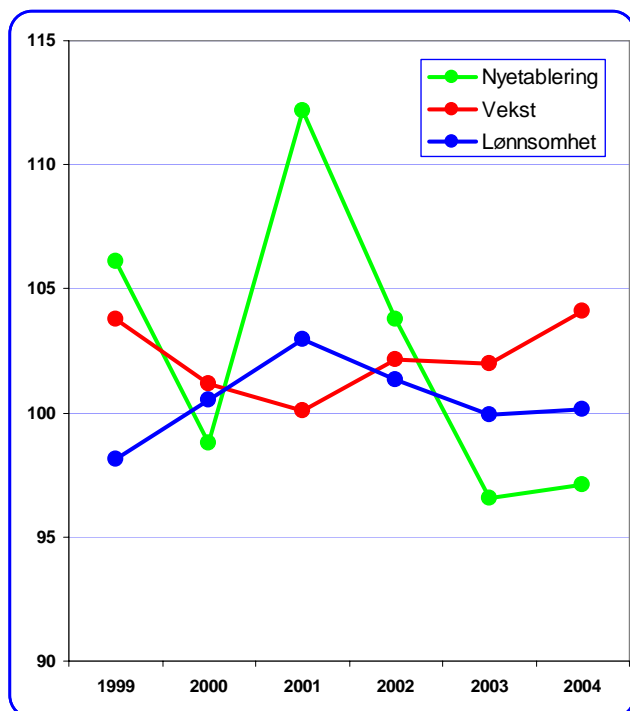
Antall sysselsatte i næringslivet i Hedmark økte litt i 2004, etter å ha gått ned fra 2000 til 2003.

Hedmark i forhold til andre fylker

Næringslivet i Hedmark var det sjette mest lønnsomme i 2002. Etter dette har lønnsomheten sunket, og Hedmark er i 2004 nr 13 av 19 fylker, samme plassering som i 2003.

Hedmark har hatt mange vekstforetak i de siste årene. I 2003 og 2004 er Hedmark det tredje beste fylket med hensyn til andel foretak med realvekst.

Antall nyetableringer i Hedmark har vært lavt i mange av de siste årene. I 2003 var imidlertid Hedmark over gjennomsnittet når det gjelder etableringsfrekvens. I 2004 sank antall nyetableringer kraftig, og Hedmark var i 2004 det nest dårligste fylket når det gjelder etableringsfrekvens.

Figur 5: Utvikling i lønnsomhet (andel foretak med positivt resultat), vekst (andel foretak med over 10 prosent vekst i omsetning) og etableringsfrekvens i Oppland. De tre indikatorene er målt som prosent av landsgjennomsnitt. Data: Regnskap.

Utviklingen i Oppland

Næringslivet i Oppland har hatt høyere andel foretak med positivt resultat enn landsgjennomsnittet i de siste årene. Lønnsomheten i 2004 er så vidt over landsgjennomsnittet.

Andelen av foretakene med realvekst i omsetning har vært over gjennomsnittet i alle årene fra 1999. De tre siste årene har Oppland hatt en bedre utvikling i andel vekstforetak enn resten av landet, og ligger i 2004 høyt over landsgjennomsnittet.

Etableringsfrekvensen, antall nyetablerte foretak i prosent av eksisterende foretak, har gått en del opp og ned. I 2001 var det svært mange nyetableringer i Oppland, men i de to siste årene er etableringsfrekvensen under landsgjennomsnittet, selv om det var en viss bedring i 2004.

Antall sysselsatte i næringslivet i Oppland har sunket litt i de siste årene.

Mesteparten av dette skyldes nedgang i sysselsettingen i industri, landbruk og transport.

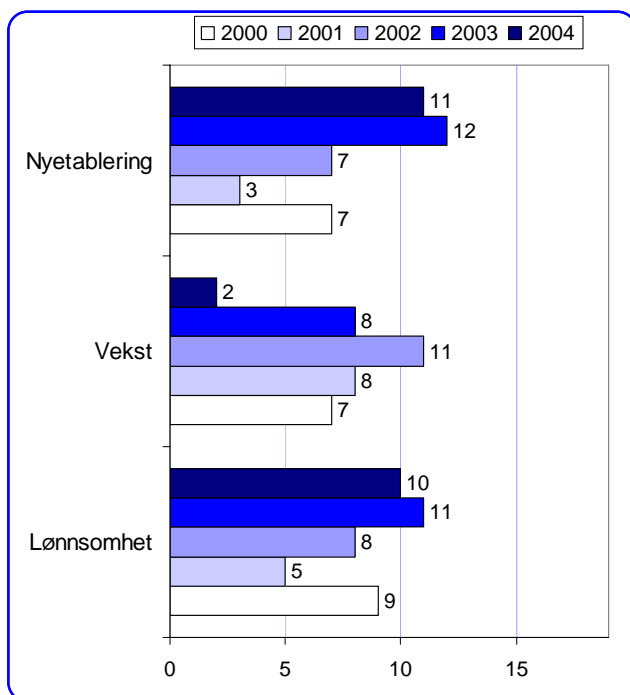
Oppland i forhold til andre fylker

Næringslivet i Oppland hadde den femte høyeste andelen overskuddsforetak i 2001. Etter dette har lønnsomheten blitt dårligere i forhold til næringslivet i andre fylker. I 2004 var det en viss bedring, da Oppland gikk opp fra 11 til 12 plass når det gjelder lønnsomhet.

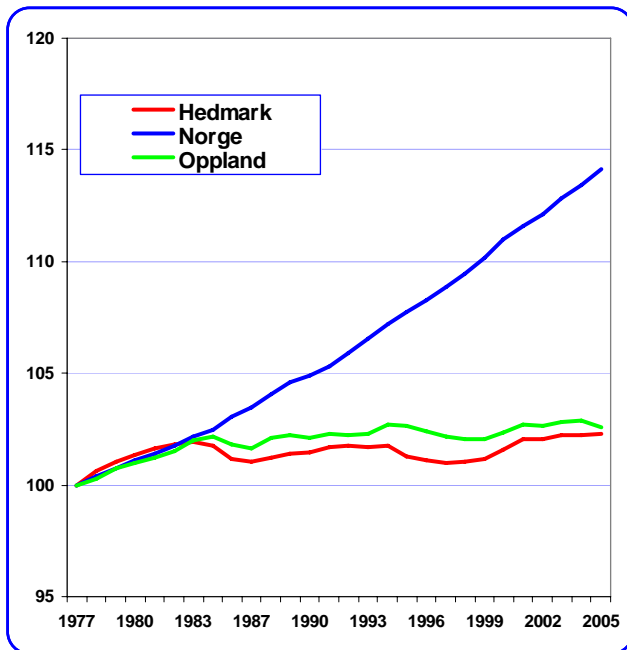
Oppland var omtrent middels med hensyn til andel foretak med realvekst i omsetning i årene 2000-2003. I 2004 har veksten tatt seg kraftig opp i Oppland, og fylket har nå den nest høyeste andelen vekstforetak av alle.

Oppland hadde tredje høyeste etableringsfrekvens i 2001. Antall nyetableringer sank i 2002 og 2003, men bedret seg litt i 2004.

Næringslivet i Oppland hadde fremgang på de fleste områdene i 2004.

Figur 6: Rangering av næringslivet i Oppland i forhold til de andre fylkene i Norge, med hensyn til etableringsfrekvens, andel vekstforetak og andel foretak med positivt resultat. Data: Regnskap.

Figur 7: Utvikling i folketallet i Innlandet og Norge i perioden 1977-2005. Indeksert slik at nivået i 1977=100. Kilde: SSB.

Befolkningsutvikling

Befolkningsutviklingen og næringsutviklingen påvirker hverandre. De viktigste trekkene i befolkningsutviklingen vil bli presentert i dette kapitlet, og sammenhengen mellom befolknings- og næringsutvikling blir analysert senere i rapporten.

Befolkningsutvikling i Innlandet

I figuren er befolkningsutviklingen i Oppland, Hedmark og Norge indeksert slik at nivået i 1977= 100.

Befolkningen i Norge har økt jevnt i perioden, med i underkant av 0,5 prosent årlig. Folketallet 1. januar 2005 var 14,2 prosent høyere enn 1. januar 1977.

Befolkningsveksten i Oppland og Hedmark fulgte landsgjennomsnittet i begynnelsen av perioden, men etter 1984 har befolkningsveksten stagnert fullstendig. Utviklingen i Oppland og Hedmark er forbløffende lik.

Samlet økning i Oppland i hele perioden er 2,6 prosent, mens Hedmark har økt folketallet med 2,3 prosent.

Befolkningsutvikling i fylkene

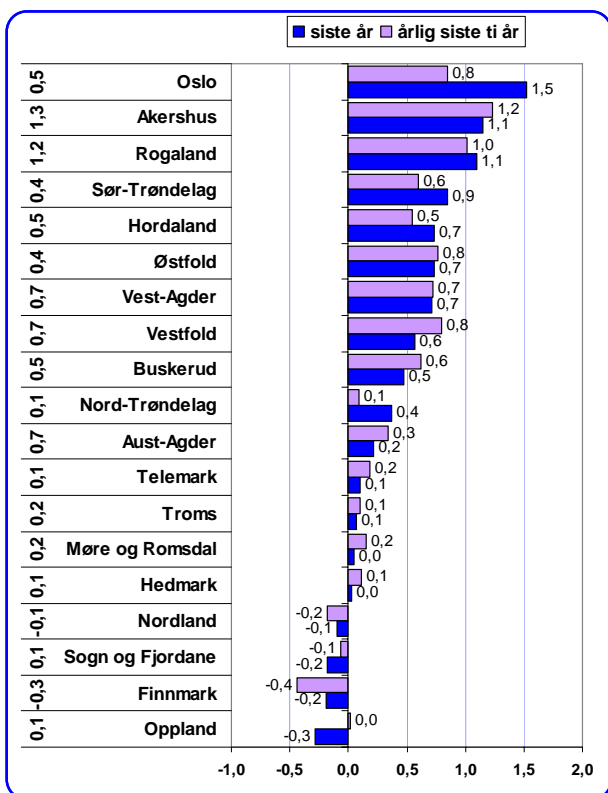
Figuren viser befolkningsendring i 2004 for hvert fylke, samt årlig vekst i de siste ti årene. På landbasis var veksten 0,6 prosent i 2004, mens årlig vekstrate de siste ti årene var 0,5 prosent.

Sentraliseringen av befolkningen har skutt fart i de siste årene. I 2004 er det områdene rundt de største byene Oslo, Stavanger, Trondheim og Bergen som har størst vekst.

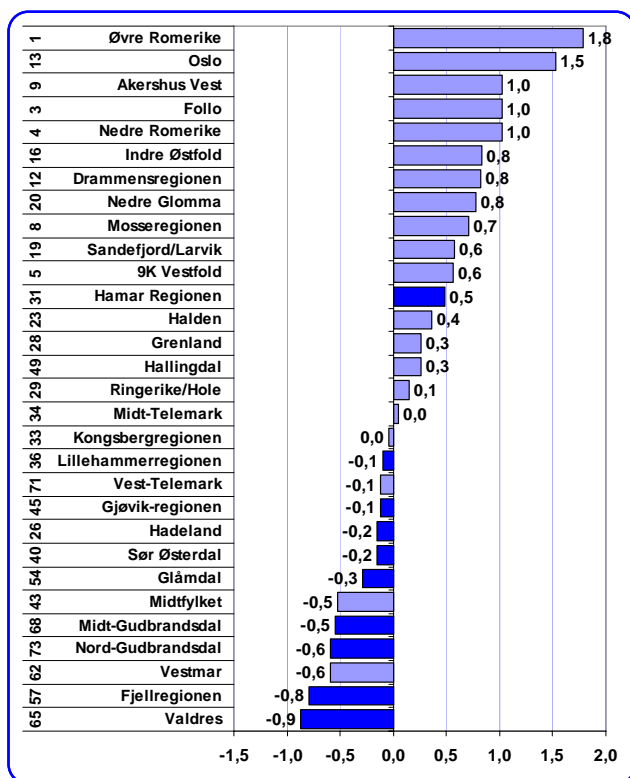
På lengre sikt er det Akershus og Rogaland som har hatt den sterkeste befolkningsveksten.

Fylker som Østfold, Vest-Agder, Vestfold og Buskerud har avtakende vekst.

Oppland, Finnmark, Sogn og Fjordane og Nordland har nedgang i befolkningen i 2004.

Figur 8: Prosentvis vekst i folketall i 2004, og gjennomsnittlig årlig vekstrate siste ti år. Tallene til venstre viser årlig vekstrate i perioden 1977-2005. Kilde: SSB.

Figur 9: Prosentvis befolkningsendring i 2004. Tallene til venstre angir regionens rangering blant 81 regioner mht befolkningsendring siste ti år. Data: SSB

Befolkningsendring i regionene

Figuren viser befolkningsendringen i regionene¹ på Østlandet i 2004.

Oslo og regionene i Akershus har klart sterkest vekst i befolkningen i 2004. Øvre Romerike har den sterkeste befolkningsveksten av alle regionene i landet i de ti siste årene.

Det er lett å se et klart sentrum/periferi-mønster i befolkningsutviklingen. De ytre distriktsregionene på Østlandet har synkende folketall.

Av de ti regionene i Innlandet, er det bare Hamarregionen som har befolkningsvekst i 2004. Flere regioner har hatt sterk tilbakegang over lengre tid. I Nord-Gudbrandsdal har befolkningen sunket med 4,5 prosent siden 1996. Bare åtte regioner i landet har sterkere tilbakegang.

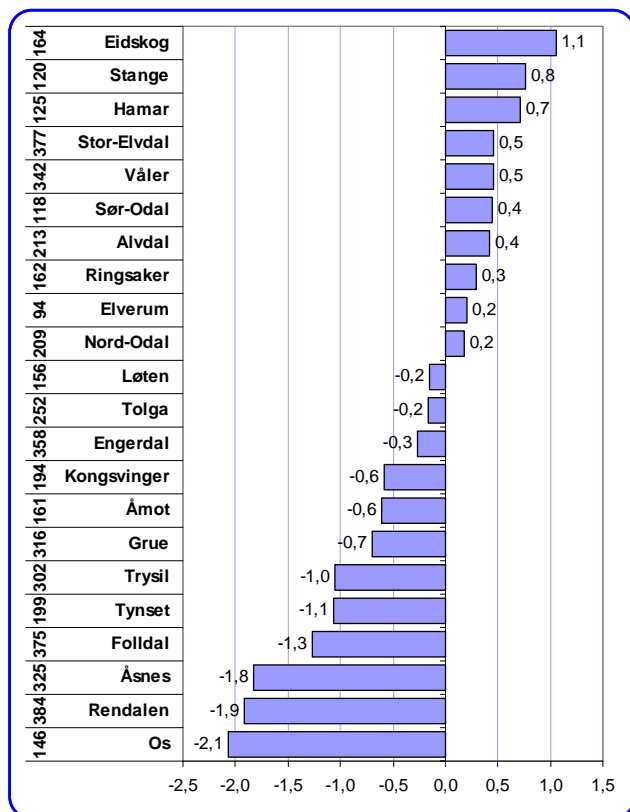
Befolkningsendring i kommunene i Hedmark

Figuren viser befolkningsendringen i kommunene i Hedmark i 2004.

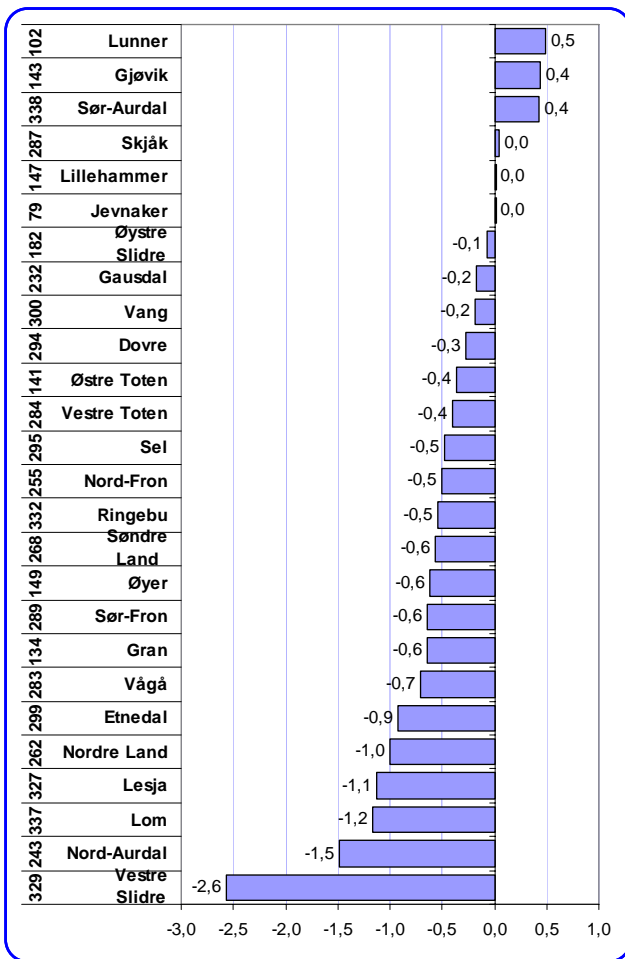
Ti av kommunene har vekst i folketallet. Sterkest vekst i 2004 hadde Eidskog, fulgt av Stange og Hamar.

Os hadde største tilbakegang med 2,1 prosent, fulgt av Rendalen med 1,9 prosent og Åsnes med 1,8 prosent.

Stor-Elvdal og Våler hadde vekst i 2004, etter at folketallet har vært sterkt synkende i de siste ti årene.

Figur 10: Befolkningsendring i prosent i 2004 for kommunene i Hedmark. Tallene til venstre angir kommunens rangering blant 433 kommuner mht befolkningsendring siste ti år. Kilde: SSB.

Befolkningsendring i kommunene i Oppland

Figuren viser befolkningsendringen i kommunene i Oppland i 2004.

Det er bare tre kommuner i Oppland som har vekst over 0,1 prosent i 2004: Lunner, Gjøvik og Sør-Aurdal. Lunner og Gjøvik har hatt vekst i de ti siste årene, mens Sør-Aurdal har hatt ganske sterk nedgang siste ti år.

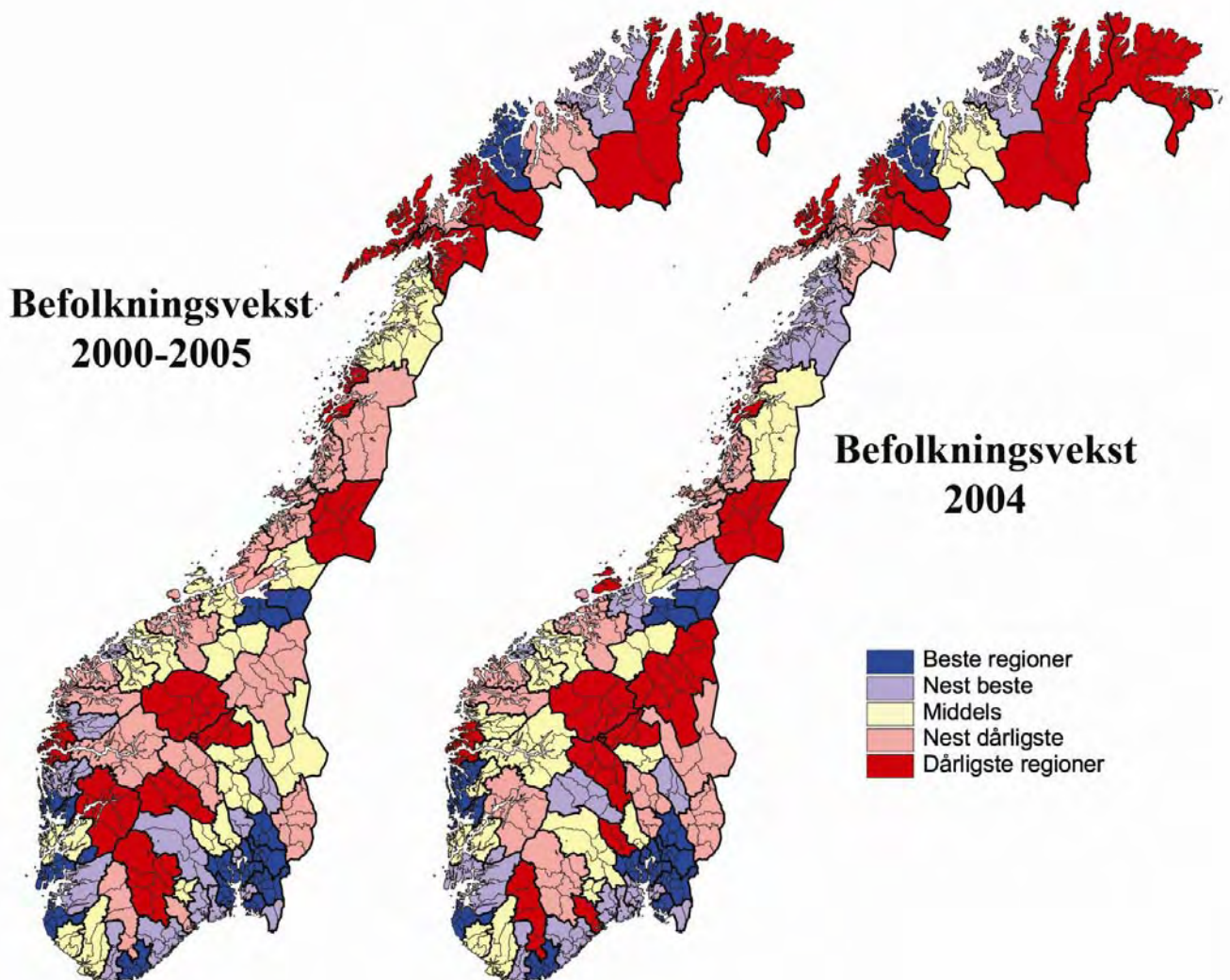
Tre kommuner, Skjåk, Lillehammer og Jevnaker har befolkningsvekst mellom 0 og 0,1 prosent i 2004.

Alle de andre kommunene i Oppland har nedgang i befolkningen i 2004.

Oppland har stått omtrent stille når det gjelder antall innbyggere de siste ti årene, men i 2004 er fylket preget av nedgang. Det er imidlertid tidlig å si om dette er et trendskifte.

Figur 11: Befolkningsendring i prosent i 2004, for kommunene i Oppland. Tallene til venstre angir kommunens rangering mht befolkningsendring siste ti år. Kilde: SSB.

Kart med befolkningsvekst i regionene

Befolkningsendringen i regionene i Norge er vist i kartene over. Til venstre vises befolkningsendringen fra 1 jan 2000 til 1 jan 2005, og til høyre vises befolkningsendringen i 2004. De fleste kartene i denne rapporten bruker samme fargeinndeling. Regionene er delt opp i fem grupper² med like mange regioner i hver. Samme systematikk er brukt i kartene som viser variasjoner i kommunene.

De mørke blå regionene har den sterkeste befolkningsveksten. En kan se at dette er regioner rundt de største byene: Oslo, Kristiansand, Stavanger, Bergen, Haugesund, Trondheim og Tromsø. Regioner langt fra disse byene har den sterkeste nedgangen i befolkningen.

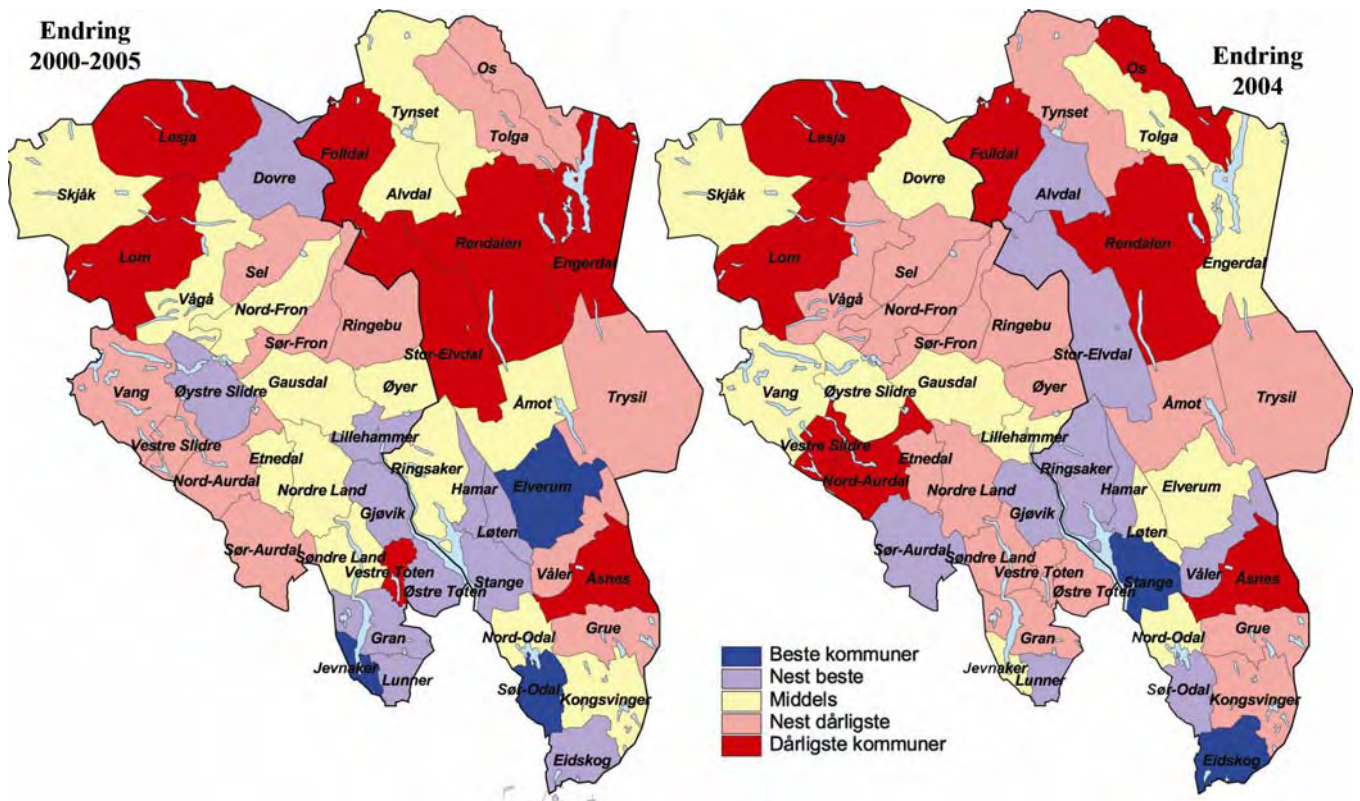
Tendensen i 2004 er ganske lik tendensen fra de siste fem årene, men noen regioner

har en bedre utvikling siste år, som Salten, Innherred, Orkdal og Hallingdal. Hallingdal er den eneste utpregede distriktsregionen som har en klart positiv befolkningsutvikling det siste året.

I siste fem år er det Øvre Romerike som har sterkeste vekst i befolkningen, med 12,7 prosent, mens Ytre Helgeland har den sterkeste nedgangen med -5,5 prosent.

I 2004 er det Øygarden utenfor Bergen (kommunene Øygarden, Fjell og Sund) som har sterkeste vekst med 2,0 prosent, mens befolkningen i Indre Namdal sank med 1,5 prosent.

Kart med befolkningsvekst i kommunene

Befolkningsendringen i kommunene i Innlandet er vist i kartene over. Til venstre vises befolkningsendringen fra 1 jan 2000 til 1 jan 2005, og til høyre vises befolkningsendringen i 2004³.

Når vi ser på utviklingen i de siste fem årene, går det fram at mange av kommunene som grenser til Akershus har vekst i folketallet. De største kommunene, Lillehammer, Gjøvik og Hamar har også vekst. Jevnaker hadde sterkest vekst i folketallet fra 2000 til 2005 med 6,7 prosent.

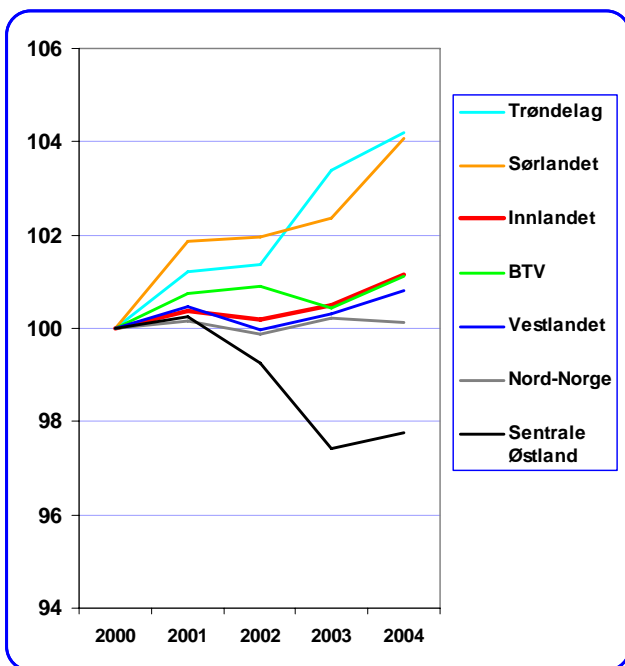
Dovre og Øystre Slidre er distriktskommuner som er i nest beste gruppe i femårsperioden. Ellers er det mange kommuner, spesielt i nord, som har sterk tilbakegang i folketallet. Størst nedgang var det i Rindalen, som hadde en nedgang på 6,7 prosent.

Dersom vi fokuserer på utviklingen i 2004, som vises i kartet til høyre, er utviklingen mindre klar. Enkelte

distriktskommuner har vekst i folketallet dette året, som Alvdal og Stor-Elvdal.

Det er klart at utviklingen i et enkeltår blir noe mer tilfeldig enn utviklingen i en femårsperiode, og en må nok avvente neste års utvikling for å se om dette er en ny tendens i disse kommunene.

Eidskog har for øvrig den sterkeste befolkningsveksten i Innlandet i 2004, med 1,1 prosent, mens Vestre Slidre har den største nedgangen med 2,6 prosent.

Figur 12: Utvikling av samlet antall ansatte, privat og offentlig. Indeksert slik at nivået i 2000=100. Data: SSB.

Sysseletting

I dette kapitlet presenteres tall for utvikling av sysseletting⁴. Datagrunnlaget er registerbasert sysselettingsstatistikk fra SSB.

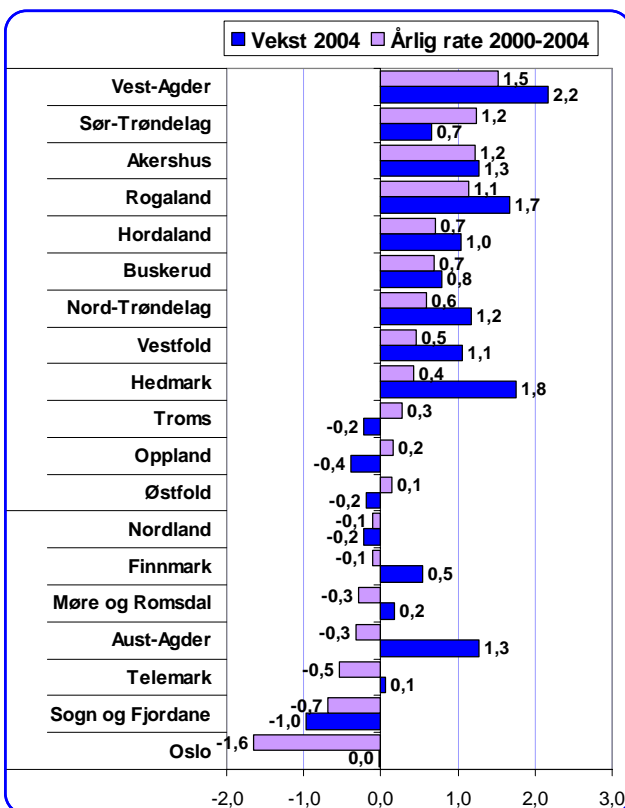
Utvikling av sysseletting i landsdelene

Figuren viser hvordan sysselettingen har utviklet seg i de forskjellige landsdelene. Her er både privat og offentlig sysseletting tatt med.

Trøndelag og Sørlandet har hatt den sterkeste veksten i sysselettingen i perioden. I disse landsdelene har antall ansatte totalt økt med over fire prosent fra 2000-2004.

I landsdelene Innlandet, BTV, Vestlandet og Nord-Norge har det vært en svak økning. Disse landsdelene har hatt en samlet vekst i sysseletting på mellom 0 og 0,5 prosent.

Det sentrale Østlandet, med Oslo, Akershus og Østfold har hatt nedgang i samlet sysseletting i perioden.

Figur 13: Prosentvis vekst i sysseletting i 2004, og årlig vekstrate i perioden 2000-2004. På landsbasis var veksten 0,5 prosent i 2004, og 0,1 prosent i perioden 2000-2004. Data: SSB.

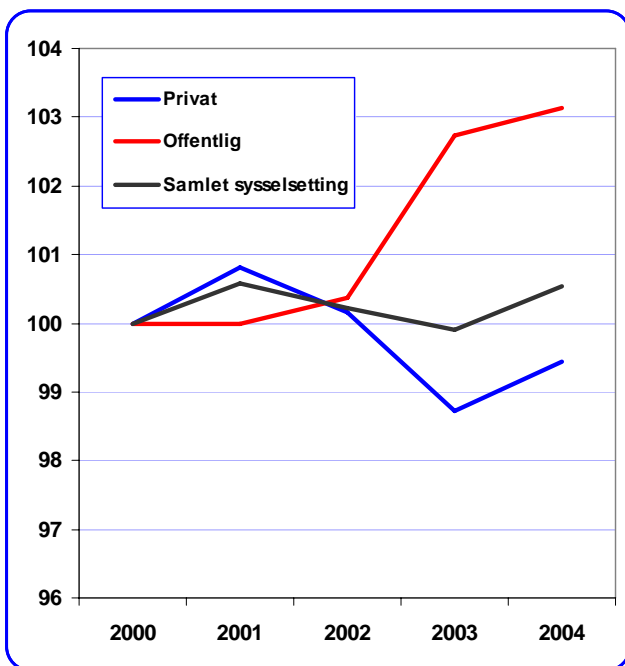
Utvikling av sysseletting i fylkene

Figuren viser utviklingen av samlet sysseletting i fylkene.

Vest-Agder, Sør-Trøndelag, Akershus og Rogaland har alle hatt en årlig vekstrate på over en prosent fra 2000 til 2004.

Syv fylker har hatt nedgang i den samlede sysselettingen i denne perioden. Sterkest nedgang har Oslo, som har hatt en årlig nedgang på 1,6 prosent i antall ansatte.

Hedmark hadde sterk vekst i sysselettingen i 2004, mens Oppland hadde nedgang. Ser vi på hele perioden 2000-2004, har Hedmark hatt en vekstrate på 0,4 prosent, mens sysselettingen i Oppland har økt med 0,2 prosent årlig.

Figur 14: Utvikling av antall ansatte i privat næringsliv og offentlig sektor i Norge. Indeksert slik at nivået i 2000=100. Data: SSB.

Privat og offentlig sysselsetting

I figuren vises utviklingen av antall sysselsatte i privat og offentlig sektor på landsbasis.

Fra 2000 til 2004 sank antall ansatte i privat sektor, selv om det var en viss økning i 2001 og 2004. Nedgangen i perioden tilsvarte 8 967 arbeidsplasser, eller 0,6 prosent.

Offentlig sysselsetting har økt hvert år i hele perioden. Fra 2000 til 2004 var økningen på nesten 21 000 sysselsatte. Denne økningen tilsvarer 3,1 prosent.

Utvikling i privat sysselsetting

I figuren er utviklingen i privat sysselsetting i 2004, og for perioden 2000-2004 vist for alle fylkene.

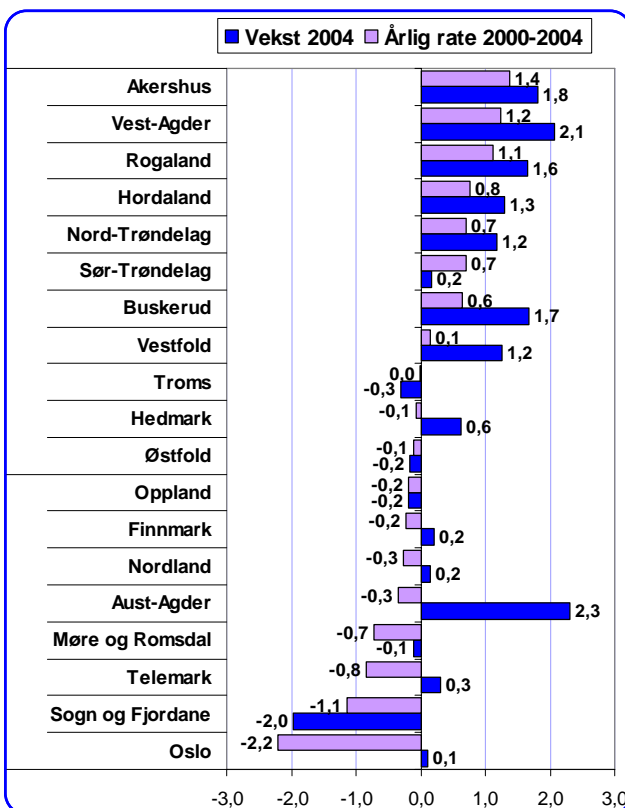
Akershus, Vest-Agder og Rogaland har sterkest vekst i sysselsettingen i privat næringsliv de siste fem år, med over en prosent årlig vekstrate. Aust-Agder har den sterkeste veksten i 2004, men har nedgang i de foregående årene.

Flertallet av fylkene har nedgang i den private sysselsettingen fra 2000 til 2004. Sterkest nedgang har Oslo, som har mistet 27 894 private arbeidsplasser i disse årene.

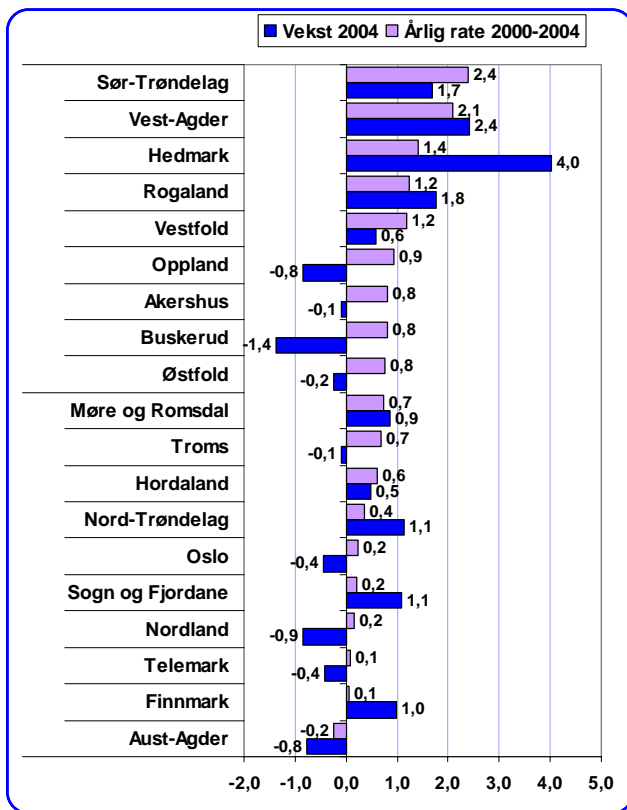
Industrifylker som Sogn og Fjordane, Telemark og Møre og Romsdal har også hatt reduksjon i den private sysselsettingen i denne perioden.

Hedmark hadde en økning på 0,6 prosent i privat sysselsetting i 2004, mens Oppland hadde nedgang på 0,2 prosent.

I hele perioden 2000-2004 hadde begge fylkene en liten nedgang i privat sysselsetting.

Figur 15: Prosentvis vekst i antall ansatte i privat sektor i 2004, og årlig vekstrate i perioden 2000-2004. Data: SSB.

Figur 16: Prosentvis vekst i antall ansatte i offentlig sektor i 2004, og årlig vekstrate i perioden 2000-2004. Data: SSB.

Utvikling i offentlig sysselsetting

I figuren er utviklingen i offentlig sysselsetting i 2004, og for perioden 2000-2004 vist for alle fylkene.

Sør-Trøndelag, Vest-Agder og Hedmark har sterkest vekst i denne perioden, Hedmark mye på grunn av svært sterk vekst i 2004. Det var en økning på hele 4 prosent i offentlige ansatte i Hedmark fra 2003 til 2004. Dette tilsvarte en økning på 1521 arbeidsplasser.

I Oppland gikk den offentlige sysselsettingen ned i 2004, men fylket hadde en økning for hele perioden 2000-2004.

Aust-Agder er alene om å ha nedgang i antall offentlig ansatte i denne perioden.

Utvikling i sysselsetting i ulike bransjer

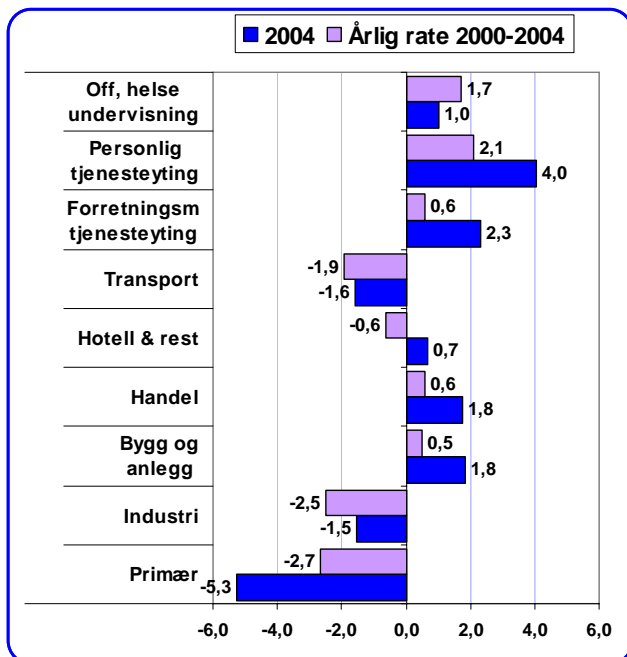
Figuren viser vekstrater i sysselsettingen i ulike bransjer, for 2004 og hele perioden 2000-2004. Både privat og offentlig sysselsetting er med.

Personlig tjenesteyting har den sterkeste veksten, både i 2004 og i hele perioden under ett. Offentlig administrasjon, helse og undervisning har også høy vekst i antall ansatte.

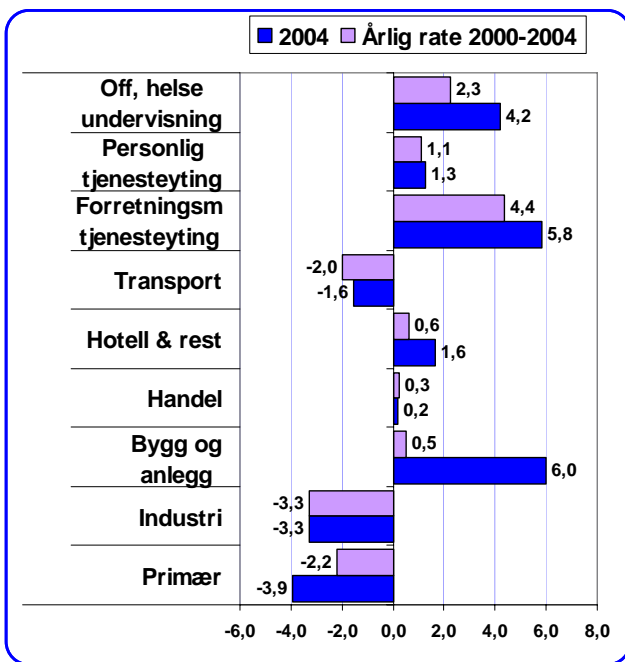
Andre bransjer i vekst er forretningsmessig tjenesteyting, handel og bygg og anlegg.

Hotell og restaurant har vekst i 2004, men nedgang i de foregående årene.

Transport, industri og primærnæringene (landbruk og fisk) har hatt kraftig nedgang i denne perioden.

Figur 17: Prosentvis vekst i antall ansatte i hele landet i ulike hovedbransjer i 2004, og årlig vekstrate i perioden 2000-2004. Data: SSB.

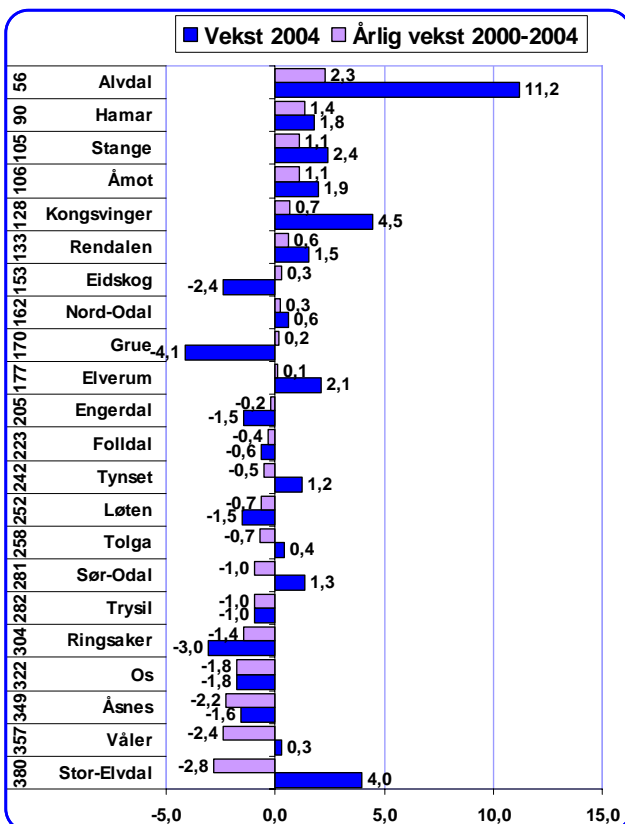
Figur 18: Prosentvis vekst i antall ansatte i Hedmark i ulike hovedbransjer i 2004, og årlig vekstrate i perioden 2000-2004. Data: SSB.

Utvikling i ulike bransjer i Hedmark

Utviklingen av sysselsettingen i de ulike bransjene i Hedmark er vist i figuren.

Bygg og anlegg er den bransjen som øker mest i sysselsetting i Hedmark i 2004, men også forretningsmessig tjenesteyting og offentlig administrasjon, helse og undervisning øker mye. Personlig tjenesteyting, handel og hotell og restaurant har litt vekst i antall ansatte. Disse bransjene har også vekst i hele perioden 2000-2004.

Transportbransjen, industri og landbruket har synkende sysselsetting i Hedmark. De samme bransjene sysselsetter også stadig færre personer på landsbasis.

Figur 19: Prosentvis vekst i antall sysselsatte i privat sektor i 2004, og årlig vekstrate i perioden 2000-2004. Tallene til venstre angir kommunens rangering mht vekst siste fem år. Data: SSB.

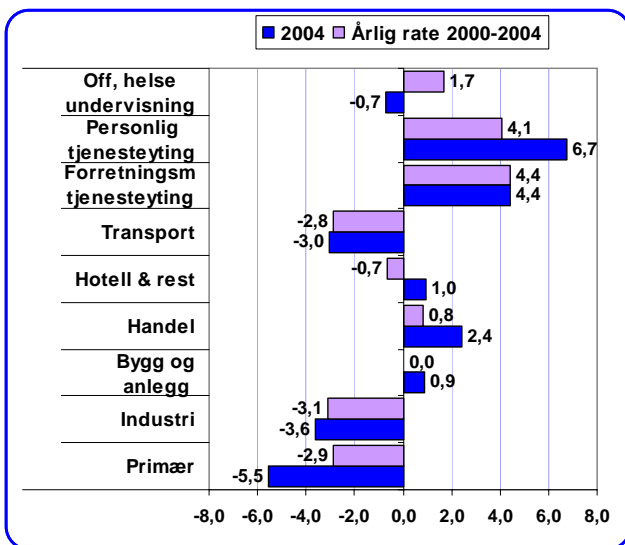
Utvikling i privat sysselsetting i kommunene i Hedmark

Figuren viser utviklingen i antall ansatte i privat næringsliv i kommunene i Hedmark i 2004 og for perioden 2000-2004.

Alvdal, Hamar og Stange har den sterkeste økningen i antall private arbeidsplasser i perioden. Alvdal har svært stor økning i privat sysselsetting i 2004, med hele 11,2 prosent.

Stor-Elvdal og Våler har hatt størst nedgang i private arbeidsplasser.

Hamar har bra vekst i perioden, og ettersom dette er den største kommunen i Hedmark med hensyn til antall sysselsatte, har dette bidratt til å øke gjennomsnittet for fylket.

Figur 20: Prosentvis vekst i antall ansatte i Oppland i ulike hovedbransjer i 2004, og årlig vekstrate i perioden 2000-2004. Data: SSB.

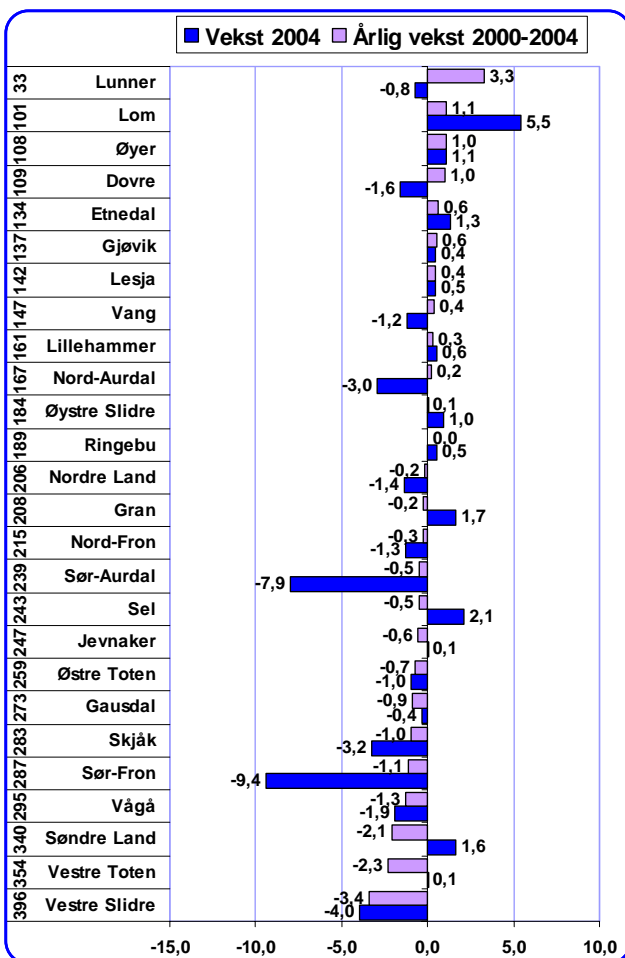
Utvikling i ulike bransjer i Oppland

Utviklingen av sysselsettingen i de ulike bransjene i Oppland er vist i figuren.

De private tjenesteytende næringene har sterk økning i sysselsetting i Oppland. Dette gjelder både 2004 og årene etter 2000. Handel og Bygg og anlegg har også litt vekst.

Bransjen offentlig administrasjon, helse og undervisning er hovedsakelig offentlig virksomhet. Oppland hadde nedgang i denne bransjen i 2004, mens det var vekst på landsbasis.

Transportbransjen, industri og landbruket har synkende sysselsetting i Oppland. De samme bransjene sysselsetter også stadig færre personer på landsbasis.

Figur 21: Prosentvis vekst i antall sysselsatte i privat sektor i 2004, og årlig vekstrate i perioden 2000-2004. Tallene til venstre angir kommunens rangering mht vekst siste fem år. Data: SSB.

Utvikling av privat sysselsetting i kommunene i Oppland

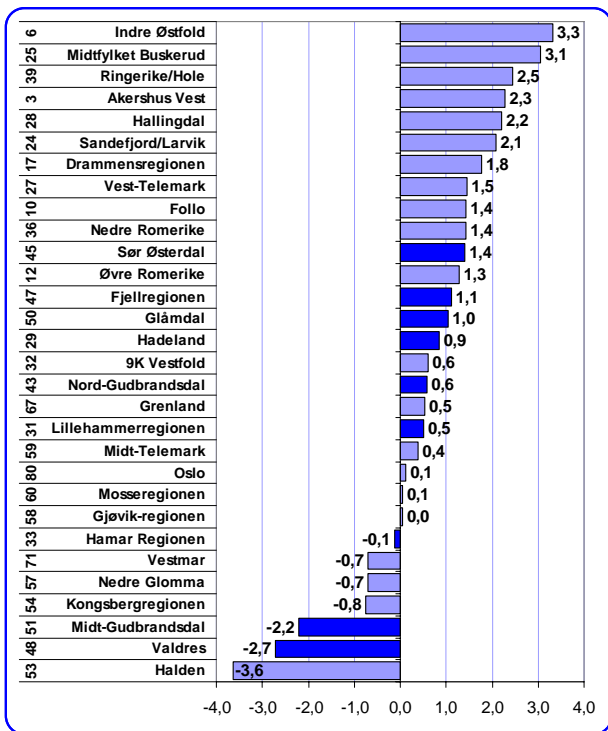
Figuren viser utviklingen i antall ansatte i privat næringsliv i kommunene i Oppland i 2004 og for perioden 2000-2004.

Lunner, Lom og Øyer har den sterkeste økningen i antall private arbeidsplasser i perioden. Lom har sterk økning i privat sysselsetting i 2004, med 5,5 prosent.

Vestre Slidre og Vestre Toten har hatt størst nedgang i private arbeidsplasser i hele perioden, mens Sør-Fron og Sør-Aurdal hadde sterk nedgang i 2004.

De fleste kommunene i Oppland hadde små endringer i privat sysselsetting i perioden 2000-2004. Det er bare Lunner kommune som her blant de 100 kommunene med raskest vekst i privat sysselsetting i landet.

Det er også bare tre kommuner som er med blant de 100 med størst nedgang.

Figur 22: Vekst i privat sysselsetting i 2004. Regionens rangering mht årlig vekst i 2000-2004 er angitt med tallet til venstre. Data: SSB.

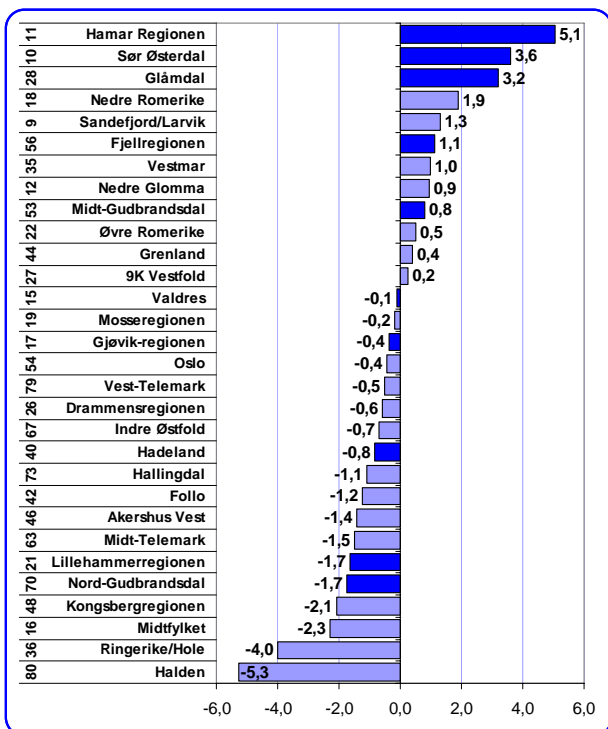
Utvikling i privat sysselsetting i regionene

Figuren viser prosentvis vekst i privat sysselsetting i regionene på Østlandet for 2004.

Indre Østfold og Midtfylket Buskerud har sterkest vekst blant regionene på Østlandet.

Halden, Valdres og Midt-Gudbrandsdalen har sterkest nedgang i privat sysselsetting på Østlandet i 2004. Også Hamarregionen har en liten nedgang i den private sysselsettingen i 2004.

Sør-Østerdal, Fjellregionen og Glåmdal har alle vekst på over en prosent i 2004, mens Hadeland, Nord-Gudbrandsdal og Lillehammerregionen har litt vekst.

Figur 23: Vekst i offentlig sysselsetting i 2004. Regionens rangering mht årlig vekst i 2000-2004 er angitt med tallet til venstre. Data: SSB.

Utvikling i offentlig sysselsetting i regionene

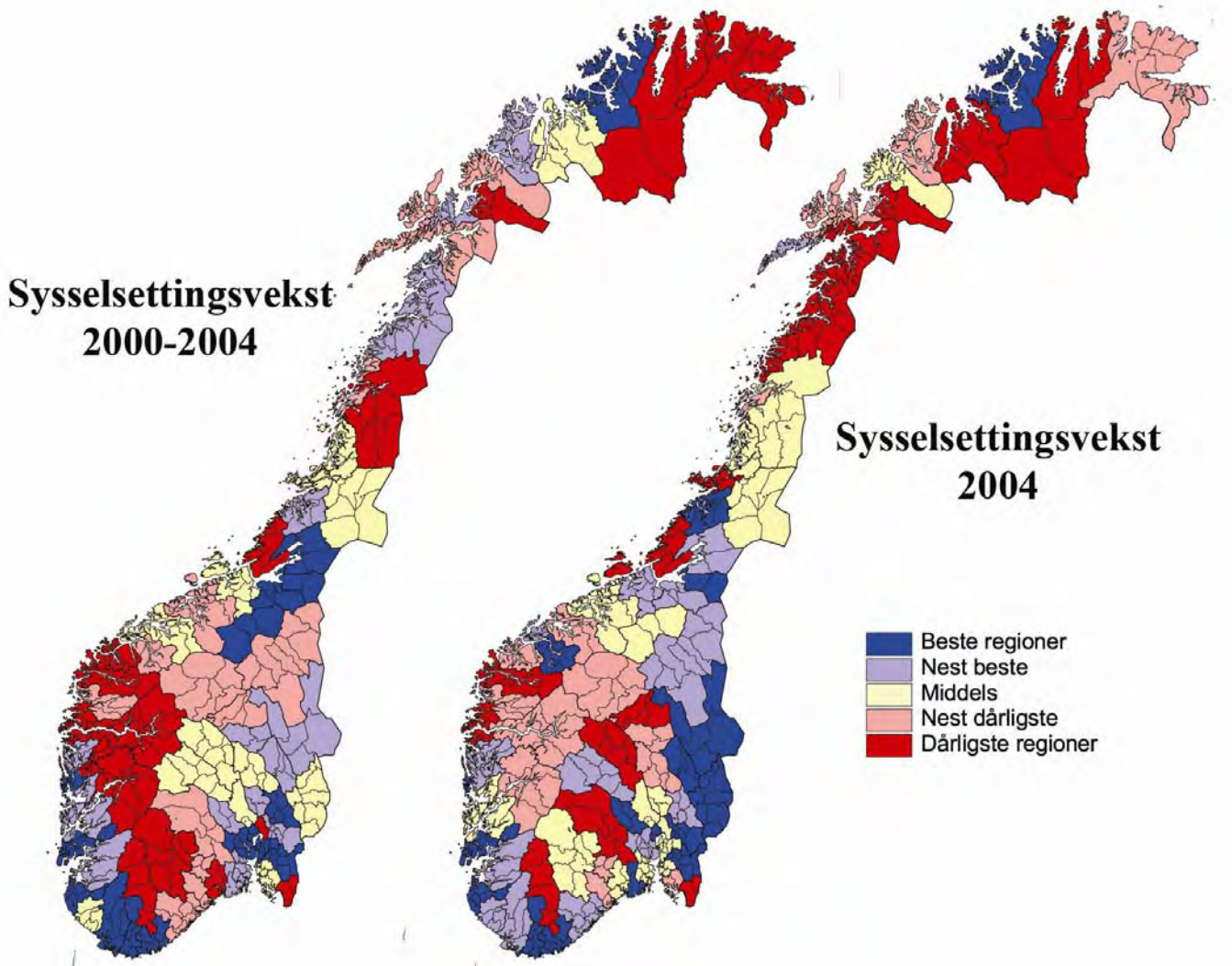
Figuren viser prosentvis vekst i offentlig sysselsetting på Østlandet for 2004.

Hamarregionen, Sør Østerdal og Glåmdal har alle sterk vekst i offentlig sysselsetting i 2004. I Hamarregionen økte den offentlige sysselsettingen med hele 5,1 prosent.

Andre regioner med vekst i Innlandet er Fjellregionen og Midt-Gudbrandsdal.

Nord-Gudbrandsdal, Lillehammerregionen, Hadeland og Gjøvikregionen hadde nedgang i offentlig sysselsetting i 2004.

Kart med sysselsettingsvekst i regioner

Veksten i den samlede sysselsettingen i regionene i Norge er vist i kartene over. Til venstre vises veksten fra 2000 til 2004, og til høyre vises sysselsettingsveksten i 2004.

I kartet til venstre ser vi at Oslo er markert med rødt. Oslo var den regionen i landet med størst prosentvis nedgang i sysselsettingen i perioden 2000-2004. Regionene rundt Oslo har imidlertid hatt vekst i antall sysselsatte.

Mange regioner i Agder, Rogaland og rundt Bergen har hatt vekst i sysselsettingen i de siste fem årene.

De sentrale trøndelagsregionene har også hatt god vekst i den samlede sysselsettingen og enkelte regioner i Nord-Norge

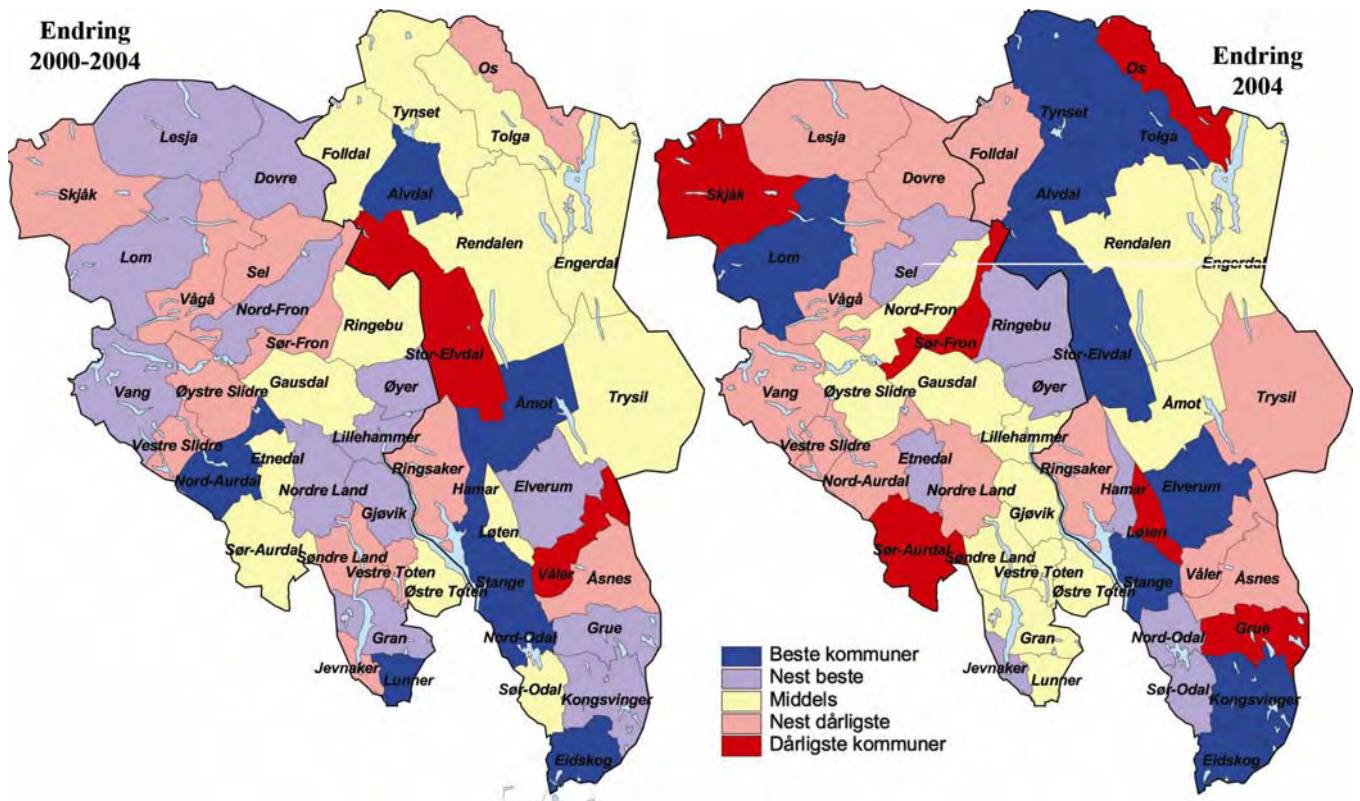
som Salten, Ofoten, Tromsø og Vest-Finnmark.

Alle regionene i Hedmark hadde vekst i sysselsettingen i 2004.

Fjellområdene i Sør-Norge har mange regioner med nedgang i sysselsettingen, sammen med mange i Nord-Norge

For mange regioner har vekst i sysselsetting og vekst i befolkning likt fortegn. Klare unntak er Oslo, Halden, Grenland og deler av Hedmark.

Kart med sysselsetningsvekst i kommuner

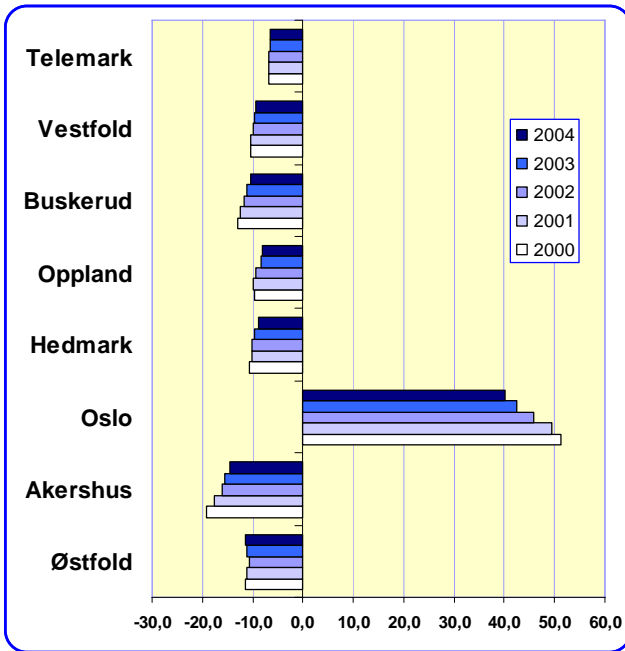
Veksten i den samlede sysselsettingen i kommunene i Innlandet er vist i kartene over. Til venstre vises veksten fra 2000 til 2004, og til høyre vises sysselsetningsveksten i 2004.

Det er ikke lett å se noen klare mønster i utviklingen. Mange kommuner i Hedmark har sterk vekst i sysselsettingen fra 2000 til 2004, både i sør og i nord. Åmot hadde sterkest vekst siste fem år, med 7,7 prosent. I 2004 er det enda flere kommuner i Hedmark som er med i gruppen med sterkest vekst i sysselsettingen. Stange hadde sterkest vekst med 7,2 prosent.

Oppland har færre kommuner med sterk vekst. Nord-Aurdal og Lunner har sterk vekst fra 2000 til 2004, mens Lom hadde sterkest vekst i 2004.

Hedmark har to kommuner i gruppen med størst nedgang i sysselsettingen fra 2000 til 2004. Aller størst nedgang var det i Våler hvor 9,8 prosent av arbeidsplassene forsvant mellom 2000 og 2004.

Hedmark og Oppland hadde tre kommuner hver i gruppen med sterkest nedgang. Sør-Fron tapte relativt sett flest arbeidsplasser av kommunene i Innlandet med en nedgang på 6,9 prosent.

Figur 24: Nettopendling, antall som pendler inn til området minus antall som pendler ut, i prosent av antall arbeidstakere. Data: SSB.

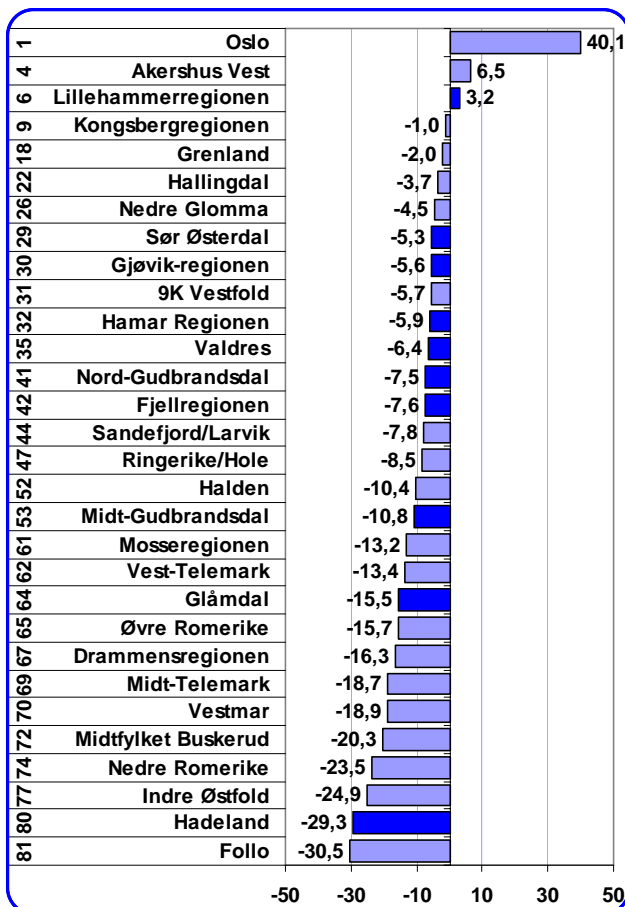
Pendling og arbeidsmarked

Pendling på Østlandet

Pendlingsmønsteret på Østlandet består i at folk trekker inn mot sentrum fra utkantene. Oslo har et overskudd på arbeidsplasser på nesten 110 000 i 2004 (fjerde kvartal). De nærmeste områdene, spesielt i Akershus, har størst netto utpendling til Oslo.

De siste to årene har netto innpendling til Oslo blitt sterkt redusert. I 2000 var netto innpendling til Oslo på nesten 140 000. Dette tallet har blitt redusert med nesten 30.000 på tre år. Dette henger naturligvis sammen med at antall arbeidsplasser i Oslo har gått ned i samme periode.

De andre fylkene har netto utpendling. Netto utpendling har imidlertid blitt redusert i perioden. Akershus hadde den største reduksjonen fra 19,2 i 2000 til 14,7 prosent i 2004.

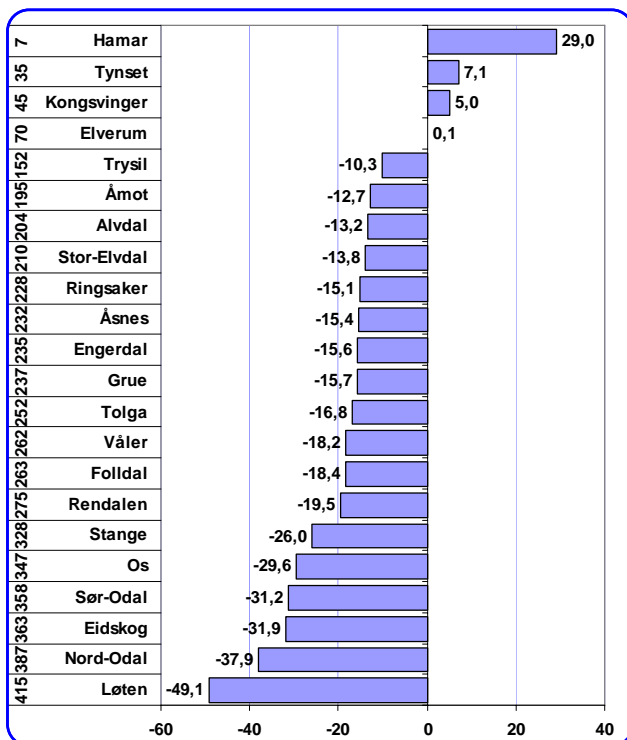
Figur 25: Nettopendling i regionene på Østlandet i 2004. Tallene til venstre angir regionens rangering mht nettopendling blant 81 regioner. Data: SSB.

Nettopendling i regionene

I figuren er regionene på Østlandet rangert etter netto pendling, det vil si antall som pendler inn til regionen minus de som pendler ut av regionen i prosent av antall arbeidstakere i regionen.

Oslo har klart størst netto innpendling av alle regionene i Norge. På Østlandet er det bare to regioner til som har netto innpendling: Akershus Vest og Lillehammerregionen. På landsbasis er det bare syv regioner som har netto innpendling.

I Innlandet har Lillehammerregionen netto innpendling. De andre regionene har varierende grader av utpendling. Hadeland har svært stor netto utpendling, med nesten 30 prosent.

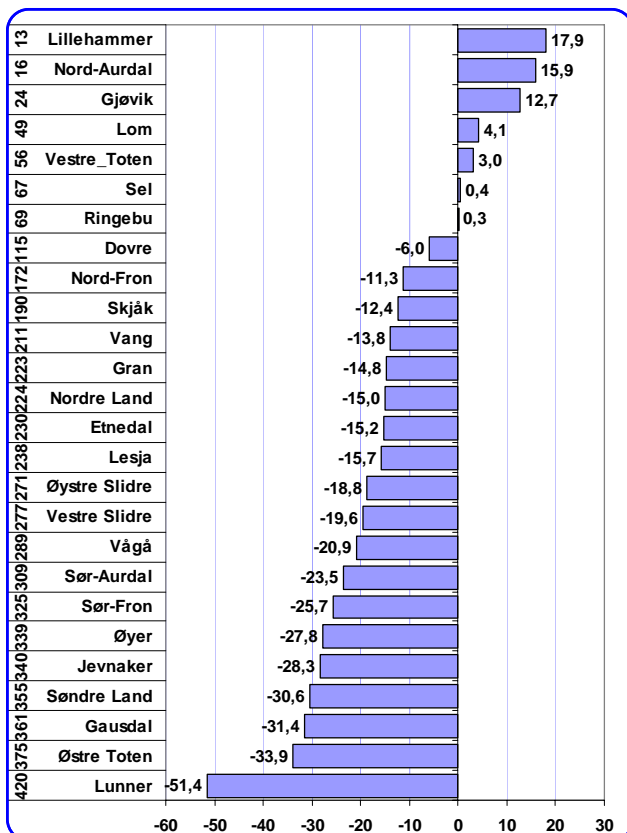
Figur 26: Nettopendling i kommunene i Hedmark i 2004. Tallene til venstre angir kommunens rangering mht nettopendling blant 433 kommuner. Data: SSB.

Nettopendling i kommunene i Hedmark

I figuren er kommunene i Hedmark rangert etter netto pendling, det vil si antall som pendler inn til regionen minus de som pendler ut av regionen i prosent av antall arbeidstakere i regionen.

Hedmark har fire kommuner som har netto innpendling. Hamar har svært stor innpendling, med 29 prosent. Hamar har syvende største netto innpendling av kommunene i Norge. Også Tynset, Kongsvinger og Elverum har flere arbeidsplasser enn arbeidstakere.

De andre kommunene har netto utpendling. Løten og Nord-Odal er mest avhengige av arbeidsplasser utenfor kommunen. I Løten tilsvarer netto utpendling nesten halvparten av arbeidstakerne.

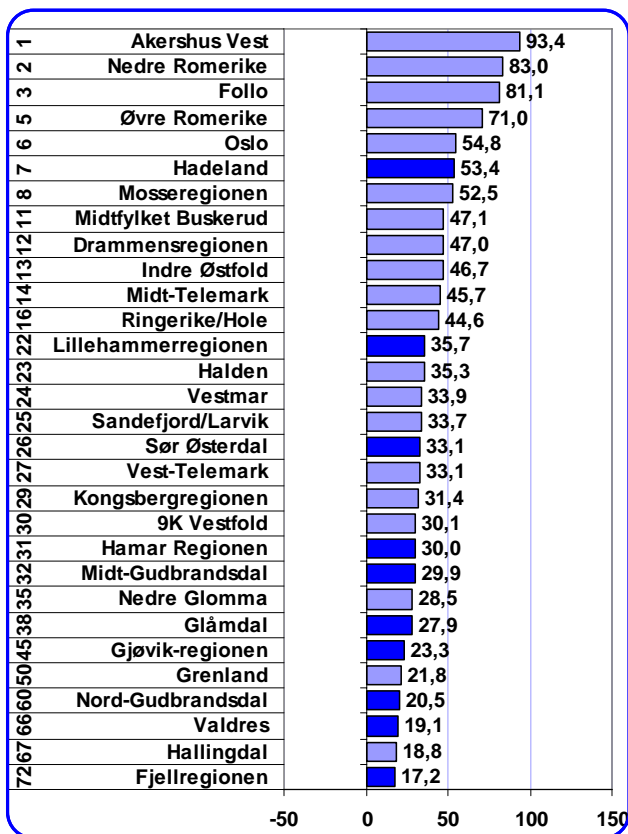
Figur 27: Nettopendling i kommunene i Oppland i 2004. Tallene til venstre angir kommunens rangering mht nettopendling blant 433 kommuner. Data: SSB..

Nettopendling i kommunene i Oppland

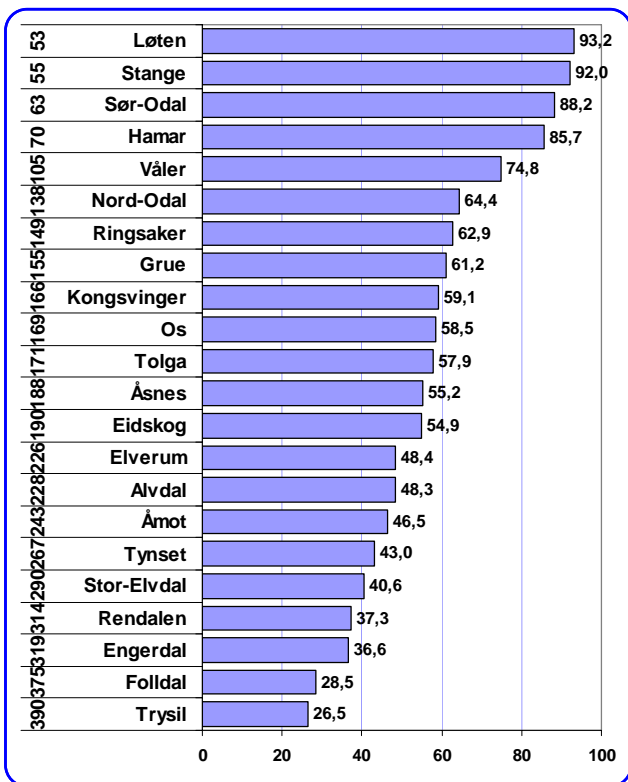
I figuren er kommunene i Oppland rangert etter netto pendling.

Det er syv kommuner i Oppland med overskudd på arbeidsplasser. Aller størst overskudd har Lillehammer med 17,9 prosent. Også Nord-Aurdal og Gjøvik har ganske stor netto innpendling, mens Lom, Vestre Toten, Sel og Ringebu så vidt har flere arbeidsplasser enn arbeidere.

De andre kommunene har underskudd på arbeidsplasser. Lunner har svært få arbeidsplasser i forhold til antall sysselsatte. Her er det netto utpendling på over 50 prosent.

Figur 28: Prosentvis andel utpendling pluss prosentvis andel innpendling, blant regioner på Østlandet. Tallene til venstre er regionens rangering blant 81 regioner i landet. Data: SSB.

Figur 29: Prosentvis andel utpendling pluss prosentvis andel innpendling i 2004, kommuner i Hedmark. Tallene til venstre angir kommunens rangering mht arbeidsmarkedsintegrasjon i 2004. Data: SSB.

Arbeidsmarkedsintegrasjon

Vi kan gi et mål på graden av integrasjon mellom arbeidsmarkedet i en region med arbeidsmarkedet i omkringliggende områder ved å se på den relative størrelsen på inn- og utpendling.

I figuren er den relative størrelsen på inn- og utpendling summert, og regionene på Østlandet rangert etter graden av integrasjon i arbeidsmarkedet.

Oslo og de omkringliggende regionene har størst grad av integrasjon i arbeidsmarkedene av alle regioner i Norge.

Hadeland har klart høyest grad av arbeidsmarkedsintegrasjon av regionene i Innlandet. Også Lillehammerregionen og Sør-Østerdal har over gjennomsnittlig nivå på integrasjon med andre arbeidsmarked.

Gjennomsnittet blant regioner i landet er 25 prosent. Det er bare seks av regionene på Østlandet som ligger under dette. Fire av disse regionene er i Innlandet. Fjellregionen har minst arbeidsmarkedsintegrasjon av regionene på Østlandet.

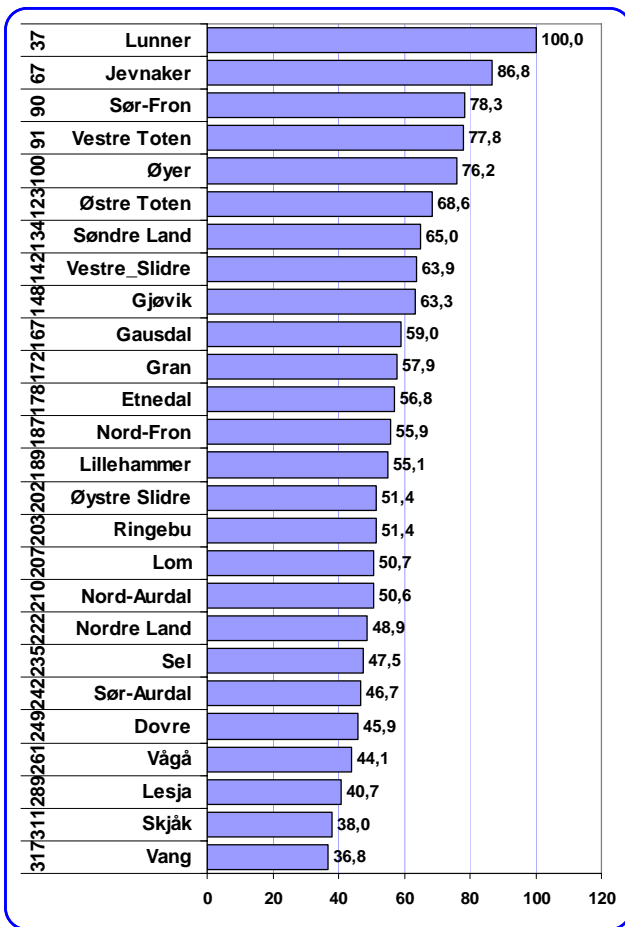
Arbeidsmarkedsintegrasjon kommunene i Hedmark

Graden av arbeidsmarkedsintegrasjon henger sammen med områdets størrelse, og hvor mange arbeidsplasser og arbeidstakere som er lokalisert i nærheten.

En geografisk liten kommune med få innbyggere som ligger nært store kommuner med mange arbeidsplasser vil få høy grad av integrasjon.

Løten, Stange og Sør-Odal er eksempler på slike kommuner i Hedmark. Hamar har også mye inn- og utpendling, men det er hovedsakelig på grunn av stor netto innpendling.

Folldal og Trysil er de kommunene i Hedmark med minst arbeidsmarkedsintegrasjon i Hedmark.

Figur 30: Prosentvis andel utpendling pluss prosentvis andel innpending i 2004, kommunene i Oppland. Tallene til venstre angir kommunens rangering mht arbeidsmarkedsintegrasjon i 2004. Data: SSB.

Arbeidsmarkedsintegrasjon kommunene i Oppland

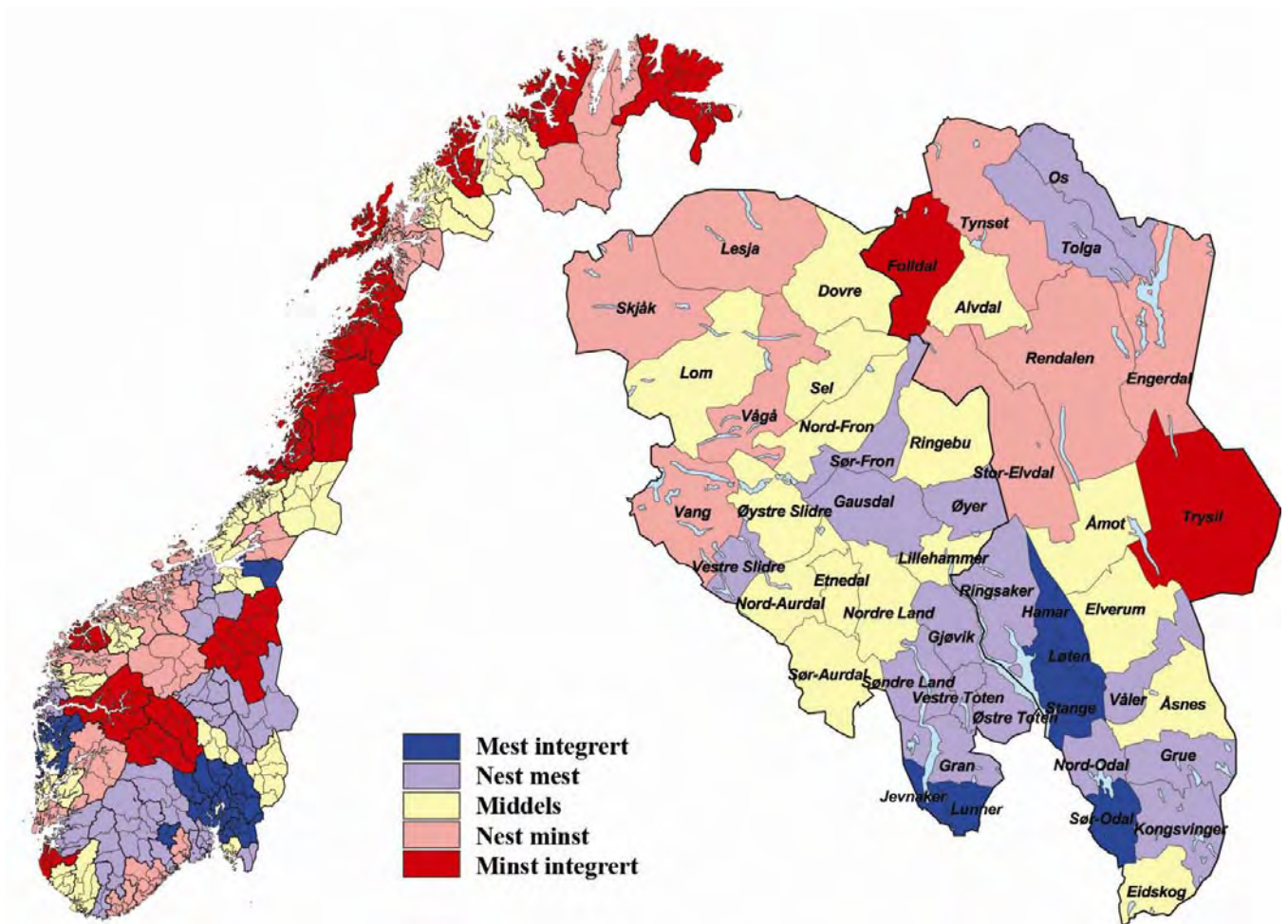
Kommunene i Oppland er rangert etter graden av integrasjon i figuren til venstre.

Lunner og Jevnaker har høyest integrasjon med arbeidsmarkeder utenfor av kommunene i Oppland.

Svakest arbeidsmarkedsintegrasjon har Vang og Skjåk.

De fleste kommunene i Oppland har noe høyere arbeidsmarkedsintegrasjon enn gjennomsnittet av norske kommuner.

Kart arbeidsmarkedsintegrasjon

Kartene viser hvordan de ulike regionene i landet og kommunene i Innlandet varierer med hensyn til grad av integrasjon med arbeidsmarkeder utenfor regionen eller kommunen i 2004.

Regioner som har et arbeidsmarked som er sterkt integrert i omlandet finner vi på Østlandet og rundt Bergen og Trondheim.

Regionene i Nord-Norge har liten integrasjon med hverandres arbeidsmarkeder.

Jæren med Stavanger er en region med liten inn- og utpendling i forhold til arbeidsstyrken i regionen, og er blant de minst integrerte i landet. Dette kommer av at regionene omkring Jæren har lave folketall, i forhold til Jæren.

I Innlandet har mange av de sørligste kommunene stor grad av integrasjon med

arbeidsmarkeder utenfor. I nord er det mange kommuner med liten arbeidsmarkedsintegrasjon.

Sør-Odal, Stange, Hamar, Lunner, Løten og Jevnaker tilhører kommunene med høyest integrasjon, mens Trysil og Folldal er med i gruppen kommuner med minst arbeidsmarkedsintegrasjon.

Næringsstruktur

Strukturendringer i Norge

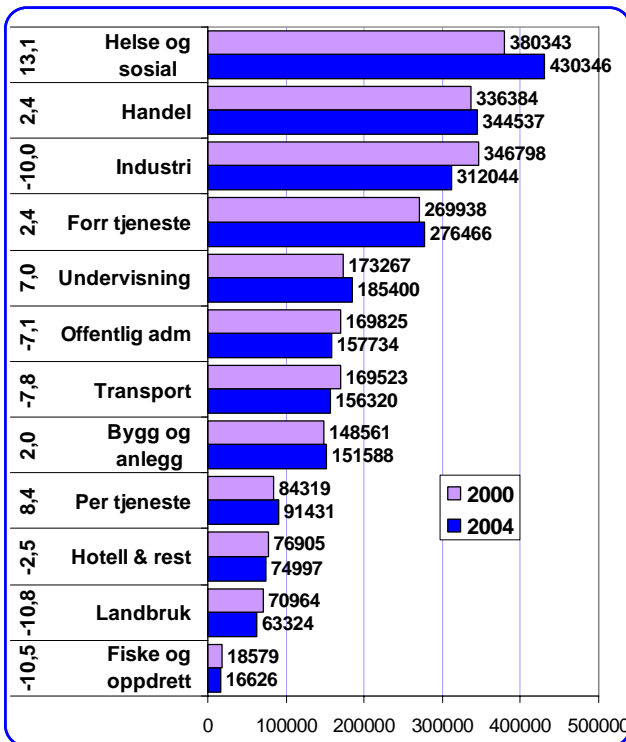
Antall sysselsatte i hovednæringene i Norge i 2000 og 2004 er vist i figuren til venstre.

Helse og sosialtjenester er den største bransjen i Norge målt i antall sysselsatte. I 2004 var det over 430 000 ansatte i denne bransjen. Helse og sosialtjenester er også den raskest økende bransjen. Siden 2000 har antall sysselsatte økt med over 13 prosent, eller over 50 000 arbeidsplasser.

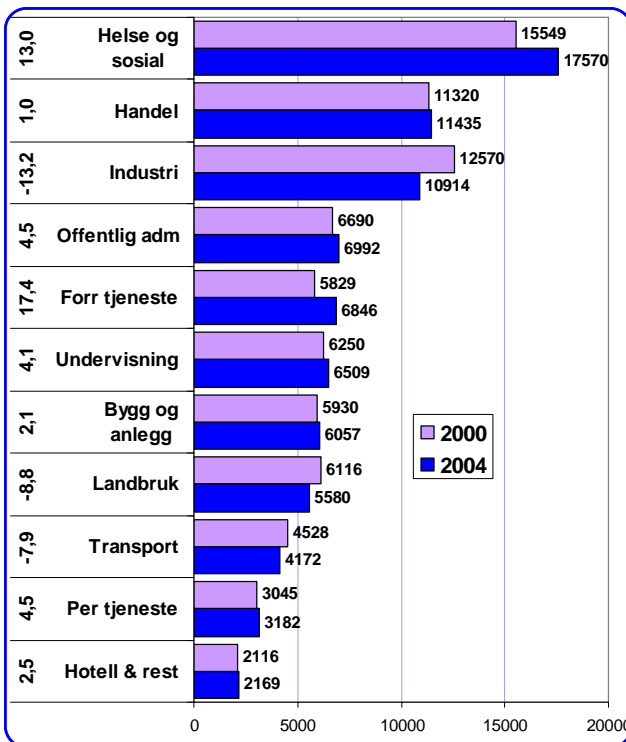
Andre bransjer som øker er handel, forretningsmessig og personlig tjenesteyting, undervisning og bygg og anlegg.

Landbruk, fiske og oppdrett og industri er de bransjene som synker raskest. Disse bransjene har redusert antall sysselsatte med over ti prosent i perioden. For industrien betyr dette over 30 000 ansatte.

Andre bransjer som har synkende sysselsetting, er offentlig administrasjon, transport og hotell og restaurant.

Figur 31: Antall sysselsatte i hovednæringene i Norge i 2000 og 2004. Prosentvis endring er angitt til venstre. Data: SSB.

Figur 32: Antall sysselsatte i hovednæringene i Hedmark i 2000 og 2004. Prosentvis endring er angitt til venstre. Data: SSB.

Strukturendringer i Hedmark

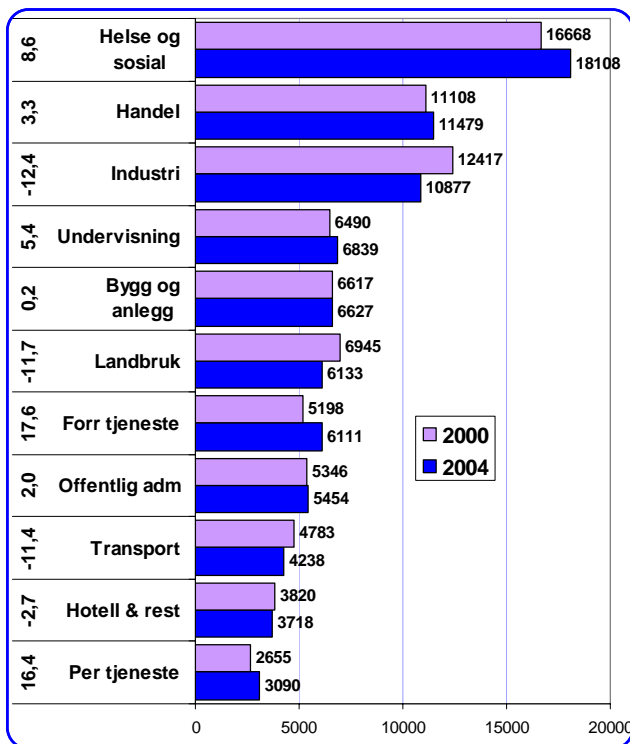
Antall sysselsatte i hovednæringene i Hedmark i 2000 og 2004 er vist i figuren til venstre.

Helse og sosialtjenester var største bransje i Hedmark både i 2000 og 2004. Her økte antall sysselsatte med 13 prosent i perioden.

Handelen passerte industrien som nest største bransje i 2003. Dette skyldes at antall sysselsatte i industrien sank kraftig i perioden. Nedgangen i industrisysselsettingen var på 13,2 prosent i perioden.

Forretningsmessig tjenesteyting hadde den sterkeste veksten i perioden, med 17,4 prosent.

Landbruk og transport hadde sterk nedgang med 8,8 og 7,9 prosent.

Figur 33: Antall sysselsatte i hovednæringer i Oppland i 2000 og 2004. Prosentvis endring er angitt til venstre. Data: SSB.

Strukturendringer i Oppland

Antall sysselsatte i hovednæringene i Oppland i 2000 og 2004 er vist i figuren til venstre.

Også i Oppland er det helse- og sosialtjenester som har vært største bransje i de siste fem årene. Det har også vært sterk vekst i antall sysselsatte i denne bransjen, med 8,6 prosent.

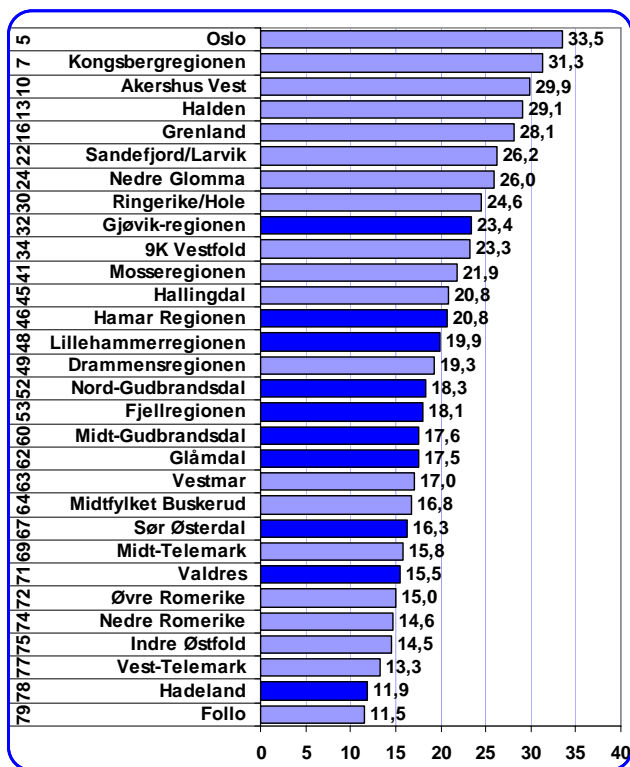
Handelen passerte industrien som nest største bransje i 2004. Dette skyldes at antall sysselsatte i industrien sank kraftig i perioden. Nedgangen i industrissysselsettingen var på 12,4 prosent i perioden.

Forretningsmessig tjenesteyting hadde den sterkeste veksten i perioden, med 17,6 prosent. Også personlig tjenesteyting hadde sterk vekst med 16,4 prosent.

Andre bransjer som økte antall sysselsatte var undervisning, bygg og anlegg og offentlig administrasjon.

Landbruket og transportbransjen har sterk nedgang i antall ansatte med nedgang mellom 11 og 12 prosent i peioden.

Også hotell og restaurantbransjen har synkende sysselsetting.

Figur 34: Antall sysselsatte i konkurranseutsatte næringer i prosent av antall sysselsatte i 2004. Rangering blant regionene i landet er angitt til venstre. Data: SSB.

Konkurranseutsatte næringer

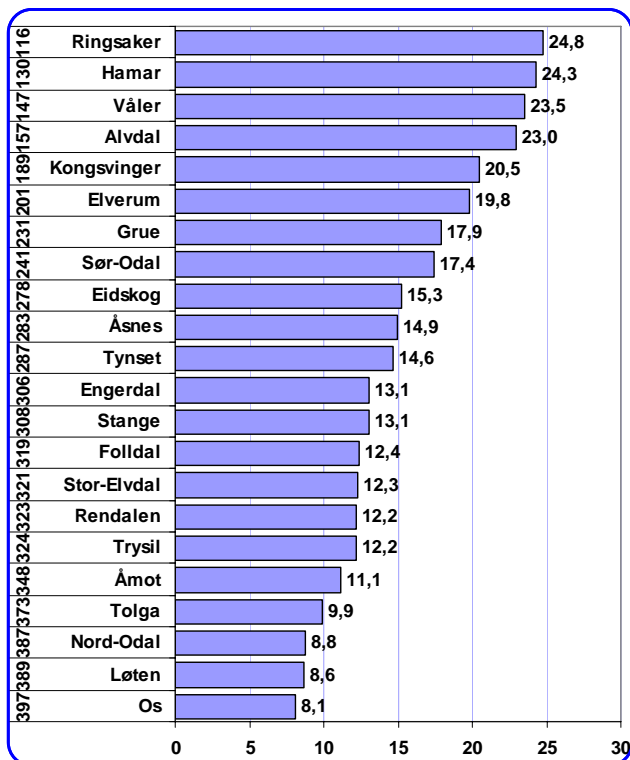
De mest konkurranseutsatte⁵ bransjene er definert som fiske og oppdrett, bergverk, industri (unntatt aviser og forlag), sjøtransport, forretningsmessig tjenesteyting og hotell og restaurant.

I figuren har vi målt størrelsen på konkurranseutsatt sektor i antall sysselsatte i prosent av antall arbeidstakere i regionen.

På Østlandet er det Oslo som har relativt størst konkurranseutsatt sektor, fulgt av Kongsbergregionen og Akershus Vest. Deretter følger industriregioner som Halden, Grenland, Sandefjord/Larvik og Nedre Glomma. Av regionene i Innlandet er det bare Gjøvikregionen som har over gjennomsnittlig størrelse på konkurranseutsatt næringsliv.

Mange av regionene i Innlandet ligger litt under middels når det gjelder størrelse på konkurranseutsatt næringsliv.

Hadeland har minst konkurranseutsatt næringsliv i Innlandet.

Figur 35: Antall sysselsatte i konkurranseutsatte næringer i prosent av antall sysselsatte i 2004, kommuner i Hedmark. Rangering blant kommunene i landet er angitt til venstre. Data: SSB.

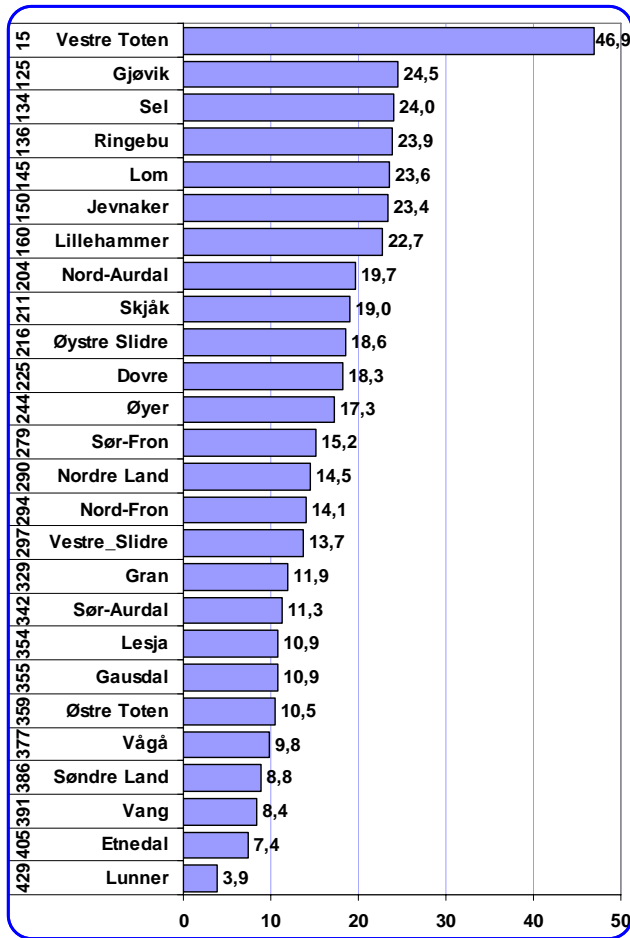
Konkurranseutsatt næringsliv i kommunene i Hedmark

I figuren rangeres kommunene i Hedmark etter den relative størrelsen på konkurranseutsatt næringsliv.

Ingen av kommunene i Hedmark har spesielt mye konkurranseutsatt næringsliv. Ringsaker har mest, men er bare nr 116 av kommunene i landet når det gjelder størrelse på konkurranseutsatt sektor.

Seks av kommunene har over middels størrelse på konkurranseutsatt næringsliv.

Minst konkurranseutsatt er næringslivet i Os, Løten og Nord-Odal.

Figur 36: Antall sysselsatte i konkurranseutsatte næringer i prosent av antall sysselsatte i 2004, kommuner i Oppland. Rangering blant kommunene i landet er angitt til venstre. Data: SSB.

Konkurranseutsatt næringsliv i kommunene i Oppland

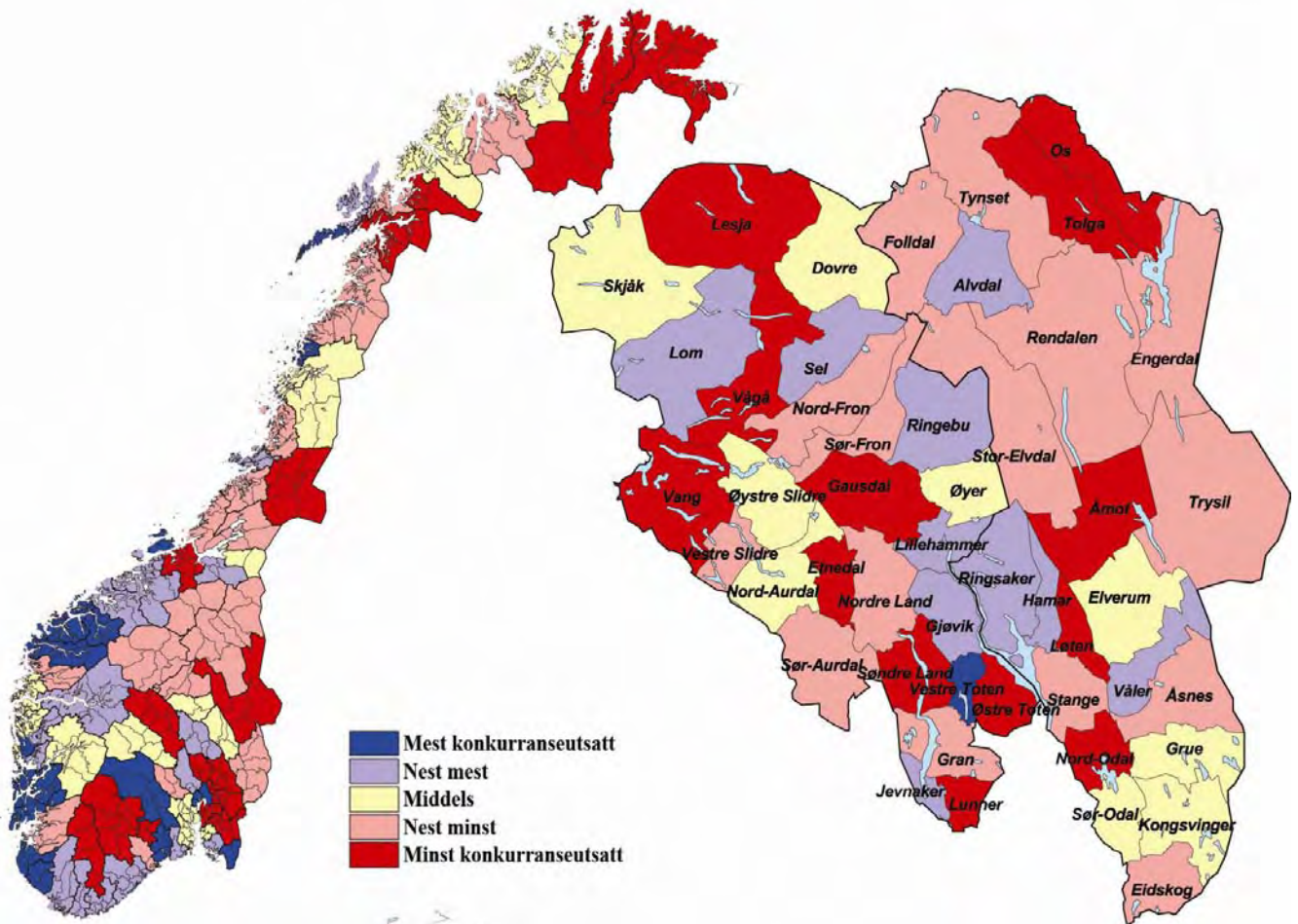
I figuren rangeres kommunene i Oppland etter den relative størrelsen på konkurranseutsatt næringsliv.

Vestre Toten har suverent mest konkurranseutsatt næringsliv i forhold til antall sysselsatte i kommunen. Kommunen er nr 15 i landet når det gjelder størrelse på konkurranseutsatt sektor.

Kommunene Gjøvik, Sel, Ringebu, Lom, Jevnaker og Lillehammer ligger ganske likt, med antall ansatte i konkurranseutsatt næringsliv som tilsvarer mellom 22 og 25 prosent.

Mange kommuner i Oppland har lite konkurranseutsatt næringsliv. Minst har Lunner kommune, som er en av kommunene i landet med minst konkurranseutsatt sektor.

Kart konkurranseutsatte regioner og kommuner

Kartet til venstre viser hvordan de ulike regionene i landet varierer med hensyn til den relative størrelsen på konkurranseutsatt sektor.

Kartet til høyre viser det samme for kommunene i Innlandet.

De fleste regioner med mye konkurranseutsatt næringsliv finner vi langs kysten fra Stavanger til Hitra.

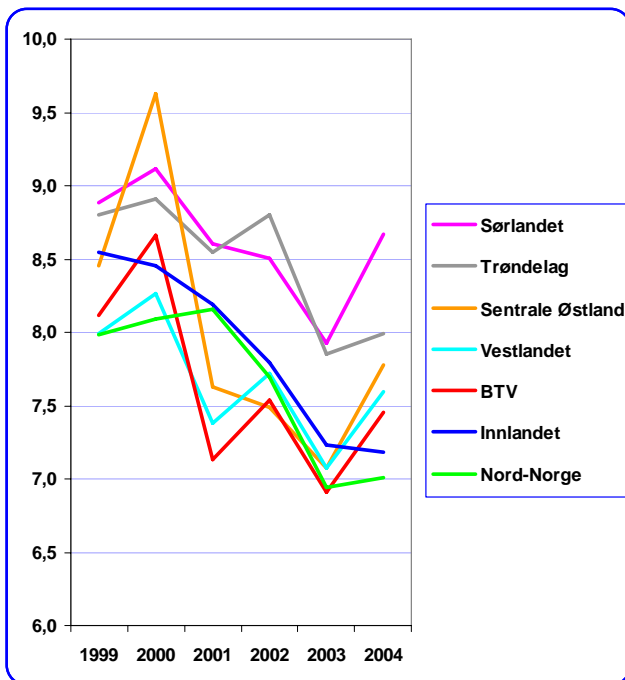
Nord-Norge har Lofoten og Ytre Helgeland i kategorien mest konkurranseutsatt.

På Østlandet er regionene Oslo, Akershus Vest, Grenland, Halden- og Kongsberg-regionen med blant de med størst konkurranseutsatt sektor.

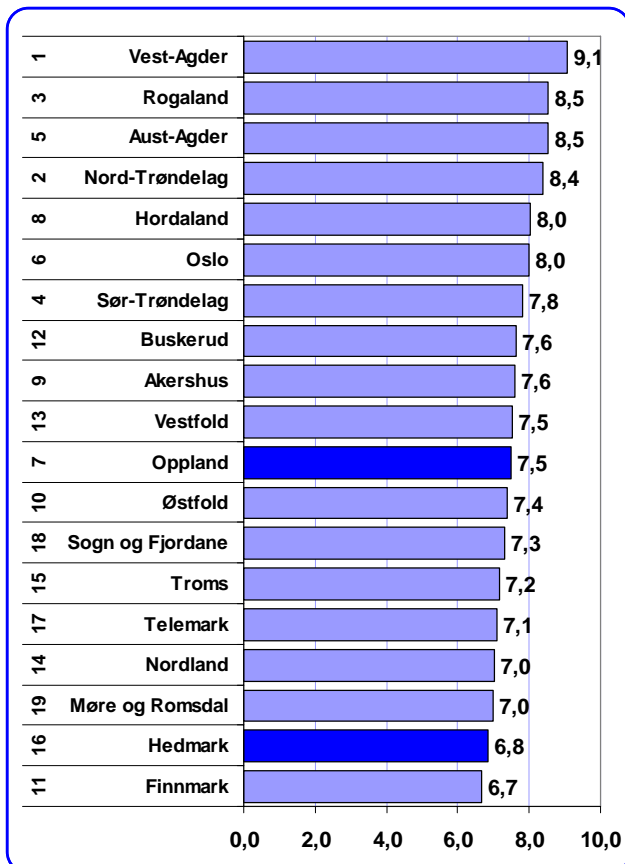
Dersom vi ser på kommunene i Innlandet, er det bare Vestre Toten som

er med i gruppen kommuner med mest konkurranseutsatt næringsliv.

Mange kommuner er røde, som betyr at de har mindre enn gjennomsnittlig størrelse på konkurranseutsatt sektor.

Figur 37: Etableringsfrekvens i landsdelene i Norge. Datakilde: Foretaksregisteret.

Figur 38: Etableringsfrekvenser i fylkene i Norge 2004. Tallene til venstre angir fylkets rangering de siste fem år. Datakilde: Foretaksregisteret.

Nyetableringer

I denne rapporten har vi brukt innregistreringer av nye foretak i Foretaksregisteret i prosent av eksisterende foretak, *etableringsfrekvensen*, som indikator for etableringsvirksomhet.

Nysetableringer i Innlandet

I figuren til venstre har vi vist hvordan etableringsfrekvensen i Innlandet har utviklet seg i årene 1999-2004, sammenliknet med de andre landsdelene.

Sørlandet og Trøndelag har hatt høyest etableringsfrekvens i de fleste årene.

Innlandet har ligget på tredjeplass etter disse landsdelene i 2001, 2002 og 2003. I 2004 sank antall nyetableringer i Innlandet, mens de andre landsdelene hadde en økning. Dermed ble Innlandet nest dårligst av landsdelene siste år.

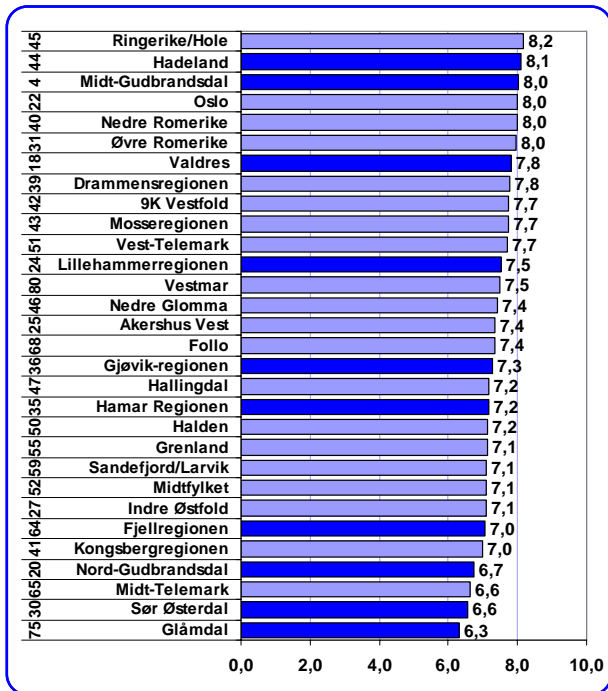
Nysetableringer i fylkene

Figuren viser etableringsfrekvens for hvert enkelt fylke i Norge i 2004.

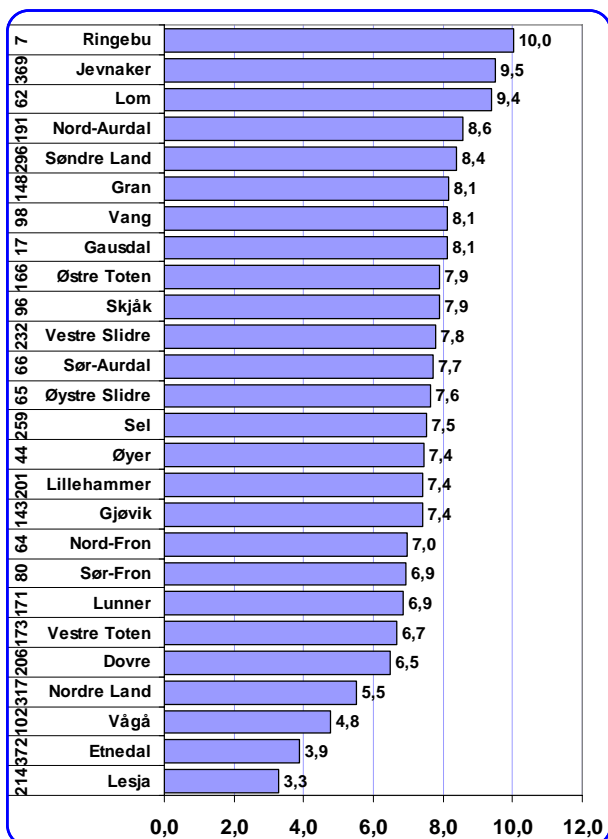
Agderfylkene og Rogaland har høyest etableringsfrekvens i 2004. Disse fylkene har hatt høy etableringsfrekvens i en årrekke.

Oppland var nr 11 av fylkene i 2004 med hensyn til etableringsfrekvens, mens Hedmark var nest dårligst.

Dersom vi ser på gjennomsnittlig etableringsfrekvens i de siste fem årene, er Oppland nr 7 og Hedmark nr 16.

Figur 39: Etableringsfrekvens i regioner på Østlandet 2004. Tallene til venstre angir regionenes rangering blant de 81 regionene i Norge siste fem år. Data: Foretaksregisteret.

Figur 40: Etableringsfrekvens i kommunene i Oppland i 2004. Tallene til venstre angir kommunens rangering blant alle kommuner i Norge siste fem år. Data: Foretaksregisteret.

Nyetableringer regionvis

Innlandet er delt opp i ti regioner. I figuren til venstre er etableringsfrekvensen i disse regionene vist sammen med de andre 30 regionene på Østlandet.

Hadeland og Midt-Gudbrandsdalen hadde høy etableringsfrekvens i 2004, og var nr to og tre på Østlandet. På landsbasis var disse regionene nr 18 og 22. Også Valdres lå over landsgjennomsnittet i 2004.

Lillehammerregionen, Gjøvikregionen og Hamarregionen lå litt under gjennomsnittet i 2004. Glåmdal, Sør Østerdal og Nord-Gudbrandsdalen lå langt under snittet, og er blant de svakeste på Østlandet

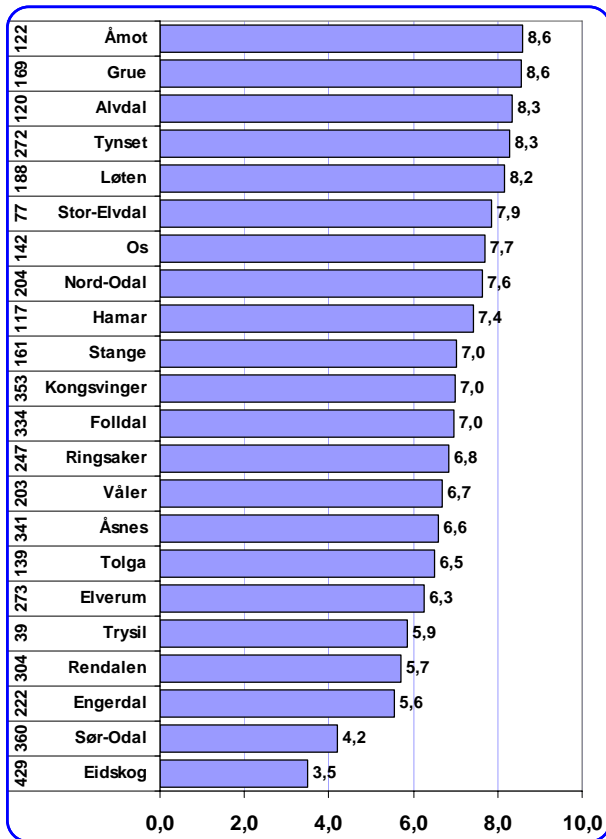
Etableringsfrekvens i kommunene i Oppland

Figuren viser etableringsfrekvensen i den enkelte kommune i Oppland.

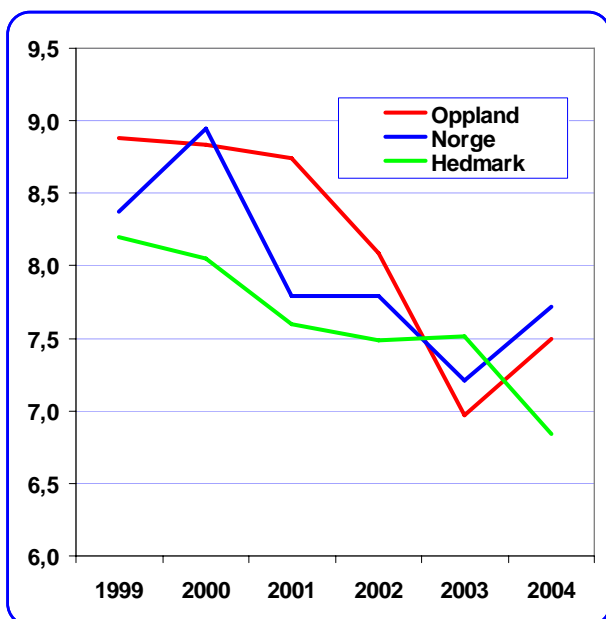
Ringebu, Jevnaker og Lom hadde høyest etableringsfrekvens av kommunene i Oppland i 2004. Ringebu og Lom har hatt høy etableringsfrekvens de siste årene, mens Jevnaker har pleid å ligge ganske lavt. Antall nyetableringer i Jevnaker er mer enn doblet i 2004 i forhold til de to foregående årene. Gausdal har også mange nyetableringer i de siste fem årene. Ringebu var på plass nr 37 av kommunene i Norge i 2004.

Lesja, Etnedal og Vågå hadde lavest etableringsfrekvens av kommunene i Oppland i 2004.

Lillehammer og Gjøvik hadde begge etableringsfrekvens under gjennomsnittet i 2004. Disse kommunene er store, og trekker gjennomsnittet for Oppland ned.

Figur 41: Etableringsfrekvens i kommunene i Hedmark i 2004. Tallene til venstre angir kommunens rangering blant alle kommuner i Norge siste fem år. Data: Foretaksregisteret.

Figur 42: Etableringsfrekvens i Hedmark, Oppland og Norge. Datakilde: Foretaksregisteret.

Etableringsfrekvens i kommunene i Hedmark

Diagrammet viser etableringsfrekvensen i den enkelte kommune i Hedmark.

Åmot, Grue og Alvdal hadde høyest etableringsfrekvens av kommunene i Hedmark i 2004. Ingen av disse kommunene hadde imidlertid svært høy etableringsfrekvens, Åmot på topp hadde en etableringsfrekvens på 8,6, det vil si 0,9 prosent høyere enn landsgjennomsnittet.

Eidskog og Sør-Odal skilte seg ut med svært få nyetableringer i 2004.

Dersom en ser på gjennomsnittet de siste fem årene, er det Trysil og Stor-Elvdal som har høyest etableringsfrekvens. Eidskog kommune har svært få nyetableringer de siste fem årene, og er rangert så lavt som nr 429 av 433 kommuner i landet.

De største kommunene, som Hamar, Ringsaker, Kongsvinger og Elverum hadde alle lavere etableringsfrekvens enn landsgjennomsnittet, og trekker dermed fylkesgjennomsnittet ned.

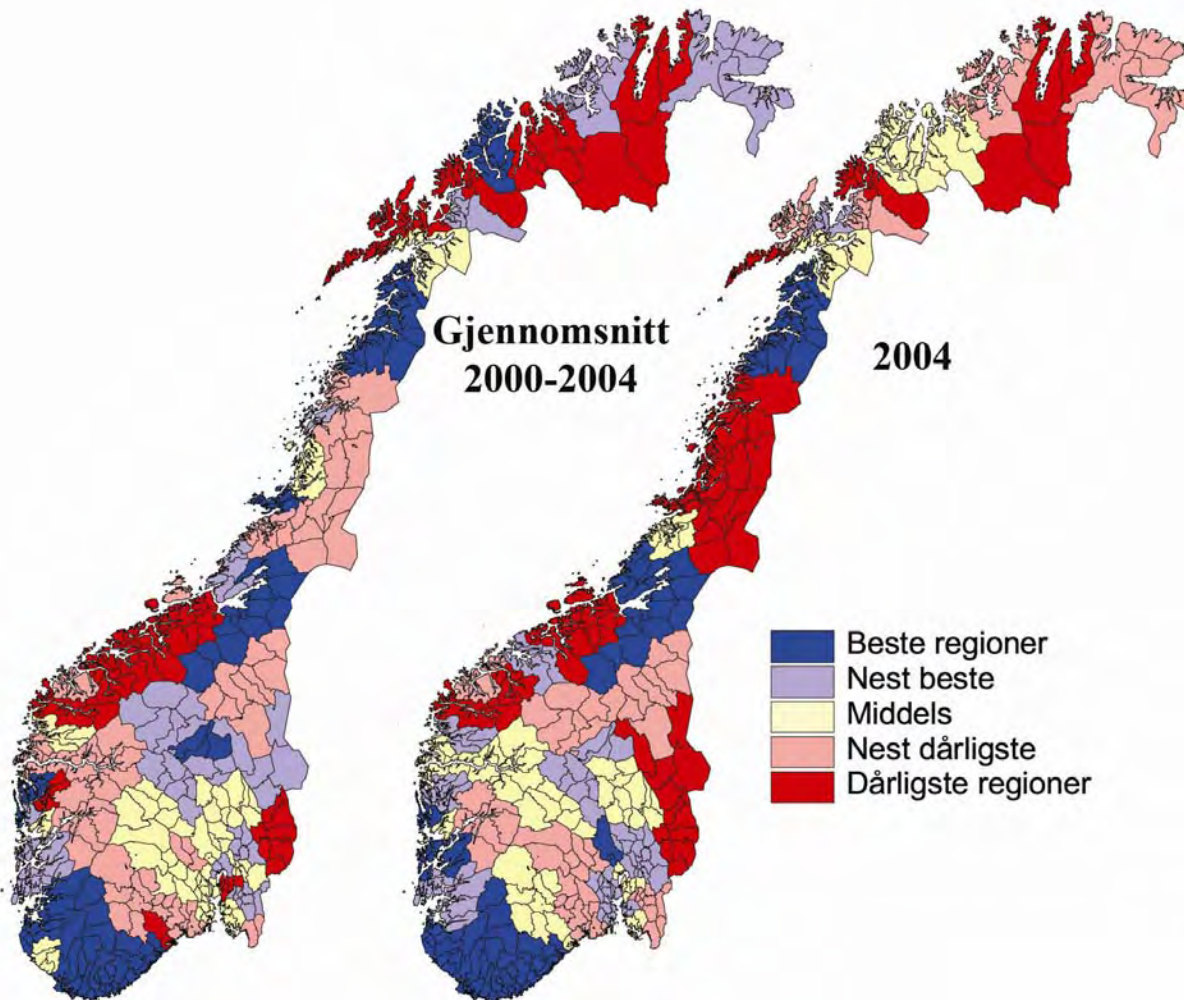
Etableringsfrekvens i Oppland og Hedmark

Etableringsfrekvensen i Oppland lå over landsgjennomsnittet i 2000, 2001 og 2002, men i de to siste årene har Oppland hatt relativt færre nyetableringer enn landet ellers.

I 2004 hadde Oppland en etableringsfrekvens på 7,5 prosent mens landsgjennomsnittet var 7,7 prosent.

Hedmark har hatt lavere etableringsfrekvens enn både landsgjennomsnittet og Oppland i alle år, unntatt 2003. I 2004 sank antall nyetableringer i Hedmark, men landet ellers hadde en økning.

Kart over nyetableringer i regioner i Norge

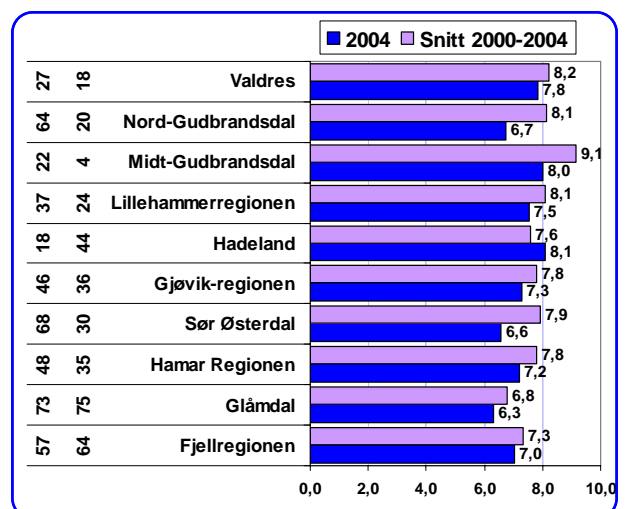

Kartene viser variasjoner i etableringsfrekvens blant regionene i Norge.

De fleste regioner med høy etableringsfrekvens ligger på Sørvestlandet eller i Trøndelag. Dette bildet har forsterket seg i 2004.

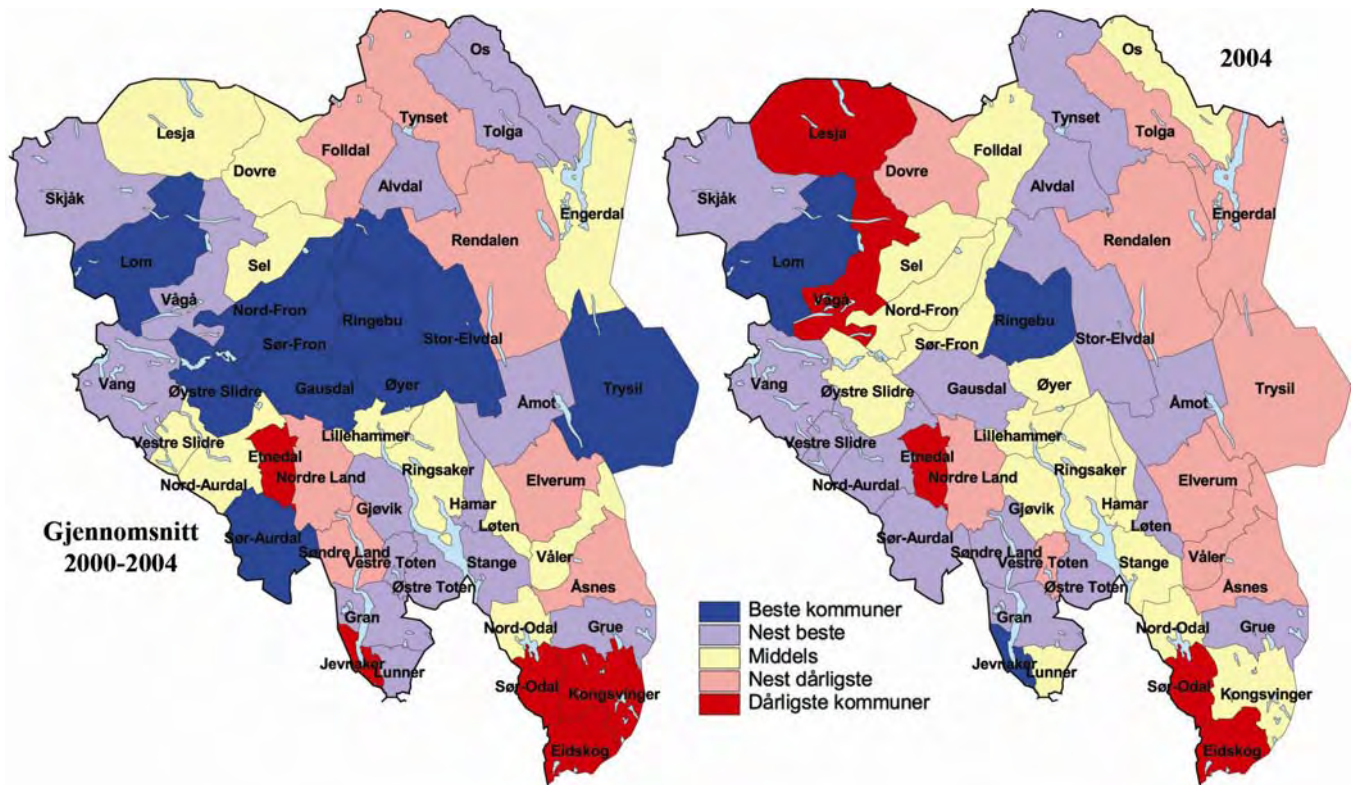
Av figuren ser vi Hadeland har høyere etableringsfrekvens i 2004 enn gjennomsnittet siste fem år.

De andre regionene i Innlandet har tilbakegang, Nord-Gudbrandsdal og Sør-Østerdal har spesielt sterk nedgang i nyetableringer i 2004.

Figur 43: Etableringsfrekvens i regionene i Innlandet. Tallene til venstre angir rangering i 2004 og snitt 2000-2004.

Nyetableringer, kommunene i Innlandet

Kartene over viser etableringsfrekvens i kommunene i Innlandet, til venstre gjennomsnittstall for 2000-2004, og til høyre for 2004.

Et raskt blick på kartene viser at kommunene i Innlandet gjør det dårligere i 2004, enn i foregående femårs periode. Det er mer rødt i 2004, og mindre blått.

Oppland har tre kommuner i beste kategori i 2004; Ringebru, Jevnaker og Lom. I siste fem år er det åtte kommuner som er i beste kategori.

Jevnaker og Etnedal er med i den dårligste kategorien, som er mørke rød på kartene, for gjennomsnittet siste fem år. I 2004 er Etnedal, Vågå og Lesja med i dårligste kategori.

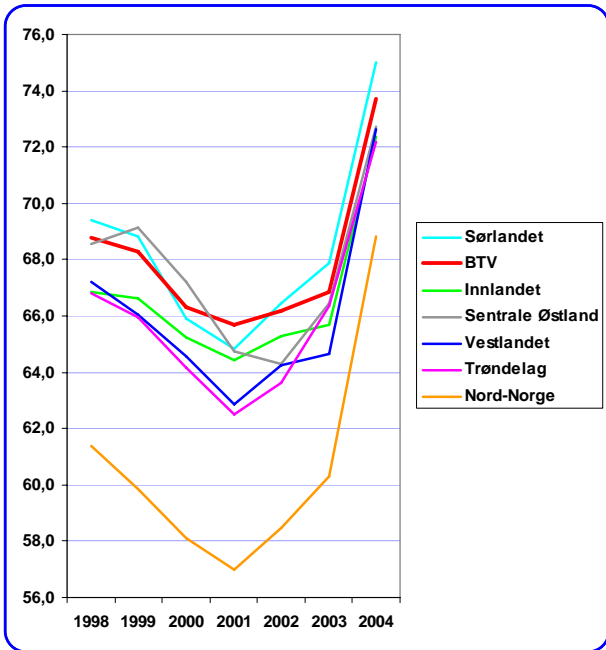
Jevnaker har gått fra dårligste til beste kategori.

Hedmark har to kommuner i beste kategori for siste fem år; Stor-Elvdal og Trysil, men ingen i beste kategori for 2004.

Når kommunene rangeres, vil den midterst rangerte kommunene (medianen) ha en etableringsfrekvens på 7,3 prosent. Gjennomsnittlig etableringsfrekvens i Norge er imidlertid 7,7 prosent.

Dette skyldes at de fleste store kommuner med mange bedrifter har relativt høy etableringsfrekvens. Disse veier tungt når den gjennomsnittlige etableringsfrekvensen regnes ut.

Kommunen som ligger nærmest gjennomsnittet er Sør-Aurdal, som er rangert som nr 171 av 433 kommuner.

Figur 44: Prosentvis andel foretak med positivt resultat. Data: Regnskap.

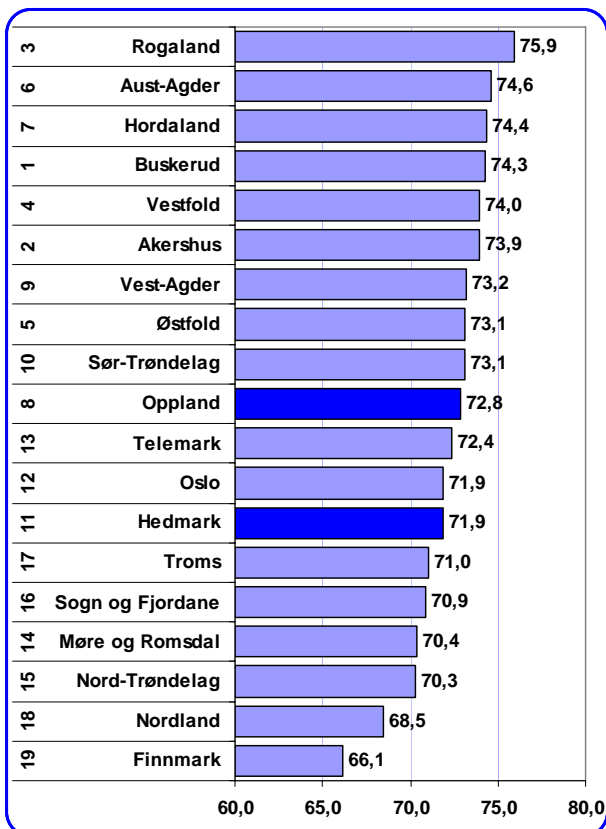
Lønnsomhet

For å få fram regionale forskjeller, er lønnsomhet målt som andel av foretakene med positivt resultat før skatt. Med denne metoden vil store og små foretak telle likt⁶.

Lønnsomhet i Innlandet

I figuren til venstre har vi vist hvordan andelen lønnsomme foretak i Innlandet har utviklet seg i årene 1998-2004, sammenliknet med de andre landsdelene.

Næringslivet i Innlandet har hatt en andel lønnsomme foretak omtrent som gjennomsnittet i de siste seks årene. Sørlandet og BTV har hatt best lønnsomhet, mens Nord-Norge har hatt klart lavest lønnsomhet.

Figur 45: Prosentvis andel foretak med positivt resultat i 2004. Tallene til venstre angir fylkets rangering for perioden 2000-2004. Data: Regnskap.

Lønnsomhet i fylkene

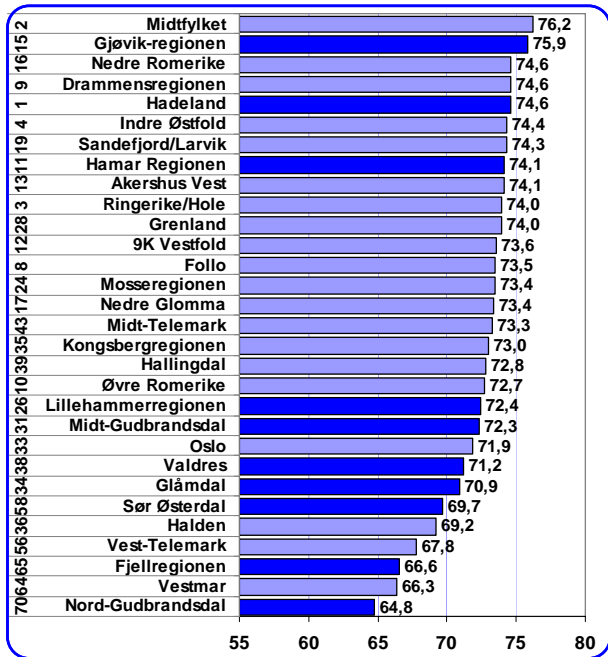
Figuren viser andelen lønnsomme foretak i 2004 for hvert enkelt fylke.

Rogaland har det mest lønnsomme næringslivet blant fylkene i Norge, fulgt av Aust-Agder og Hordaland.

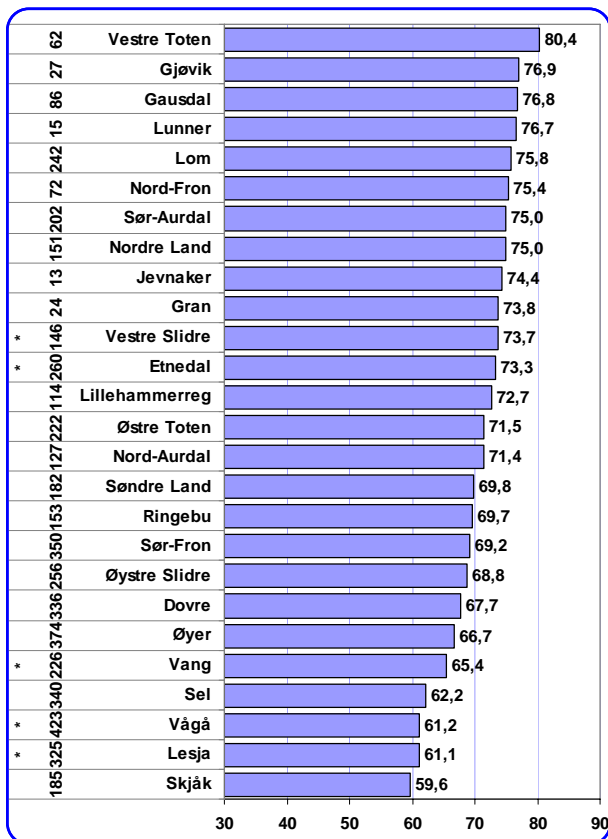
Oppland er nummer ti av nitten fylker i 2004, mens Hedmark er nr 13.

Ser vi på gjennomsnitt over siste fem år, har Buskerud høyest andel lønnsomme foretak, mens Oppland er nummer åtte og Hedmark nr 11.

De nordligste fylkene har flest underskuddsforetak, både i 2004 og i de siste fem årene.

Figur 46: Andel foretak med positivt resultat i regioner på Østlandet 2004. Tallene til venstre angir regionenes rangering i de siste fem årene. Data: Foretaksregisteret.

Figur 47: Andel foretak med positivt resultat i kommunene i Oppland i 2004. Tallene til venstre angir kommunenes rangering i Norge i de siste fem årene. Kommuner med * har færre enn 50 regnskapspliktige foretak. Data: Foretaksregisteret.

Lønnsomhet regionvis

I figuren til venstre er regionene på Østlandet rangert etter andel lønnsomme foretak.

Midtfylket (Buskerud) har størst andel lønnsomme foretak på Østlandet, fulgt av Gjøvik-regionen og Nedre Romerike. På landsbasis er det Jæren som har best lønnsomhet.

Lillehammerregionen, Midt-Gudbrandsdal og Valdres lå litt under gjennomsnittet i 2004.

Lavest andel lønnsomme foretak er det i Nord-Gudbrandsdalen, Vestmar og Fjellregionen. Nord-Gudbrandsdalen ble rangert som nr 74 av regionene i Norge i 2004.

Dersom vi måler gjennomsnittet for de siste fem årene, er det Hadeland som har størst andel lønnsomme foretak i landet, fulgt av Midtfylket og Ringerike/Hole.

Lønnsomhet i kommunene i Oppland

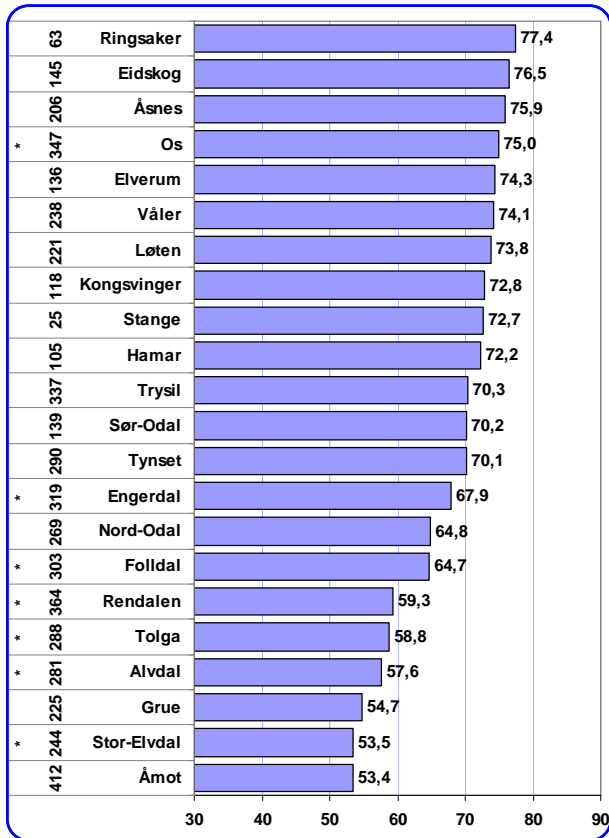
Kommunene i Oppland er rangert med hensyn til andel lønnsomme foretak i figuren til venstre.

Vestre Toten har høyest andel lønnsomme foretak i Oppland i 2004, fulgt av Gjøvik og Gausdal.

Skjåk, Lesja og Vågå er på bunn, Skjåk med under 60 prosent foretak med positivt resultat.

Dersom vi ser på fem års gjennomsnitt, er det flere kommuner i Oppland som er høyt rangert med hensyn til lønnsomhet: Jevnaker (nr 13), Lunner (nr 15), Gran (nr 24) og Gjøvik (nr 27) har alle hatt god lønnsomhet i næringslivet i de siste fem årene.

I motsatt ende finner vi Vågå som er rangert som nr 423 av 433 når det gjelder gjennomsnittlig lønnsomhet siste fem år.

Figur 48: Andel foretak med positivt resultat i kommunene i Hedmark i 2004. Tallene til venstre angir kommunenes rangering i Norge i de siste fem årene. Kommuner med * har færre enn 50 regnskapspliktige foretak. Data: Foretaksregisteret.

Lønnsomhet i kommunene i Hedmark

Kommunene i Hedmark er rangert med hensyn til andel lønnsomme foretak i figuren til venstre.

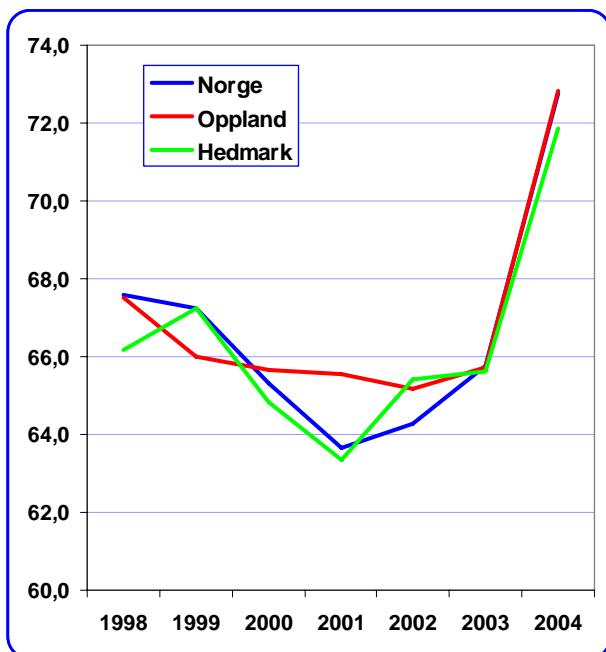
Ringsaker har best lønnsomhet i næringslivet av kommunene i Hedmark i 2004. Eidskog og Åsnes kommer på de neste plassene.

Åmot, Stor-Elvdal og Grue har lavest andel foretak med overskudd. I disse kommunene har mindre enn 60 prosent av foretakene overskudd i 2004.

Ser vi på gjennomsnittet for de siste fem årene, er det Stange og Ringsaker som har best lønnsomhet i næringslivet, mens Åmot har lavest lønnsomhet.

Av de større kommunene bidrar Ringsaker og Elverum til å heve fylkesgjennomsnittet, mens Kongsvinger ligger akkurat på landsgjennomsnittet. Hamar ligger litt under landsgjennomsnittet.

Mange av de små kommunene har svært lav lønnsomhet i næringslivet.

Figur 49: Andel lønnsomme foretak. Kilde: Foretaksregisteret.

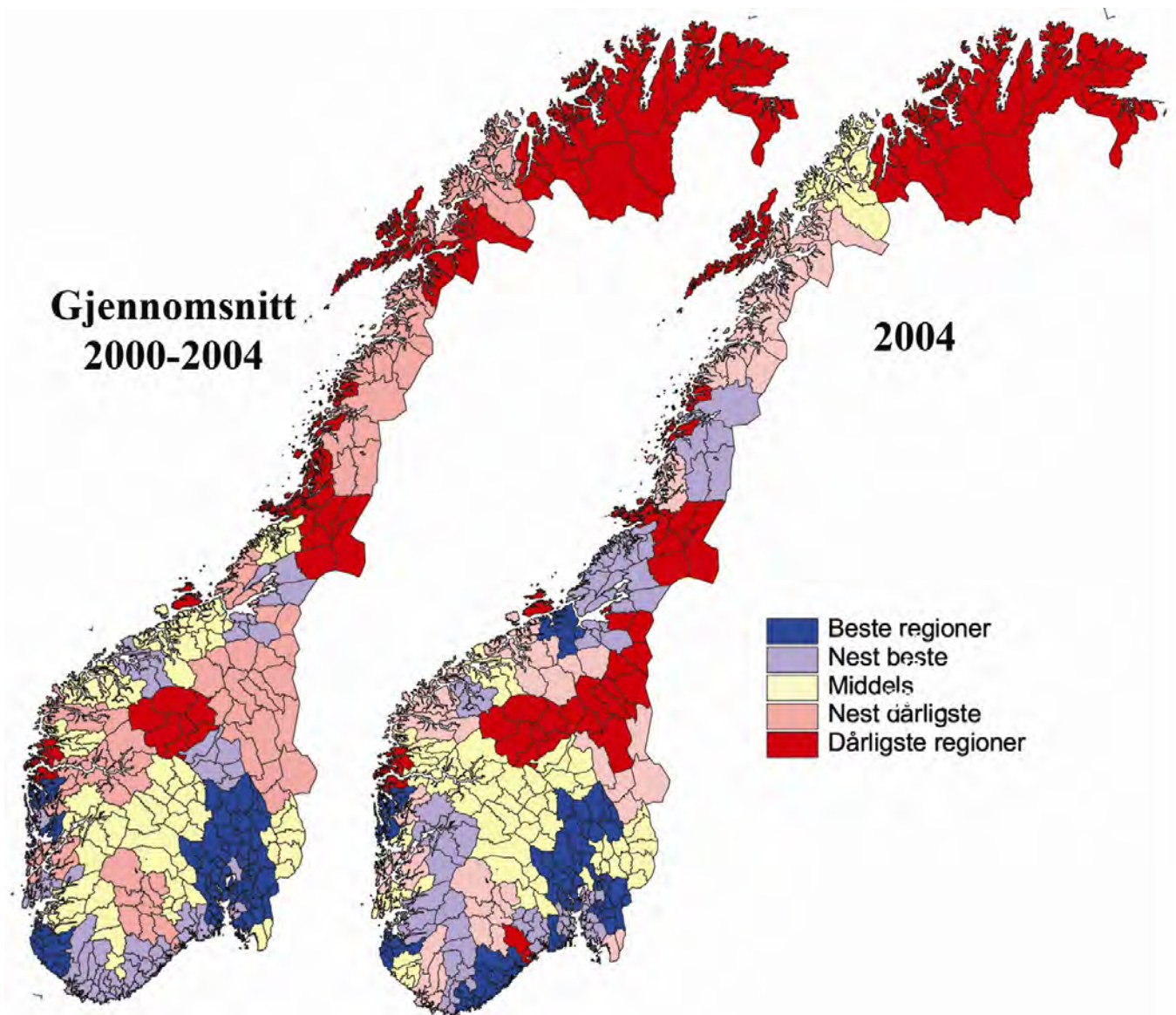
Lønnsomhet i Oppland og Hedmark

Hedmark og Oppland har vekslet på å ha best lønnsomhet, og har også vekslet på å ligge over og under landsgjennomsnittet.

I 2001 lå både Hedmark og Oppland godt under gjennomsnittet, mens i 2002 lå begge fylkene over gjennomsnittet.

I de to siste årene har både Hedmark og Oppland ligget ganske nær landsgjennomsnittet. Hedmark ligger dog litt under Oppland og landet ellers i 2004.

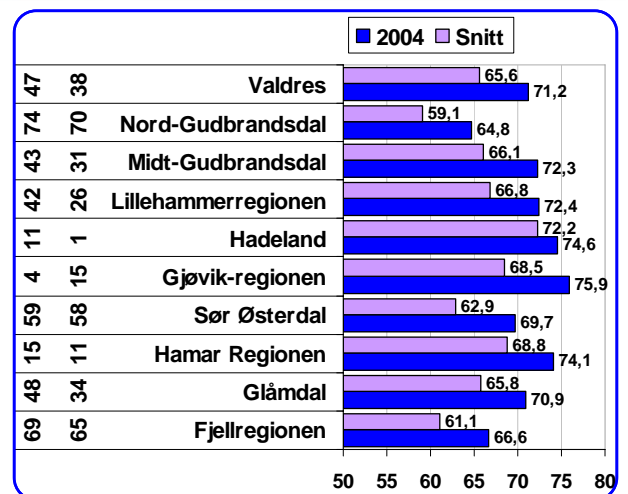
Lønnsomhet - regioner i Norge

Det er en sterk konsentrasjon av regioner med mange lønnsomme foretak på det sentrale Østlandet. Videre er det også mange regioner med god lønnsomhet langs kysten fra Oslo til Haugesund.

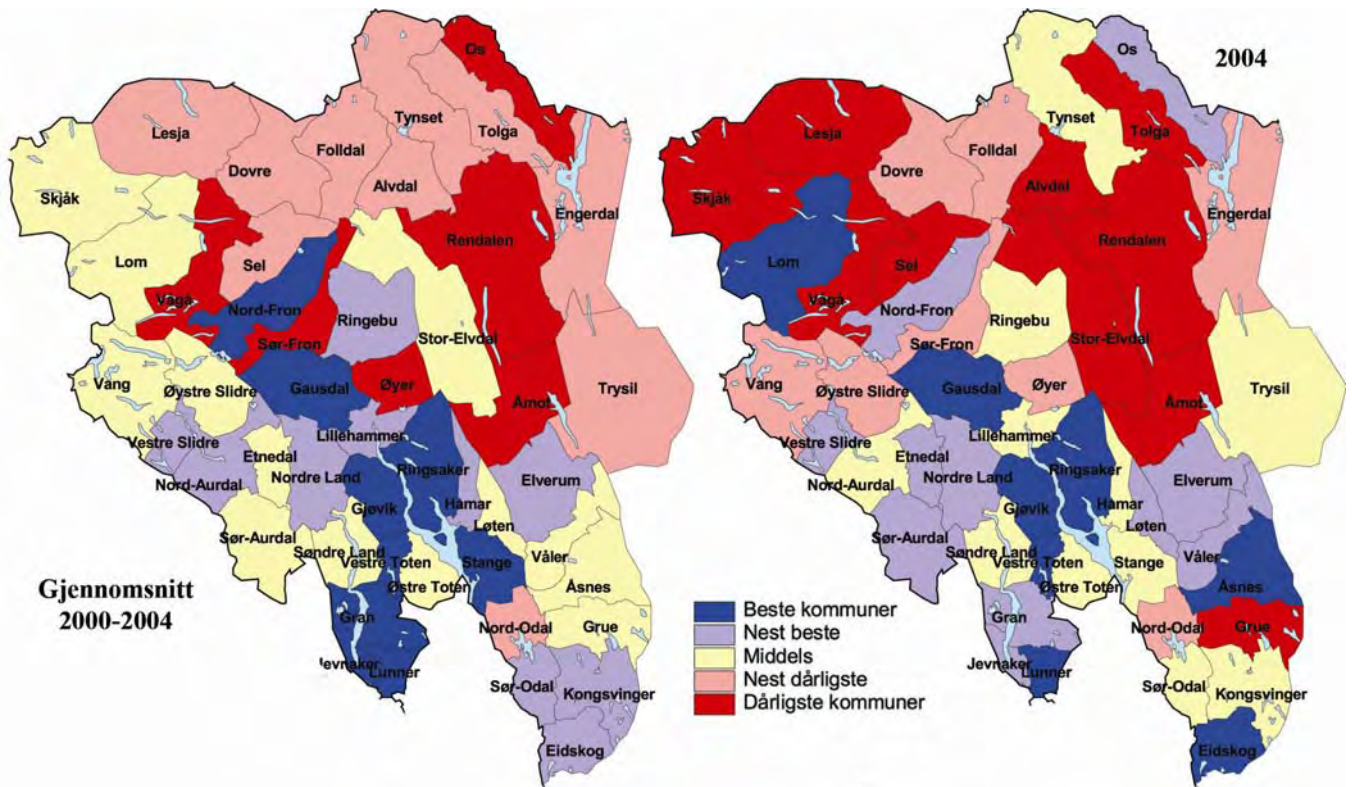
Hadeland, Gjøvik- og Hamarregionen ligger i beste kategori både i 2004 og siste fem år.

De fleste regionene på Innlandet hadde imidlertid lavere rangering i 2004 enn for siste fem år. Gjøvik-regionen var alene om å forbedre sin rangering blant regionene i Norge i 2004.

Figur 50: Andel lønnsomme foretak. Tallene til venstre angir rangering i 2004 og snitt 2000-2004.

Lønnsomhet, kommunene i Innlandet

Kartene over viser andel lønnsomme foretak i kommunene i Innlandet. Til venstre er gjennomsnittstall for 2000-2004 vist, og til høyre tallene for 2004.

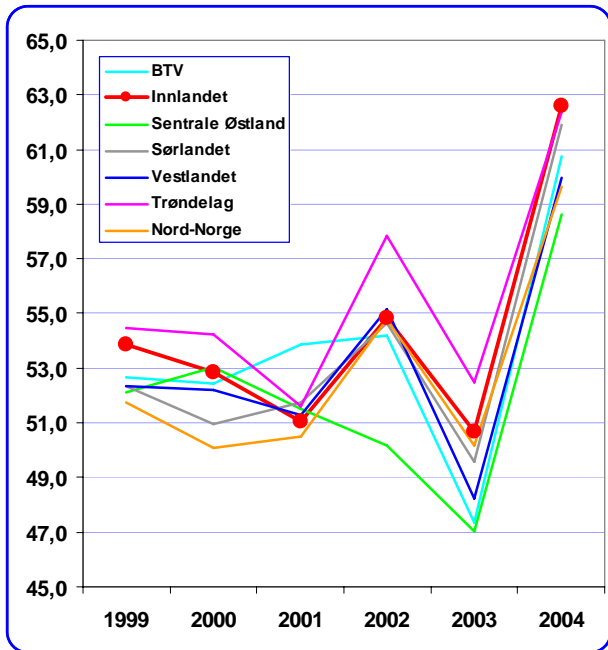
Kommunene sør i Oppland har alle middels eller god lønnsomhet. Dette gjelder både i 2004 og siste fem år. Det samme gjelder Sør i Hedmark, med unntak av Nord-Odal og Grue.

Samtidig er de fleste kommunene med dårlig lønnsomhet i nord. Lom, Nord-Fron og Os var blant de få kommunene nord i landsdelen som har hatt relativt bra lønnsomhet i 2004.

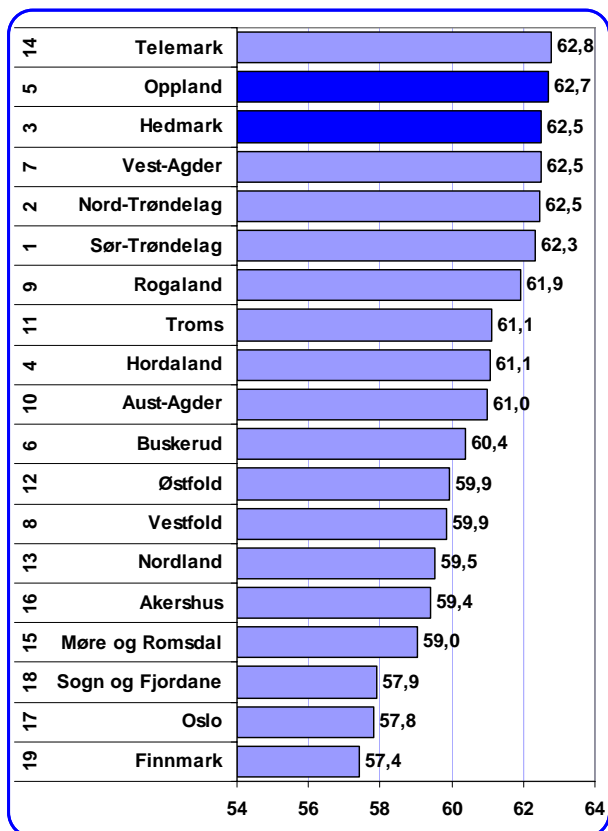
Sentrum i landsdelen rundt Mjøsa, med kommunene Gjøvik, Lillehammer, Ringsaker og Hamar har hatt fra middels til god lønnsomhet.

De største kommunene har gjennomgående bedre lønnsomhet enn de små. Dette gjør at medianen, det vil si midterst rangerte kommune har 71,2 prosent lønnsomme foretak, mot landsgjennomsnittet på 72,8 prosent.

En kommune som har andel lønnsomme foretak på landsgjennomsnittet vil bli rangert på plass nr 180 av 433 kommuner.

Figur 51: Prosentvis andel vekstforetak i landsdelene i Norge. Datakilde: Foretaksregisteret.

Figur 52: Prosentvis andel vekstforetak i fylkene i Norge 2004. Tallene til venstre angir fylkets rangering de siste fem år. Datakilde: Foretaksregisteret.

Vekst

I denne rapporten har vi brukt andel foretak med omsetningsvekst høyere enn konsumprisindeksen som indikator for vekst. Med denne metoden vil store og små foretak telle likt.

Vekst i landsdelene

I figuren til venstre har vi vist hvordan andel vekstforetak i landsdelene har utviklet seg i årene 1999-2004.

Andel vekstforetak i Innlandet har ligget over landsgjennomsnittet hvert eneste år unntatt i 2001.

I 2004 hadde Innlandet høyest andel vekstforetak av landsdelene med 62,6 prosent mens landsgjennomsnittet var 60,2 prosent.

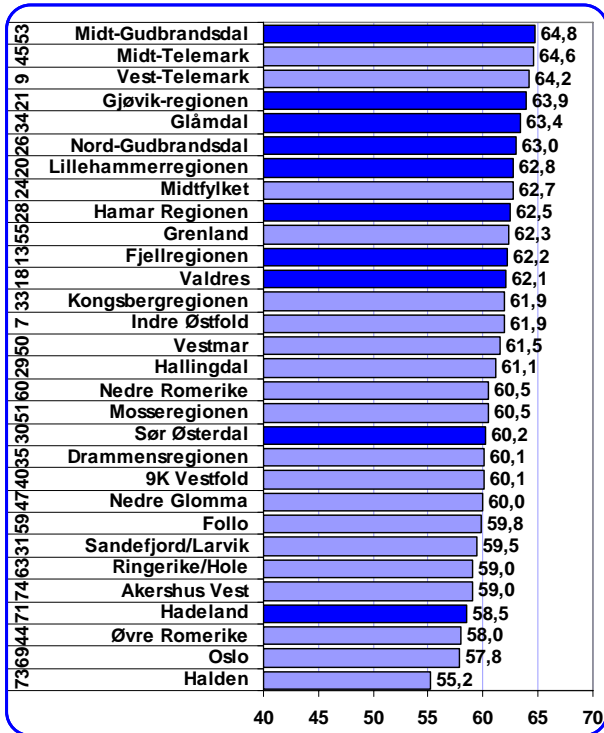
Vekst i fylkene

Figuren viser andel vekstforetak for hvert enkelt fylke i Norge i 2004.

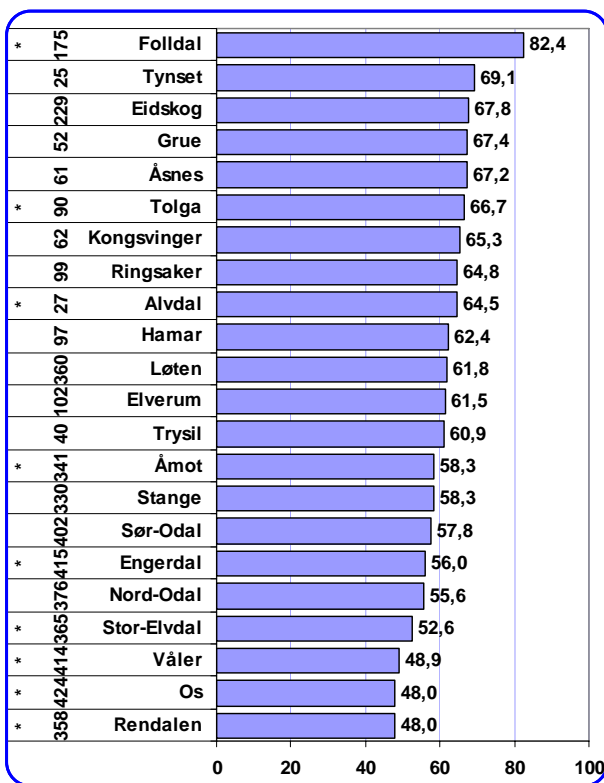
Telemark, Oppland og Hedmark har høyest andel vekstforetak i 2004. Telemark har generelt hatt lav andel vekstforetak, men har tatt en noe overraskende førsteplass i 2004.

I de siste fem årene er det trøndelagsfylkene som har høyest andel foretak med vekst.

Hedmark er nr tre, mens Oppland er nr fem av fylkene, med hensyn til gjennomsnittlige andel foretak med vekst i de siste fem årene.

Figur 53: Prosentvis andel vekstforetak i regioner på Østlandet 2004. Tallene til venstre angir rangering blant de 81 regionene i Norge i de siste fem årene. Data: Foretaksregisteret.

Figur 54: Prosentvis andel vekstforetak i kommunene i Hedmark i 2004. Tallene til venstre angir rangering blant alle kommuner i Norge siste fem år. * betyr at kommunen har mindre enn 50 regnskapspliktige foretak. Data: Foretaksregisteret.

Vekst regionvis

I diagrammet til venstre er andel vekstforetak i regionene i Innlandet vist sammen med de andre 30 regionene på Østlandet.

I 2004 hadde Midt-Gudbrandsdal høyest andel vekstforetak av regionene på Østlandet. Også Gjøvikregionen, Glåmdal, Nord-Gudbrandsdal og Lillehammerregionen er blant regionene på Østlandet med størst andel vekstforetak.

Hadeland skiller seg ut i Innlandet gjennom å ha en liten andel vekstforetak.

Dersom vi ser på andel vekstforetak i de siste fem årene, har Fjellregionen, Valdres, Lillehammer- og Gjøvikregionen høyest andel vekstforetak av regionene i Oppland. Hadeland har lav andel vekstforetak for hele perioden etter 2000.

Vekst i kommunene i Hedmark

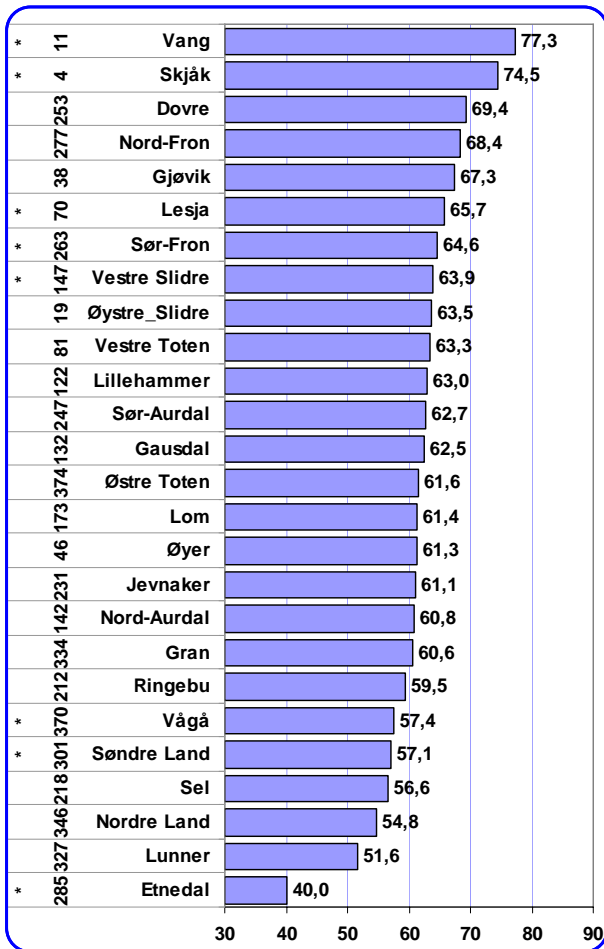
Vi har også sett på andel vekstforetak i den enkelte kommune i Hedmark.

Folldal har høyest andel vekstforetak i Hedmark 2004, fulgt av Tynset og Eidskog. Folldal var på første plass i Norge når det gjelder vekst siste år, men har bare 17 regnskapspliktige foretak.

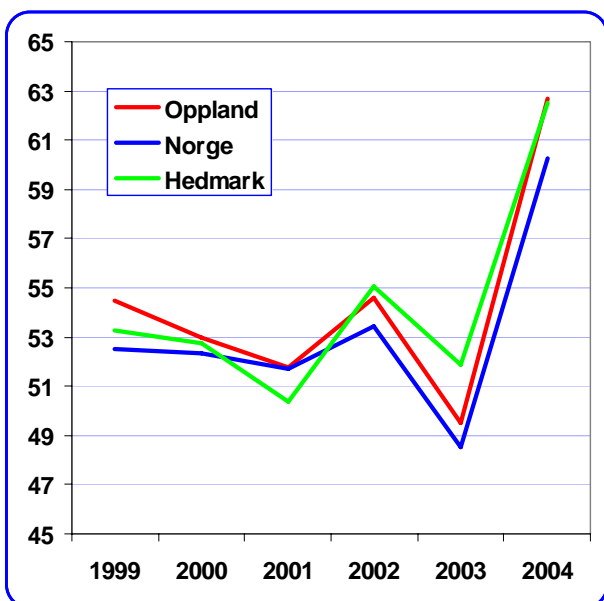
Lavest etableringsfrekvens finner vi i Rendalen, Os og Våler.

I diagrammet er kommunens rangering med hensyn til gjennomsnittlig andel vekstforetak i de siste fem årene vist helt til venstre. Alvdal er rangert som nr 27 av 433 kommuner i landet, mens Tynset er rangert som nr 25. Også Trysil, Grue og Åsnes har høy andel vekstforetak siste fem år.

Denne indikatoren kan variere mye fra år til år. En kommune som skårer høyt ett år, skårer ofte lavt året etter og vise versa.

Figur 55: Prosentvis andel vekstforetak i kommunene i Oppland i 2004. Tallene til venstre angir rangering blant alle kommuner i Norge siste fem år. * betyr at kommunen har mindre enn 50 regnskapspliktige foretak. Data: Foretaksregisteret.

Figur 56: Prosentvis andel vekstforetak. Data: Foretaksregisteret.

Vekst i kommunene i Oppland

Vi har også sett på andel vekstforetak i den enkelte kommune i Oppland.

Vang har høyest andel vekstforetak i Oppland 2004, fulgt av Skjåk og Dovre. Vang var på femte plass i Norge når det gjelder vekst siste år.

Lavest andel vekstforetak finner vi i Etnedal, Lunner og Nordre Land.

I diagrammet er kommunens rangering med hensyn til gjennomsnittlig andel vekstforetak i de siste fem årene vist helt til venstre. Skjåk er rangert som nr 4 av 433 kommuner i landet, mens Vang er rangert som nr 11. Også Øystre Slidre og Gjøvik har høy andel vekstforetak siste fem år.

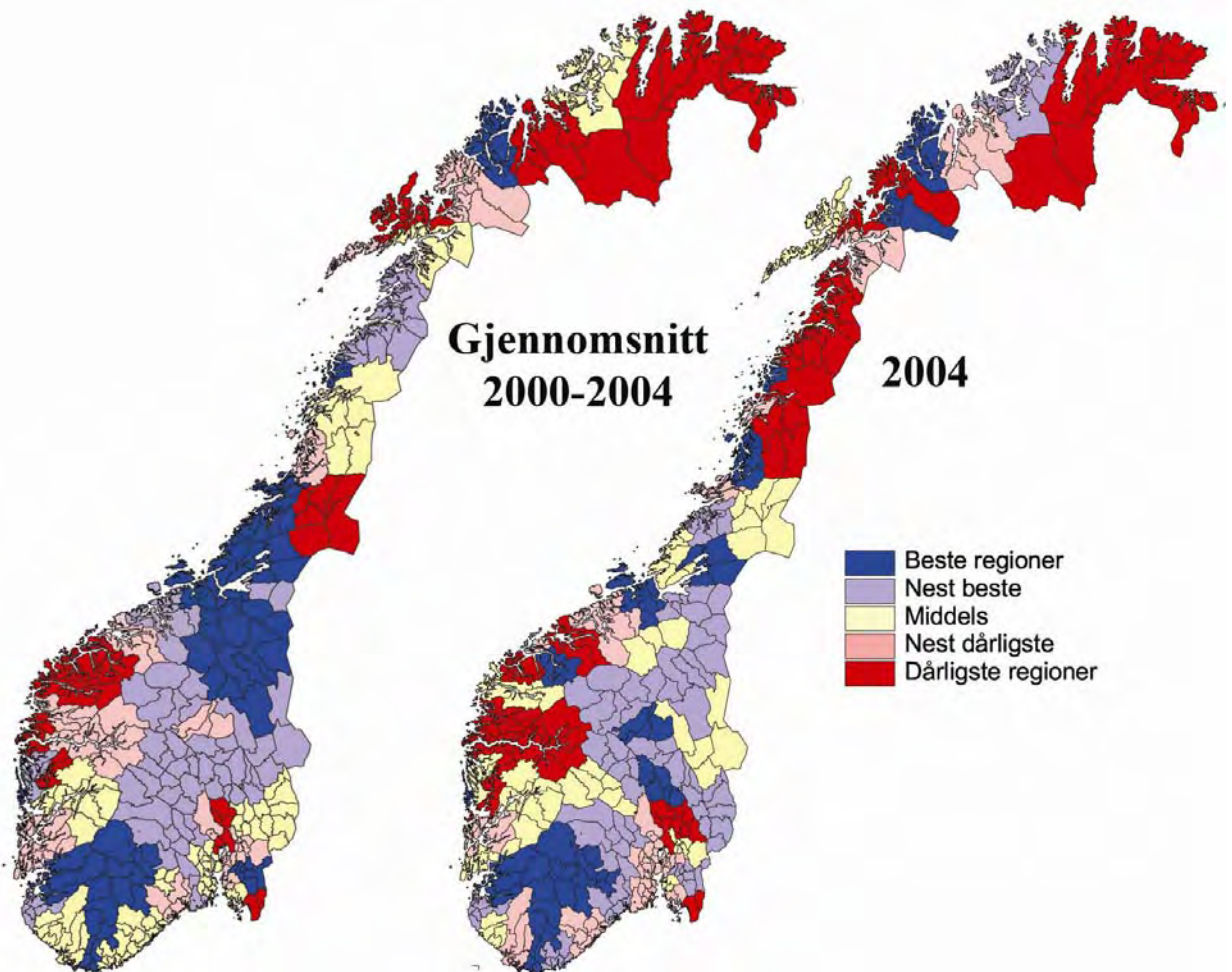
Denne indikatoren kan variere mye fra år til år. En kommune som skårer høyt ett år, skårer ofte lavt året etter og vise versa.

Utvikling av vekst i Hedmark og Oppland

Både Oppland og Hedmark har hatt høyere andel vekstforetak enn landsgjennomsnittet i de siste årene. Unntaket var 2001 da Hedmark lå under, og Oppland lå på landsgjennomsnittet.

Hedmark og Oppland har vekslet på å ha høyest andel vekstforetak, og Oppland ligger litt over Hedmark i 2004, etter at Hedmark har hatt høyest andel vekstforetak i de to foregående årene.

Vekst, regioner i Norge

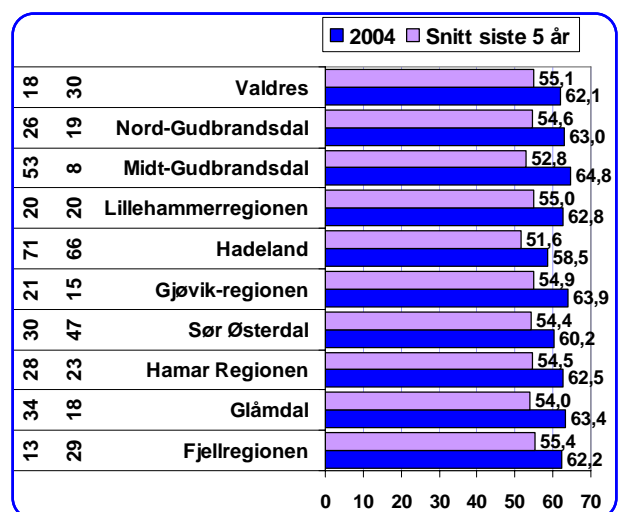

De fleste regioner med høy andel vekstforetak ligger i Trøndelag eller i sørvest. Det er imidlertid regioner i beste kategori i alle landsdeler.

I Innlandet er Midt-Gudbrandsdal og Gjøvikregionen i beste gruppe i 2004, mens Hadeland i dårligste gruppe både for 2004 og femårs gjennomsnitt.

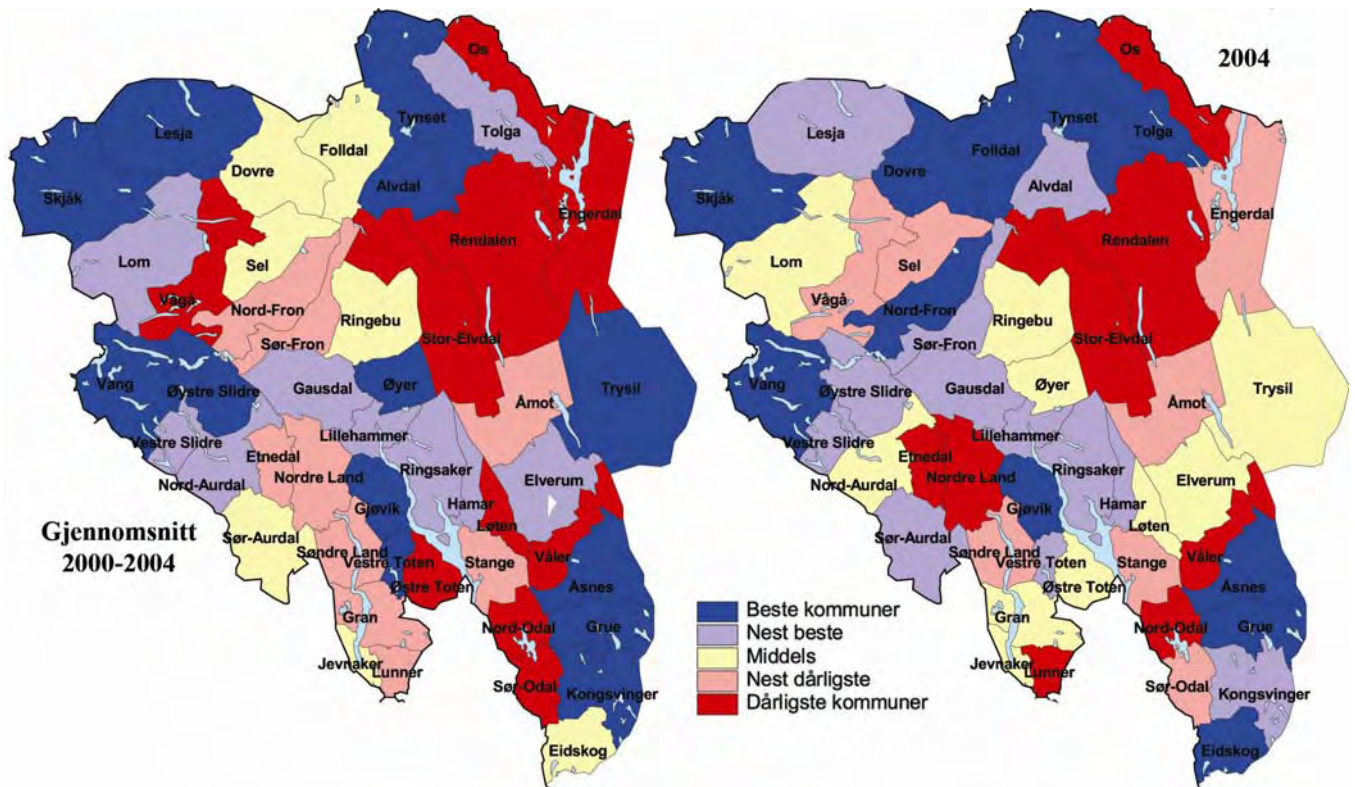
Midt-Gudbrandsdal har hatt en svært sterk fremgang, fra 53. plass siste fem år, til nr 8 i 2004.

Syv av ti regioner i Innlandet har bedre rangering i 2004 enn siste fem år. Valdres, Fjellregionen og Sør Østerdal har imidlertid tilbakegang.

Figur 57: Andel vekstforetak i regionene i Innlandet. Tallene til venstre angir rangering for gjennomsnitt 2000-2004 og 2004.

Vekst, kommunene i Innlandet

Kartene over viser andel vekstforetak i kommunene i Innlandet, til venstre gjennomsnittstall for 2000-2004, og til høyre for 2004.

Oppland har en overvekt av "blå" kommuner, det vil si kommuner med høyere andel vekstforetak enn gjennomsnittet. Dette gjelder både i 2004 og for gjennomsnittet i siste femårs periode. Hedmark har et mer variert bilde, med større spredning og flere kommuner i "rød" gruppe.

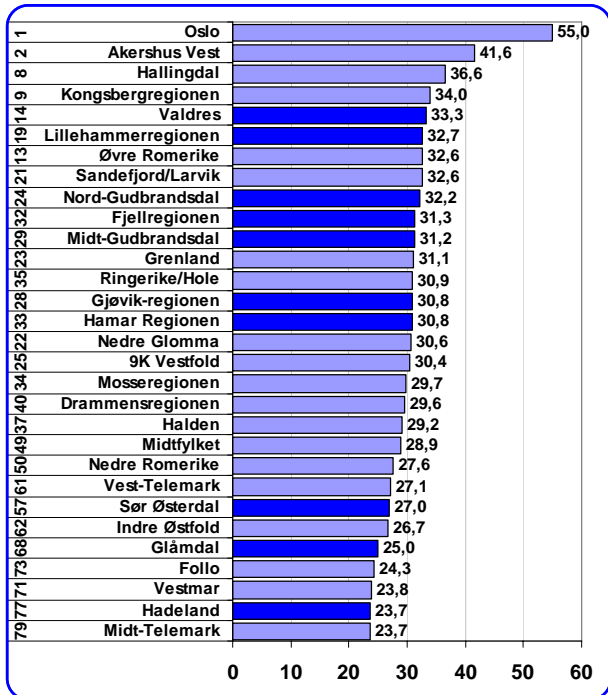
Fordelingen av røde og blå kommuner er omtrent lik i 2004, som for gjennomsnitt for siste fem år, men en del kommuner har skiftet kategori.

Skjåk, Vang, Gjøvik, Grue, Åsnes og Tynset er med i beste gruppe i begge periodene.

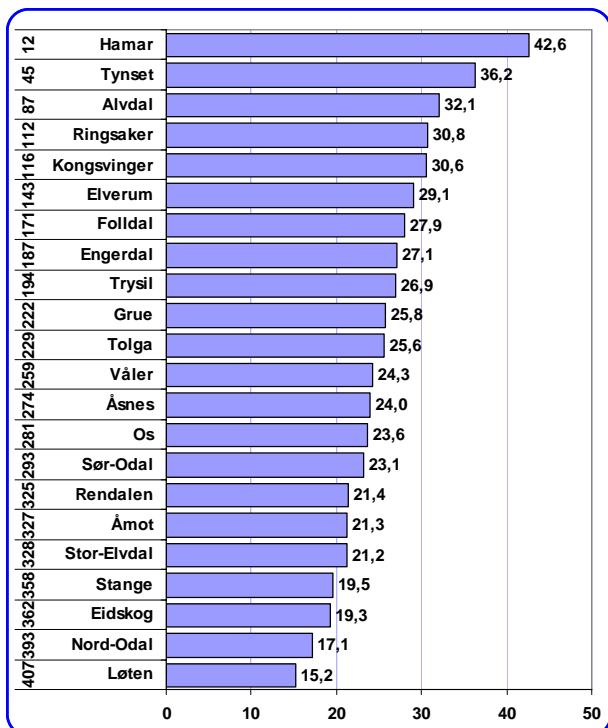
Os, Rendalen, Stor-Elvdal, Våler og Nord-Odal er i dårligste gruppe i begge periodene.

Når kommunene rangeres, vil den midterst rangerte kommunen (medianen) ha en andel vekstforetak på 61,1 prosent. Gjennomsnittlig andel vekstforetak i Norge er imidlertid 60,2 prosent.

Dette skyldes at noen store kommuner med mange bedrifter har lav andel vekstforetak, blant annet Oslo, Asker og Bærum. Disse veier tungt når den gjennomsnittlige andelen vekstforetak regnes ut.

Figur 58: Næringstetthet målt ved antall private arbeidsplasser i prosent av folketallet. Tallene til venstre angir rangering i forhold til alle regioner i landet. Data: SSB.

Figur 59: Næringstetthet målt med antall private arbeidsplasser i prosent av folketallet. Tallene til venstre angir rangering i forhold til alle kommuner i landet. Data: SSB.

Næringstetthet

Begrepet næringstetthet skal uttrykke hvor mye næringsliv det er i et område. Her er dette målt med antall arbeidsplasser i privat næringsliv i forhold til folketallet.

Næringstetthet i regionene

I figuren til venstre er regionene på Østlandet rangert etter næringstetthet. Oslo er den regionen i landet med klart høyest næringstetthet. I Oslo utgjør private arbeidsplasser 55 prosent av folketallet. I 2000 var tilsvarende andel 62,1 prosent. Oslo har hatt sterk nedgang i private arbeidsplasser de siste årene, mens folketallet har steget.

I Innlandet skiller Hadeland, Glåmdal og Sør-Østerdal seg ut med lav næringstetthet. Beliggenheten nært Oslo gjør det mulig for befolkningen i pendle i stor grad. De andre regionene har middels til høy næringstetthet. Disse regionene ligger forholdsvis langt fra alternative arbeidsmarked, og må i stor grad sørge for sysselsettingen selv.

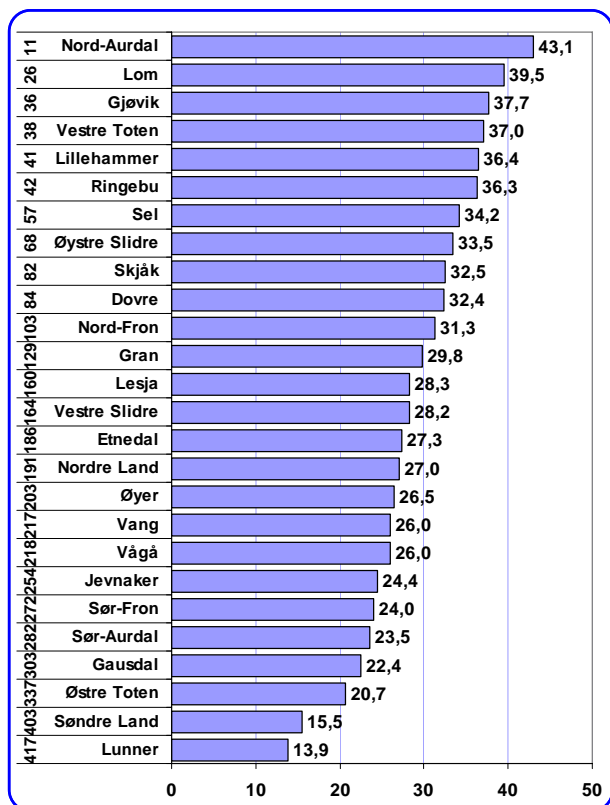
Næringstetthet i kommunene i Hedmark

I figuren til venstre er kommunene i Hedmark rangert etter næringstetthet i 2004.

Hamar har størst næringstetthet i Hedmark. Her utgjør antall private arbeidsplasser 42,6 prosent av folketallet. Det er 12 høyeste næringstetthet blant alle kommunene i landet.

Også Tynset og Alvdal har høy næringstetthet og er blant de 100 kommunene med mest næringsliv i forhold til folketallet.

Hedmark har også kommuner med svært lav næringstetthet. I Løten og Nord-Odal er det svært få arbeidsplasser i privat næringsliv.

Figur 60: Næringstetthet målt med antall private arbeidsplasser i prosent av folketallet. Tallene til venstre angir rangering i forhold til alle kommuner i landet. Data: SSB.

Næringstetthet i kommunene i Oppland

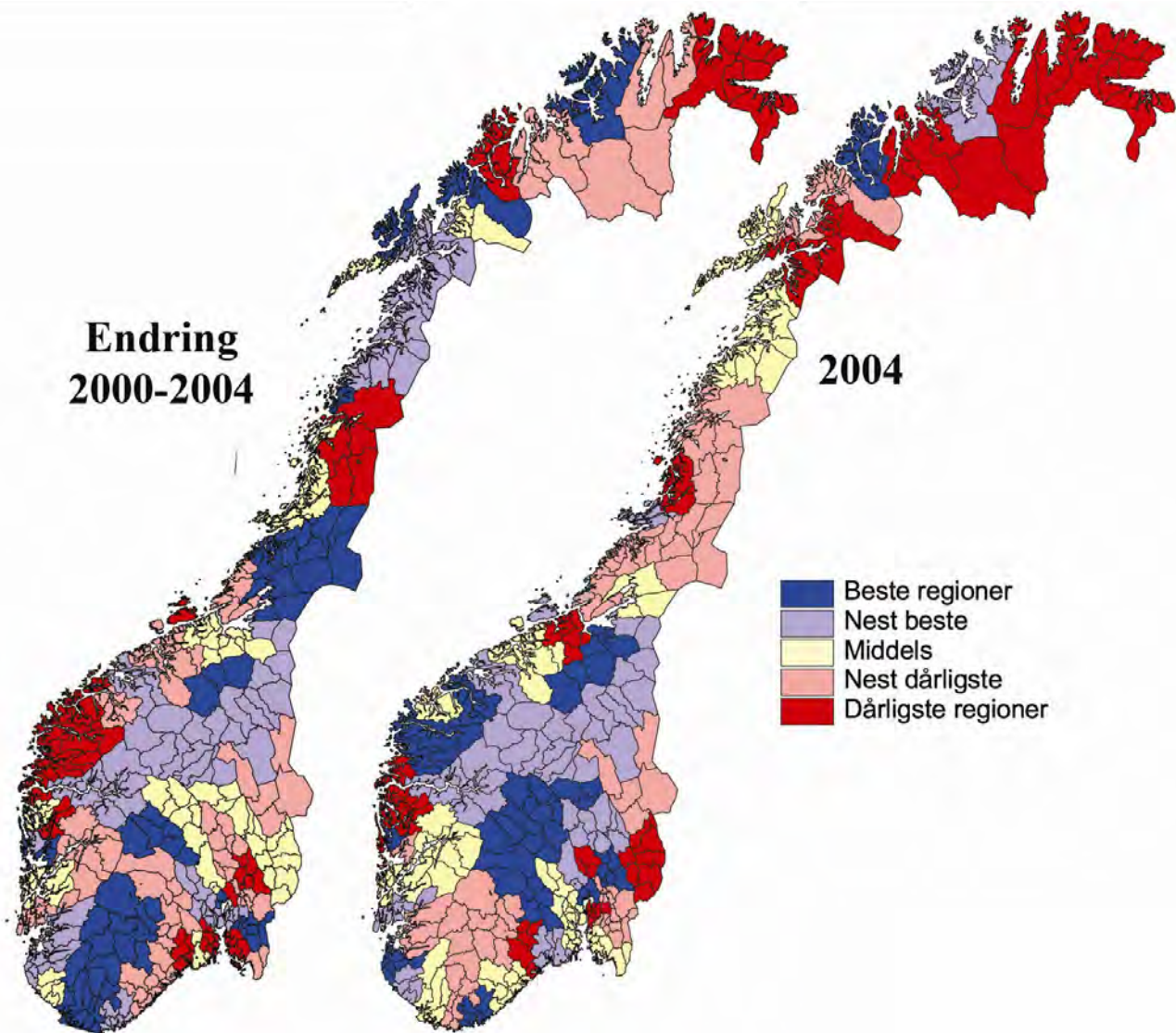
I figuren til venstre er kommunene i Oppland rangert etter næringstetthet i 2004.

Nord-Aurdal har størst næringstetthet i Oppland. Her utgjør antall private arbeidsplasser 43,1 prosent av folketallet. Det er 11 høyeste næringstetthet blant alle kommunene i landet.

Også Lom, Gjøvik, Vestre Toten, Lillehammer og Ringebu har høy næringstetthet og er blant de 50 kommunene med mest næringsliv i forhold til folketallet.

Oppland har også kommuner med svært lav næringstetthet. I Lunner og Søndre Land er det svært få arbeidsplasser i privat næringsliv.

Endring næringstetthet i regionene

Kartet til høyre viser næringstetthet i 2004, mens kartet til venstre viser endringer i næringstetthet fra 2000 til 2004.

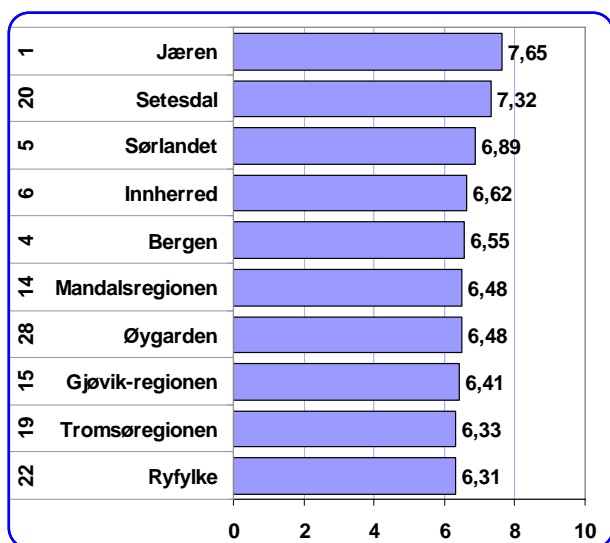
Regioner med høy næringstetthet er ofte storbyregioner, som Oslo, Kristiansand, Stavanger, Bergen, Trondheim og Tromsø, eller regioner som ligger langt unna alternative arbeidsmarked.

Av kartet til venstre ser vi at regioner som Oslo, Øvre Romerike, Nedre Glomma, Mosseregionen, 9K-Vestfold og Grenland er blant de regioner som har størst nedgang i næringstetthet fra 2000 til 2004. Vi kan se at en del typiske industriregioner på nordvestlandet også har nedgang. Dette

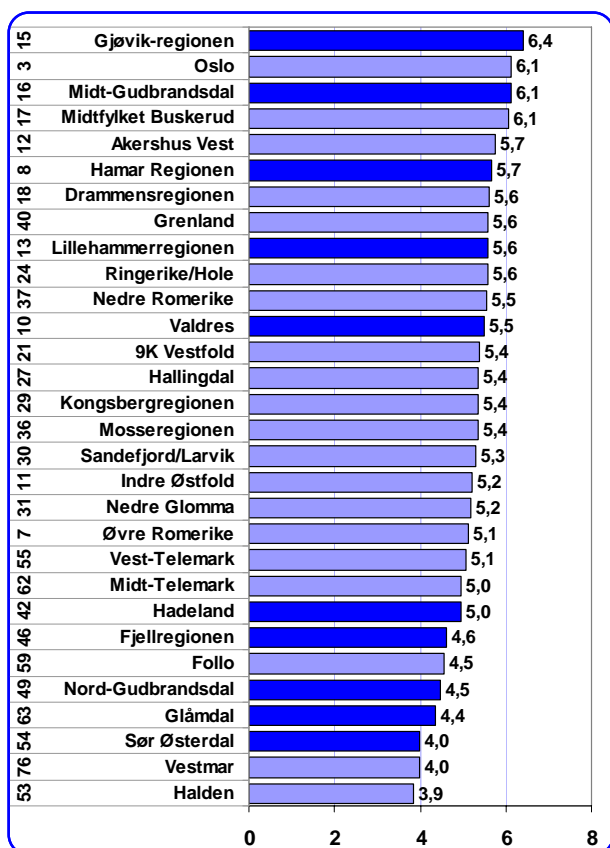
skyldes for en stor del at det har vært en skarp nedgang i antall industriarbeidsplasser i perioden. Mange regioner med nedgang i næringstetthet er industriregioner.

Enkelte distriktsregioner har fremgang i næringstetthet, men dette kan også skyldes at folketallet har sunket, mens antall private arbeidsplasser har blitt opprettholdt.

I Innlandet er Hadeland og Glåmdalen markert med rødt, blant regionene med lavest næringstetthet. Valdres og Lillehammerregionen er i kategorien med høyest næringstetthet.

Figur 61; De ti beste regionene i Norge i henhold til næringslivsindeksen 2004. Tallene til venstre angir rangering for gjennomsnittet siste fem år.

Figur 62: Regionene på Østlandet, rangert i henhold til næringslivsindeksen 2004. Tallene til venstre angir rangering for gjennomsnittet siste fem år.

NM i næringsliv regioner

Næringslivsindeksen er et samlet mål for næringsutvikling i et område. Næringslivsindeksen er sammensatt av fire delindikatorer:

- andel lønnsomme foretak
- andel foretak med vekst
- etableringsfrekvens
- næringstetthet.

De beste regionene

Jæren oppnådde høyest score⁷ på næringslivsindeksen i 2004, fulgt av Setesdal og Sørlandet.

Gjøvikregionen var eneste region fra Østlandet i 2004 som var blant de ti beste regionene i Norge.

Hvis vi måler næringslivsindeksen for perioden 2000-2004, er Oslo nr tre, Øvre Romerike nr syv, Hamar-regionen nr åtte og Valdres nr ti.

Regionene på Østlandet

På Østlandet er Gjøvikregionen best i 2004, fulgt av Oslo (nr 12 i Norge) og Midt-Gudbrandsdal (nr 13).

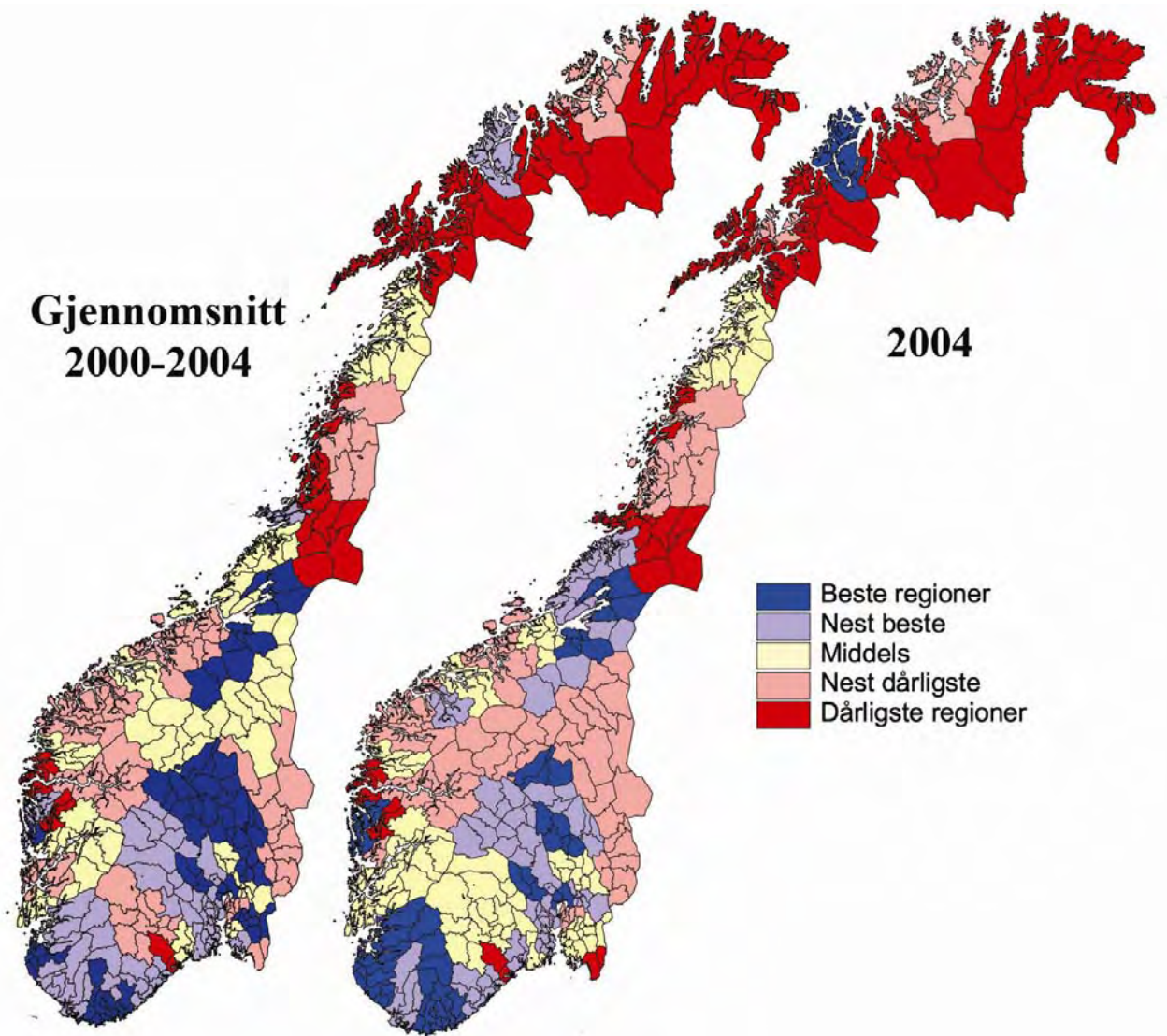
Lavest rangert på Østlandet er Halden (nr 70, Vestmar (nr 66) og Sør-Østerdal (nr 65).

Hamarregionen, Lillehammerregionen og Valdres skårer også klart bedre enn gjennomsnittet i 2004. De nevnte regionene i Innlandet skårer også ganske høyt på samlet næringsutvikling de siste fem årene, og plasserer seg som 8, 16 og 10 av 81 regioner.

Hadeland skårer omtrent som landsgjennomsnittet i 2004, men er under gjennomsnittet på Østlandet.

Sør-Østerdal, Glåmdal og Nord-Gudbrandsdal har de svakeste resultatene av regionene i Oppland.

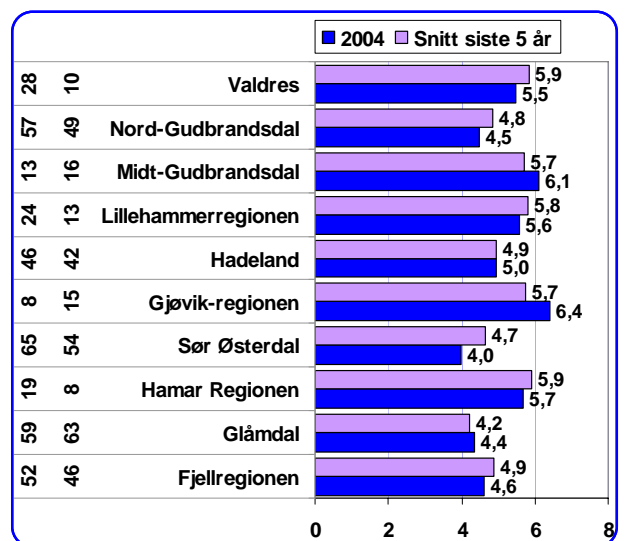
Næringslivsindeksen, regionene i Norge

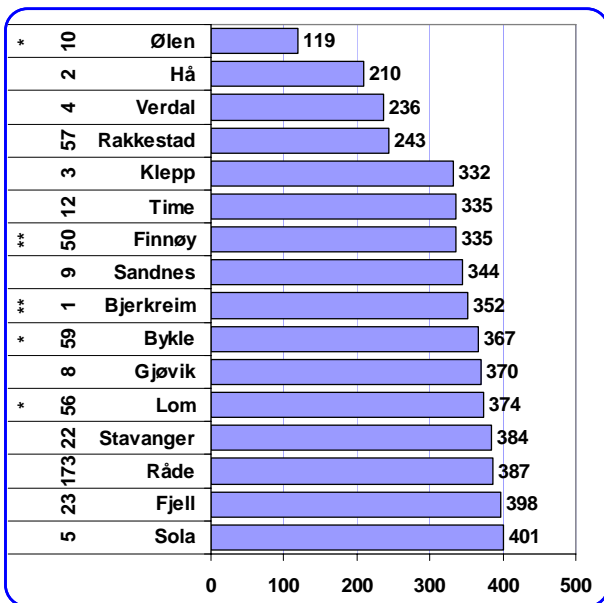
Kartene viser variasjoner i næringslivsindeksen i de 81 regionene i Norge. Kartet til venstre viser gjennomsnittstall for de siste fem årene – 2000 til og med 2004. Kartet til høyre viser næringslivsindeksen i 2004.

Kartene viser en konsentrasjon av regioner i de beste kategoriene på Østlandet, Agder og Rogaland samt Trøndelag. Dette gjelder både når vi måler for 2004 og for gjennomsnitt de siste fem årene.

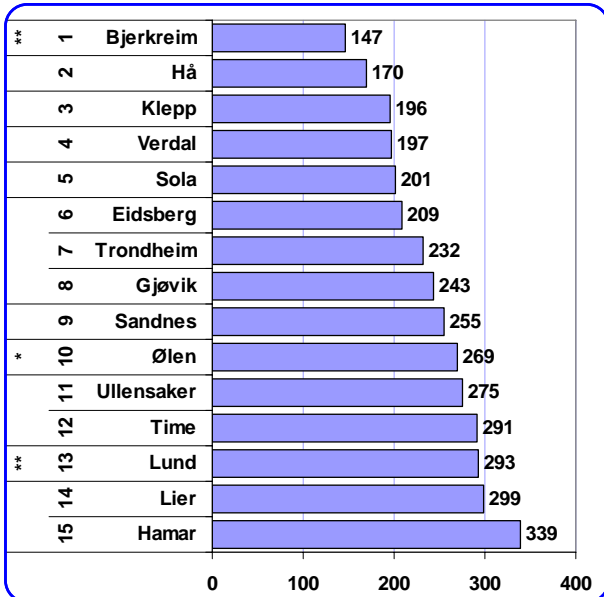
Gjøvikregionen, Glåmdal og Midt-Gudbrandsdalen gjør det bedre i 2004 enn i siste fem år, de andre regionene gjør det dårligere.

Figur 63: Næringslivsindeksen i regioner i Innlandet. Tallene til venstre er rangering i 2004 og snitt siste fem år.

Figur 64: De 15 beste kommunene målt etter næringslivsindeksen for 2004. Tallene til venstre angir rangering for gjennomsnitt 2000-2004. ** betyr at kommunen har mindre enn 50 regnskapspliktige foretak. * betyr at kommunene har 50-100 foretak.

Figur 65: De 15 beste kommunene målt etter næringslivsindeksen for perioden 2000- 2004. ** betyr at kommunen har mindre enn 50 regnskapspliktige foretak. * betyr at kommunene har 50-100 foretak.

NM i næringsliv kommuner

Næringslivsindeksen for kommuner er sammensatt av de fire indikatorene

- andel lønnsomme foretak
- andel foretak med vekst
- etableringsfrekvens
- næringstetthet.

Kommunenes rangering for de fire områdene blant landets 433 kommuner legges sammen, slik at laveste tall gir best resultat⁸.

Beste kommuner 2004

Ølen kommune i Rogaland hadde den beste næringsutviklingen i 2004, fulgt av Hå og Verdal i Nord-Trøndelag.

Hele 8 av de 15 kommunene på topp ligger i Rogaland.

Kommuner fra Innlandet som er med på topp 15 er Lom og Gjøvik.

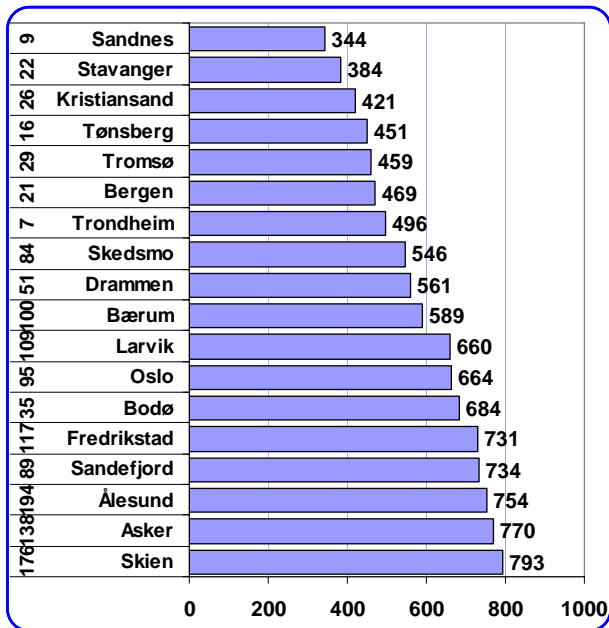
Gjøvik er på tiendeplass i 2004, mens Lom er på plass nr 11.

Beste kommuner perioden 2000-2004

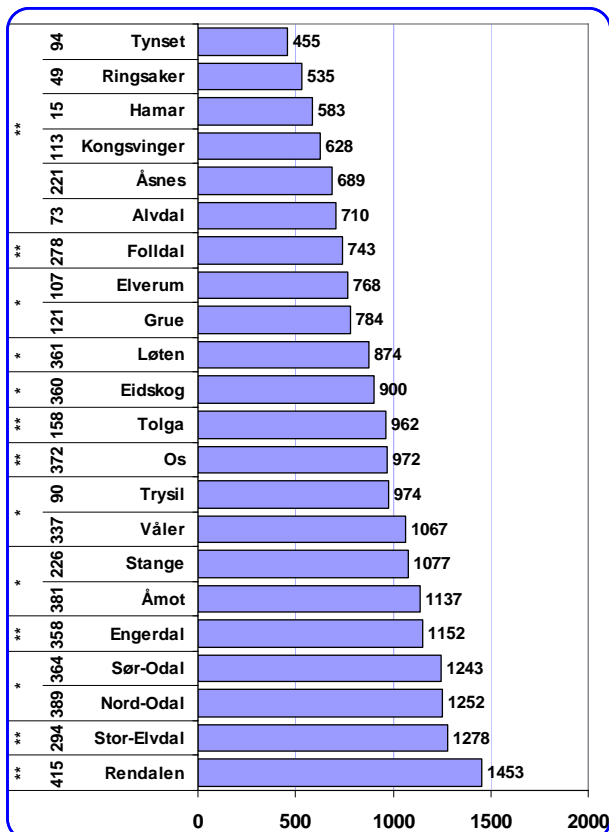
Dersom vi måler næringsutviklingen i femårsperioden 2000-2004, er det Bjerkreim kommune i Rogaland som har de beste resultatene. Bjerkreim er en liten kommune med under 50 regnskapspliktige foretak.

Hå og Klepp kommune kommer på de neste plassene. Også disse kommunene er i Rogaland.

Gjøvik er åttende beste kommune i landet i denne konkurransen, mens Hamar er nr 15. Vestre Toten og Skjåk gjorde det også bra, med 18. og 19. plass.

Figur 66: Rangering av byer med over 1000 regnskapspliktige foretak med hensyn til næringslivsindeksen 2004. Tallene til venstre angir rangeringen for siste fem år blant 433 kommuner.

Figur 67: Kommunene i Hedmark målt etter næringslivsindeksen 2004. ** betyr at kommunen har mindre enn 50 regnskapspliktige foretak. * betyr at kommunene har 50-100 foretak. Tallene til venstre angir kommunens rangering for perioden 2000-2004.

Beste bykommuner 2004

Hvilke byer i Norge har den beste næringsutviklingen?

I figuren til venstre er kommuner med mer enn 1000 regnskapspliktige foretak rangert med hensyn til næringslivsindeksen.

Sandnes hadde den beste næringsutviklingen, fulgt av Stavanger og Kristiansand.

Skien, Asker og Ålesund er dårligst av byene.

Dersom vi ser på gjennomsnitt for de siste fem årene, er det Trondheim som er best, fulgt av Sandnes og Tønsberg.

Alle byene er rangert i øvre halvdel blant kommunene i Norge, både i 2004 og for gjennomsnittet de siste fem årene. Store kommuner gjør det systematisk bedre enn små.

Verken Hamar, Gjøvik og Lillehammer er store nok til å delta her, ettersom de har under 1000 regnskapspliktige foretak.

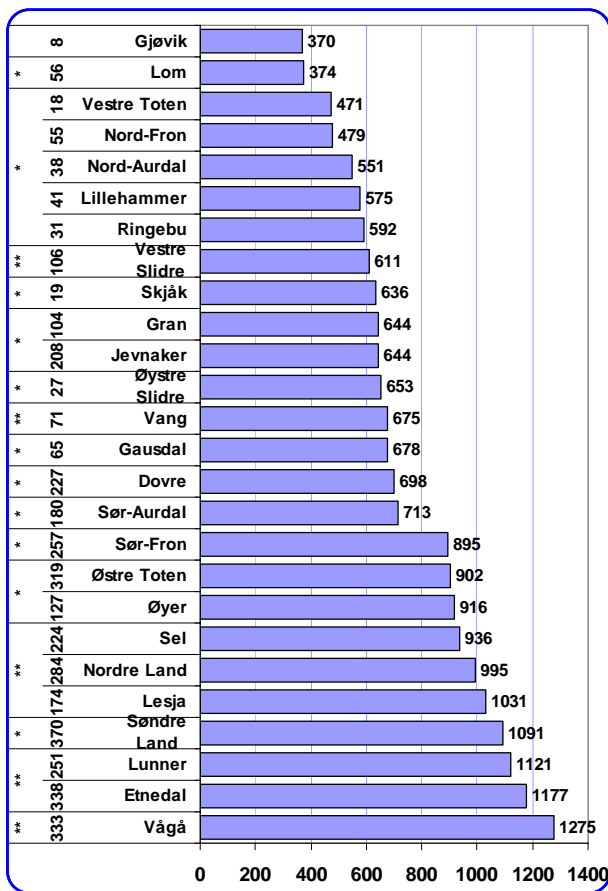
Kommunene i Hedmark

Kommunene i Hedmark er rangert med hensyn til samlet næringsutvikling i figuren til venstre.

Tynset har den beste næringsutviklingen i Hedmark, og er rangert som nr 23 i Norge i 2004. Ringsaker er nummer to i Hedmark (nr 56 i Norge), mens Hamar (nr 74) er på tredje plass.

Nederst finner vi Rendalen, Stor-Elvdal og Nord-Odal.

Hamar er også beste kommune i Hedmark når det gjelder samlet næringsutvikling i de siste fem årene som nummer 15. Ringsaker (nr 49), Alvdal (nr 73), Trysil (nr 90) og Trysil (nr 94) er også høyt plassert.

Figur 68: Kommunene i Oppland målt etter næringslivsindeksen for 2004. ** betyr at kommunen har mindre enn 50 regnskapspliktige foretak. * betyr at kommunene har 50-100 foretak. Tallene til venstre angir kommunens rangering for perioden 2000-2004.

Kommunene i Oppland

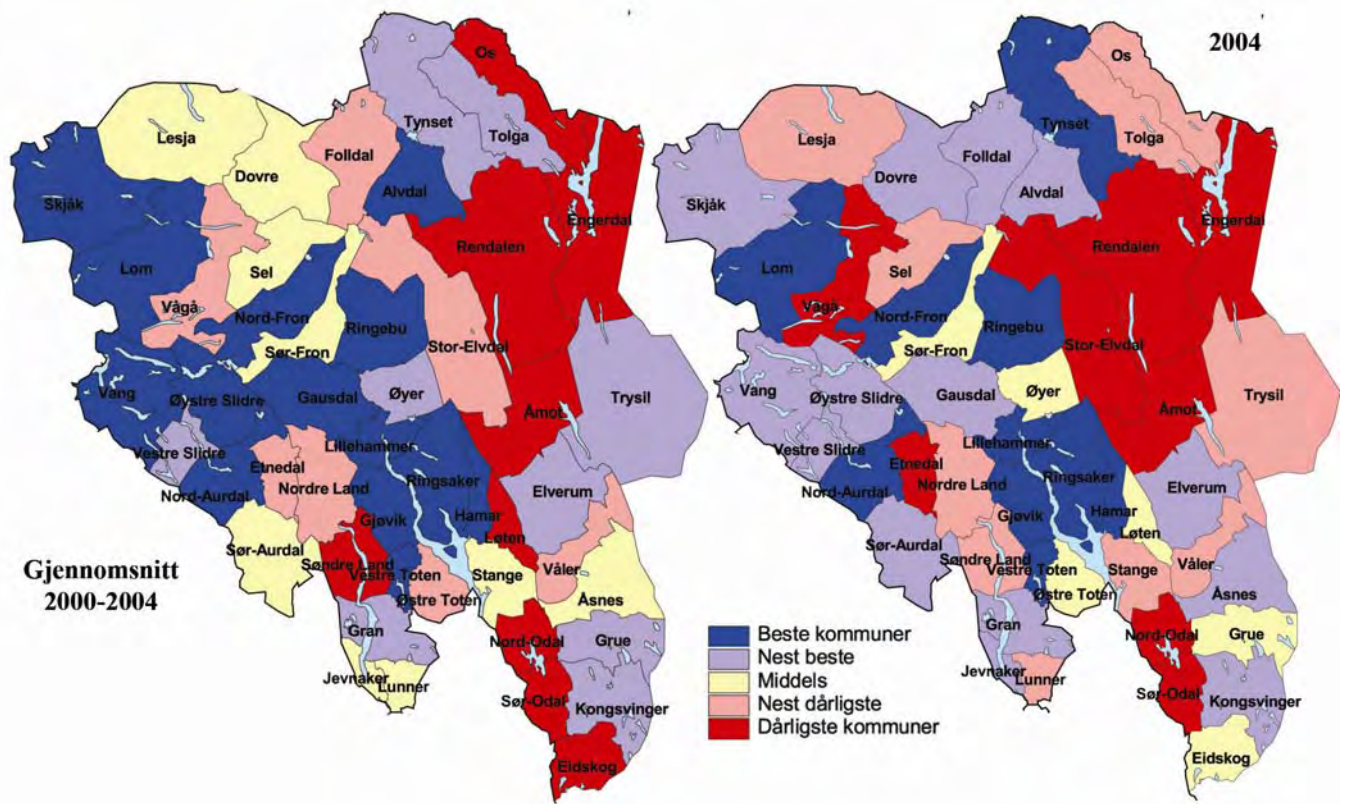
Kommunene i Oppland er rangert med hensyn til samlet næringsutvikling i figuren til venstre.

Gjøvik har den beste næringsutviklingen i Oppland, og er rangert som nr 11 i Norge i 2004. Lom er nummer to i Oppland (nr 12 i Norge), mens Vestre Toten (nr 28) er på tredjeplass.

Nederst finner vi Vågå, Etnedal og Lunner.

Gjøvik er også beste kommune i Oppland når det gjelder samlet næringsutvikling i de siste fem årene som nummer åtte. Vestre Toten (nr 18), Skjåk (nr 19), Øystre Slidre (nr 27) og Ringebu (nr 31) er også høyt plassert.

Næringslivsindeksen, kommunene i Innlandet

Kartene over viser score på næringslivsindeksen i kommunene i Innlandet, til venstre gjennomsnittstall for 2000-2004, og til høyre for 2004.

En ser klart at det er mange "blå" kommuner i Oppland. I perioden 2000-2004 er det hele 11 kommuner med i beste kategori, det vil si blant de 20 prosent beste kommunene, mens det er bare en kommune med blant de dårligste.

I 2004 er næringsutviklingen i Oppland litt mer variabel, men fremdeles overveiende bra. Nå er det syv kommuner i beste kategori, og to i dårligste.

Kommuner som Gjøvik, Vestre Toten, Lillehammer, Ringebu, Nord-Aurdal, Nord-Fron og Lom er med i beste kategori både i 2004 og for gjennomsnitt siste fem år.

Hedmark har færre kommuner i beste kategori. Hamar og Ringsaker er imidlertid blant de beste kommunene både i 2004 og for siste fem år.

Hedmark har mange kommuner i dårligste kategori. Kommuner som Engerdal, Rendalen, Åmot, Nord-Odal og Sør-Odal er i dårligste kategori både i 2004 og i siste femårsperiode.

Sammenhengen mellom befolknings- og næringsutvikling

Regioner

Næringsutviklingen og befolkningsutviklingen påvirker hverandre på forskjellige måter. Hvis befolkningen øker vil mange bedrifter få et økt marked, noe som bidrar til vekst og lønnsomhet. Det blir også rom for flere nyetableringer, og flere personer som er potensielle etablerere.

Samtidig vil et fremgangsrikt næringsliv sysselsette flere, og skape nye jobber til potensielle innflyttere. Et næringsliv i tilbakegang vil kunne føre til at flere flytter ut for å få arbeid andre steder.

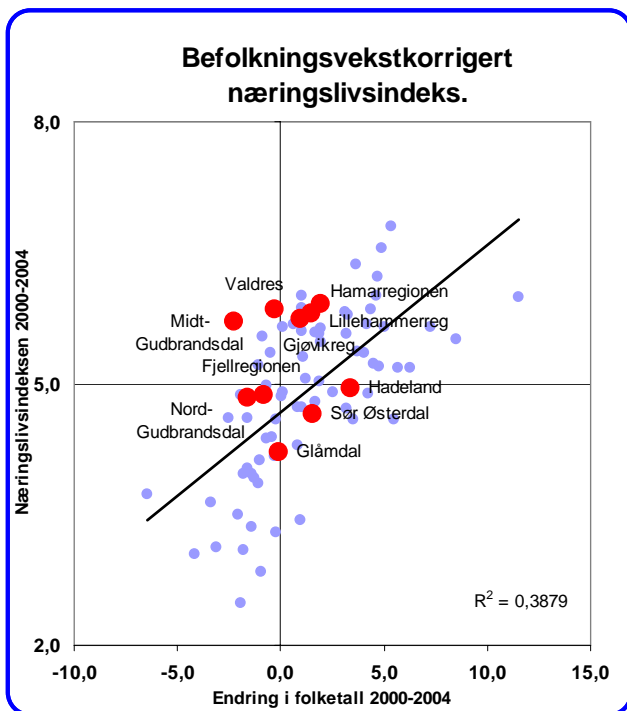
På regionnivå er det en sterk sammenheng mellom befolkningsutvikling og næringsutviklingen, som vist i figuren. Linjen i diagrammet viser forventet nivå på næringslivsindeksen med et gitt nivå på befolkningsendringen i en region.

Innlandet har regioner med befolkningsvekst og befolkningsnedgang, og vi kan se hvordan disse regionene har skåret på næringslivsindeksen i forhold til folketallet. Øverst vises gjennomsnittstall for de fem siste årene, nederst for 2004.

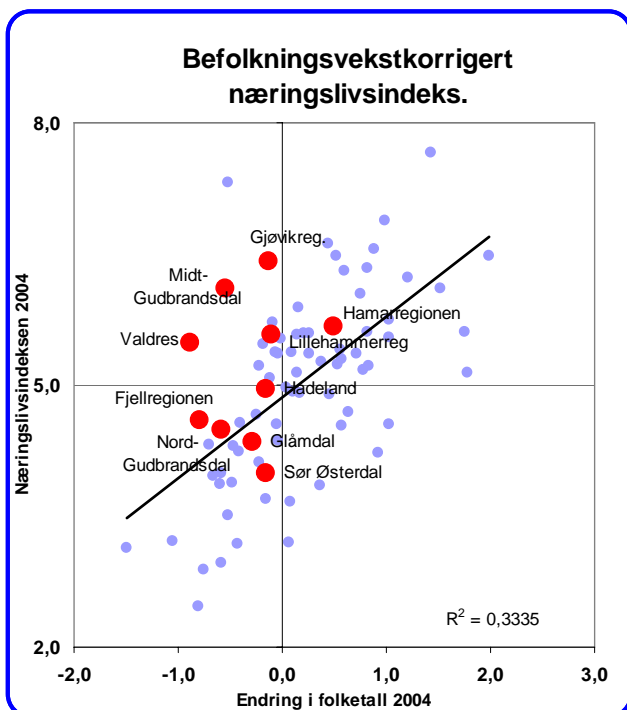
Sammenhengen mellom næringsutvikling og befolkning er sterkere når vi bruker gjennomsnitt over flere år, ettersom tilfeldige årlige utslag nøytraliseres.

Regionene i Innlandet skårer generelt bra, i forhold til forventet verdi. Tre av 10 regioner skårer under forventning siste femårsperiode, to under forventet verdi i 2004. Både siste fem år og i 2004 er det Midt-Gudbrandsdal som skårer høyest i forhold til befolkningsutviklingen.

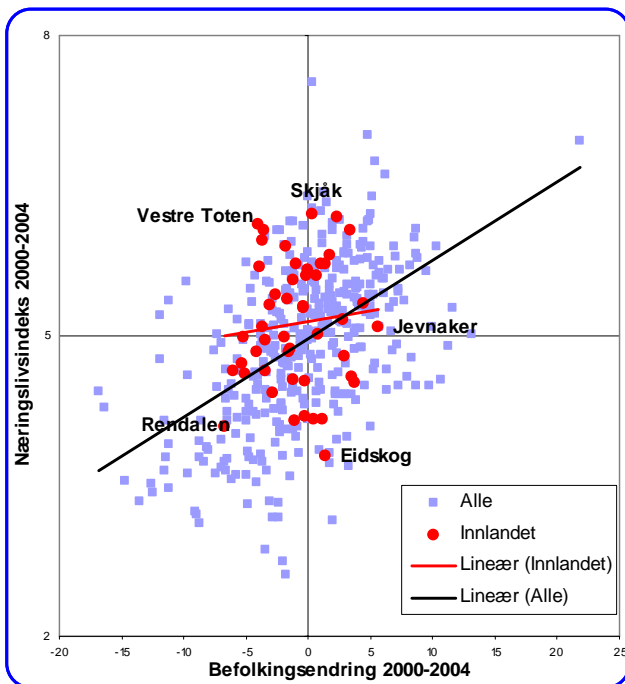
Glåmdal og Sør Østerdal skårer dårligst.

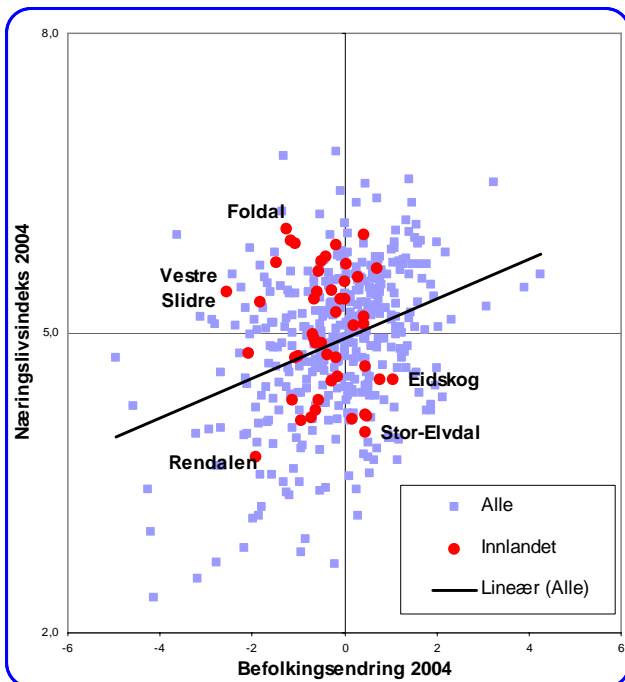
Figur 69: Sammenhengen mellom befolkningsendring 2000-2004 (horisontal akse) og næringslivsindeksen (vertikal akse) for 2000-2004 for regioner i Norge.

Figur 70: Sammenhengen mellom befolkningsendring (horisontal akse) i 2004 og næringslivsindeksen (vertikal akse) i 2004 for regioner i Norge.

Figur 71: Sammenhengen mellom befolkningsendring (horisontal akse) i 2000-2004 og næringslivsindeksen (vertikal akse) i 2000-2004 for kommuner i Norge.

Figur 72: Sammenhengen mellom befolkningsendring (horisontal akse) i 2004 og næringslivsindeksen (vertikal akse) i 2004 for kommuner i Norge.

Befolkningsendring og næringsutvikling - kommuner

Vi kan sammenstille befolkningsutvikling og næringsutvikling i de enkelte kommunene på samme måte som for regionene. En slik sammenstilling er vist i figurene til venstre.

Sammenhengen mellom næringsutvikling og befolkningsendring i kommunene er langt svakere enn for regionene. Dette er naturlig, ettersom det er langt større "lekkasje" i arbeidsmarkedet mellom enkeltkommuner enn regioner. Det er også langt større handels- og tjenestelekkasje mellom kommuner enn mellom regioner.

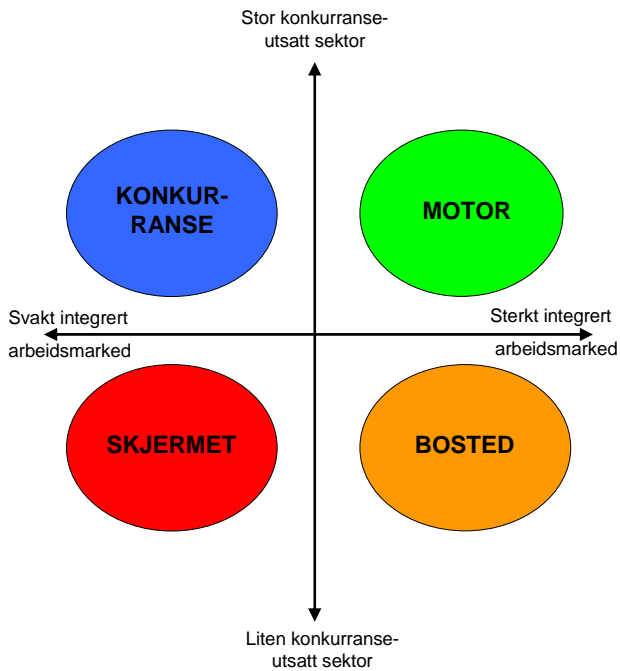
Figuren viser at mange av kommunene i Innlandet, som er markert med rødt, har nedgang i folketallet.

Kommunen som gjør det best på næringslivsindeksen i forhold til befolkningsendringen er Vestre Toten. Skjåk, som har høyere verdi på næringslivsindeksen, gjør det dårligere enn Vestre Toten når vi tar befolkningsendringen med i betraktningen. Eidskog gjør det dårligst både absolutt og i forhold til befolkningsendringen.

Det nederste diagrammet viser utviklingen i 2004. Sammenhengen mellom befolkningsendring og næringslivsindeks er svakere enn for siste femårsperiode.

I 2004 var det Foldal som hadde høyest næringslivsindeksen, både absolutt og i forhold til befolkningsendringen.

Stor-Elvdal gjorde det dårligst på næringslivsindeksen i forhold til veksten i folketallet. Rendalen skåret dårligst på næringslivsindeksen, men hadde sterk nedgang i folketallet.

Figur 73: Modell for kategorisering av regioner i strategiske typer.

Strategiske typer

Vi har tidligere i denne rapporten rangert regioner og kommuner med hensyn til hvor integrert arbeidsmarkedet er med omkringliggende områder, og med hensyn til den relative størrelsen til konkurranseutsatt sektor.

Disse to dimensjonene kan brukes til å kategorisere regioner i fire ulike strategiske typer.

Motor-regioner er områder som har en stor konkurranseutsatt sektor, og samtidig har et arbeidsmarked som er integrert med naboregionene. Næringslivet i slike regioner skaper sysselsetting til omkringliggende områder og fungerer dermed som en "regional motor".

Konkurrans-regioner har stor konkurranseutsatt sektor, men liten pendling til og fra omkringliggende områder. Disse områdene er dermed avhengige av å opprettholde egne arbeidsplasser i konkurranseutsatt sektor.

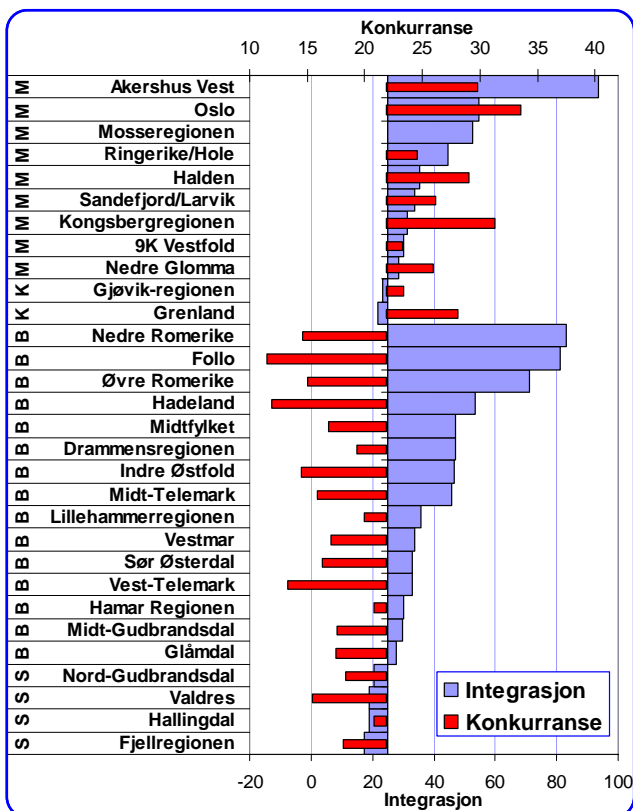
Bosted-regioner har lite konkurranseutsatt næringsliv og samtidig sterk integrasjon til arbeidsmarkedet i naboregioner. Dette er regioner hvor store deler av befolkningen pendler til naboregioner, og utviklingen i eget næringsliv er ikke lenger avgjørende.

Skjermede regioner har lite konkurranseutsatt næringsliv, og samtidig lite pendling til og fra naboregioner. Slike regioner er avhengige av å leve av skjermet sektor, som f.eks offentlig virksomhet, eller som handelssentrum for omlandet.

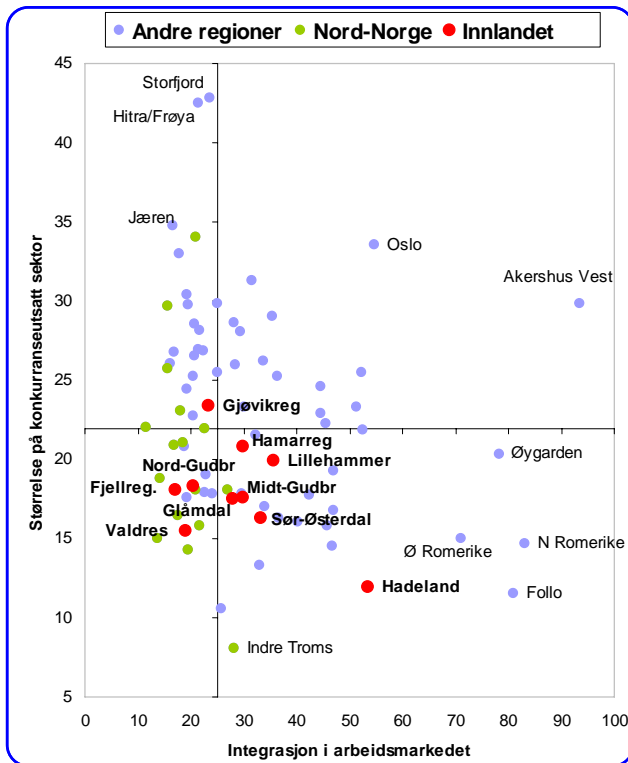
I figuren til venstre er regionene på Østlandet sortert etter de to dimensjonene.

Østlandet har høyest befolkningstetthet av landsdelene, og har derfor mange regioner med høy grad av arbeidsmarkeds-integrasjon. Det gjør at mange regioner er enten motor- eller bostedsregioner.

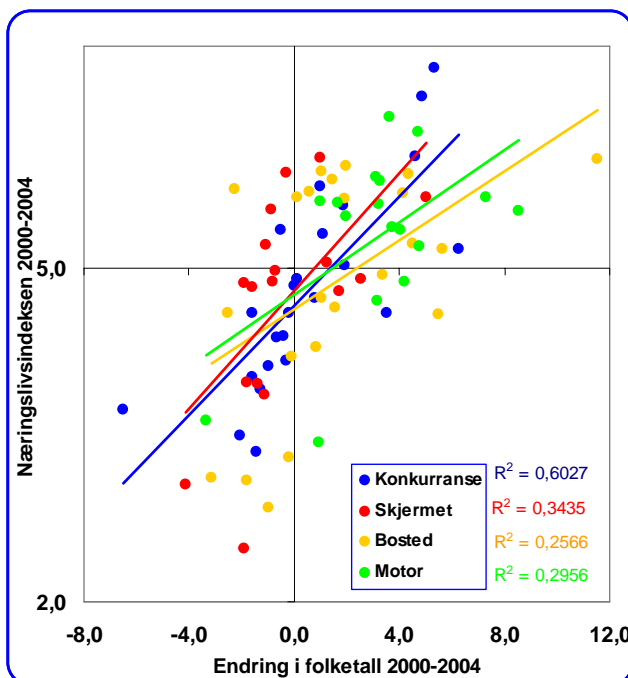
Grenland og Gjøvikregionen er imidlertid konkurranseregioner, og Fjellregionen, Hallingdal, Valdres og Nord-Gudbrandsdal er skjermede regioner.

Figur 74: Grad av integrasjon av arbeidsmarkedet, og størrelse på konkurranseutsatt sektor i regioner på Østlandet. Nullpunktene er medianverdien, og bokstavene til venstre angir typen.

Figur 75: Regionene i Norge plassert i forhold til grad av integrasjon i arbeidsmarkedet og størrelse på konkurranseutsatt sektor.

Figur 76: Sammenheng mellom næringslivsindeksen og befolkningsendringer for ulike typer regioner.

Regioner i Norge

I diagrammet er regionene i Norge plassert i henhold til modellen.

De fleste regionene på Innlandet, som er markert med rødt, er hovedsakelig på høyre side av diagrammet, ettersom mange har høy grad av integrasjon med arbeidsmarkedene i omlandet. De fleste regioner i Nord-Norge er på venstre side, ettersom store avstander gjør det vanskelig å pendle mellom regioner.

Oslo, Akershus Vest og Kongsbergregionen er de mest typiske motorene av regionene i Norge. Innlandet har ingen regioner som er motorer.

Follo er mest ekstrem bostedsregion i landet, sammen med Nedre og Øvre Romerike. Hadeland er også en utpreget bostedsregion. De fleste regionene i Innlandet er bostedsregioner.

Regionene Storfjord og Hitra/Frøya er de mest typiske konkurranseregionene, mens Gjøvikregionen er eneste region av denne typen i Innlandet.

Øst-Finnmark er det klareste eksemplet på en skjermet region. Valdres, Fjellregionen og Nord-Gudbrandsdalen er kategorisert som skjermede regioner i Innlandet.

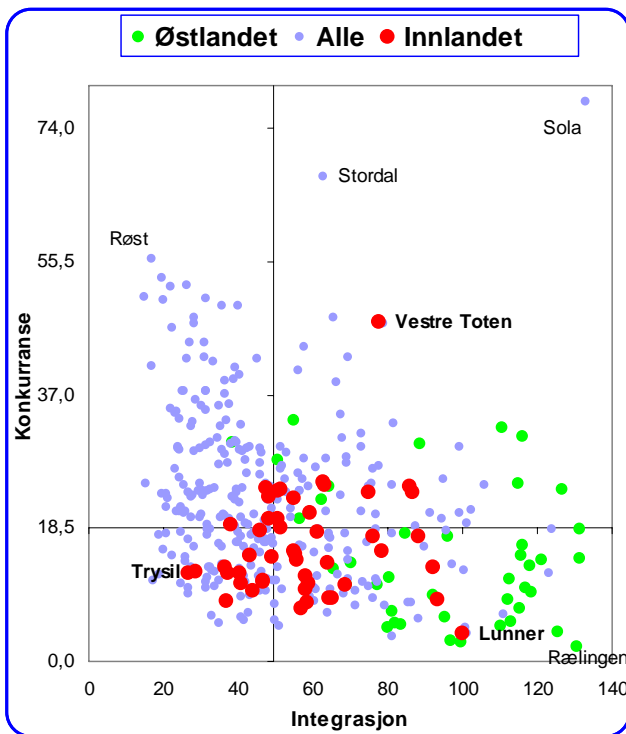
Regioner og næringslivsindeksen

Er det noen regioner som har bedre næringsutvikling enn andre?

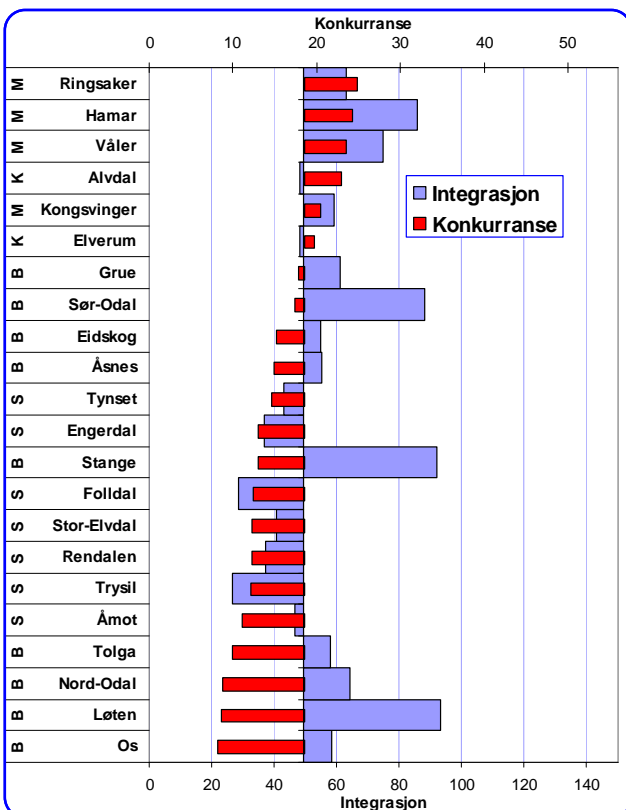
I figuren er sammenhengen mellom næringslivsindeksen og befolkningsutviklingen vist for de ulike typene.

Hvis vi korrigerer for befolkningsutviklingen, er det ikke særlig store forskjeller på næringsutviklingen i de ulike typene.

I konkurranseregioner er det imidlertid langt sterkere sammenheng mellom befolkning og næring. I bostedsregionene er denne sammenhengen langt svakere.

Figur 77: Strategisk kommunetyper i Norge og Innlandet.

Figur 78: Grad av integrasjon av arbeidsmarked, og størrelse på konkurranseutsatt sektor i kommuner i Hedmark. Nullpunkt = Median. Bokstaven til venstre angir typen.

Strategiske kommunetyper

Modellen for å definere regionstyper kan også benyttes til å klassifisere kommuner. Det er langt større spredning på kommunene med hensyn til både grad av integrasjon i arbeidsmarked og relativ størrelse på konkurranseutsatt sektor.

I diagrammet er kommunene i Norge plassert i forhold til de to dimensjonene: Grad av integrasjon av arbeidsmarked og relativ størrelse på konkurranseutsatt næringsliv.

Sola kommune representerer den mest ekstreme "motorkommunen". Kommunen har både den største konkurranseutsatte sektoren og den høyeste integrasjonen i det regionale arbeidsmarkedet. I Innlandet er Vestre Toten den mest utpregede motoren.

Røst er den ekstreme konkurransekommunen på landsbasis. Innlandet har flere kommuner som så vidt kan karakteriseres som konkurransekommuner.

Trysil er den mest utpregede skjermede kommunen i Innlandet.

Akershus har den mest ekstreme bostedskommunen i Rælingen. Mange av de mest typiske bostedskommunene er i Akershus. I Innlandet er Lunner mest typiske bostedskommune.

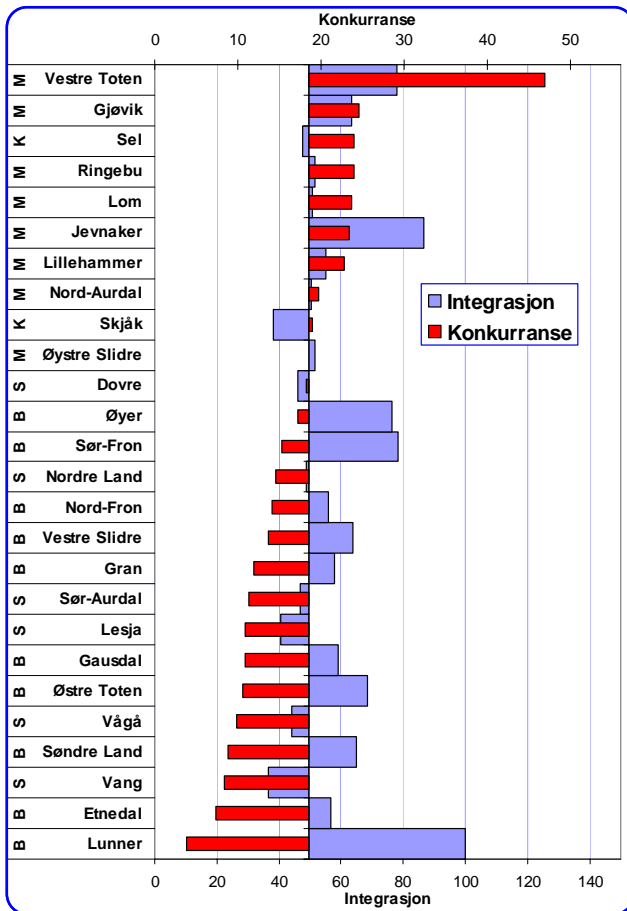
Kommunetyper i Hedmark

I figuren er kommunene i Hedmark rangert etter relativ størrelse på konkurranseutsatt sektor, og klassifisert i strategiske typer.

Hedmark har fire "motorkommuner": Ringsaker, Hamar, Våler og Kongsvinger.

Alvdal og Elverum er eneste konkurransekommuner.

De andre kommunene er enten bostedskommuner eller skjermede kommuner.

Figur 79: Grad av integrasjon av arbeidsmarked, og størrelse på konkurranseutsatt sektor i kommuner i Vestfold. Nullpunkt = Median. Bokstaven til venstre angir typen.

Kommunetyper i Oppland

I figuren er kommunene i Oppland rangert etter relativ størrelse på konkurranseutsatt sektor, og klassifisert i strategiske typer.

Oppland har åtte "motorkommuner": Vestre Toten, Gjøvik, og Jevnaker er kategorisert som motorkommuner med god margin, mens Ringebu, Lom, Lillehammer, Nord-Aurdal og Øystre Slidre så vidt ble med i denne kategorien.

Sel og Skjåk er eneste konkurransekommuner.

Resten av kommunene er kategorisert som skjermede kommuner eller bostedskommuner.

Næringsutvikling og befolkning for ulike typer

I det øverste diagrammet er sammenhengen mellom næringslivsindeksen og befolkningsendringen i perioden 2000-2004 vist for hver enkelt av de fire kommunetypene.

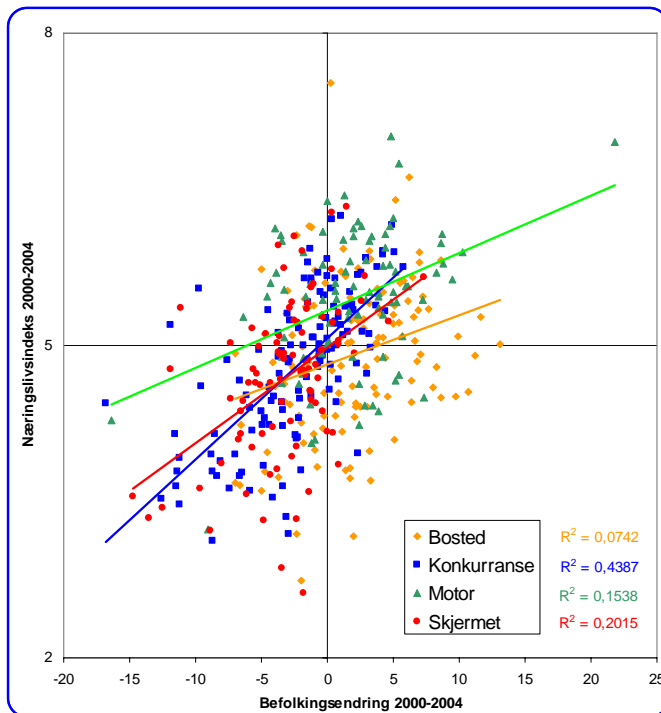
For konkurransekommuner, med stor konkurranseutsatt sektor og lite pendling, er det en sterk sammenheng mellom befolkningsutvikling og næringsutvikling.

For bostedskommuner er sammenhengen ganske svak.

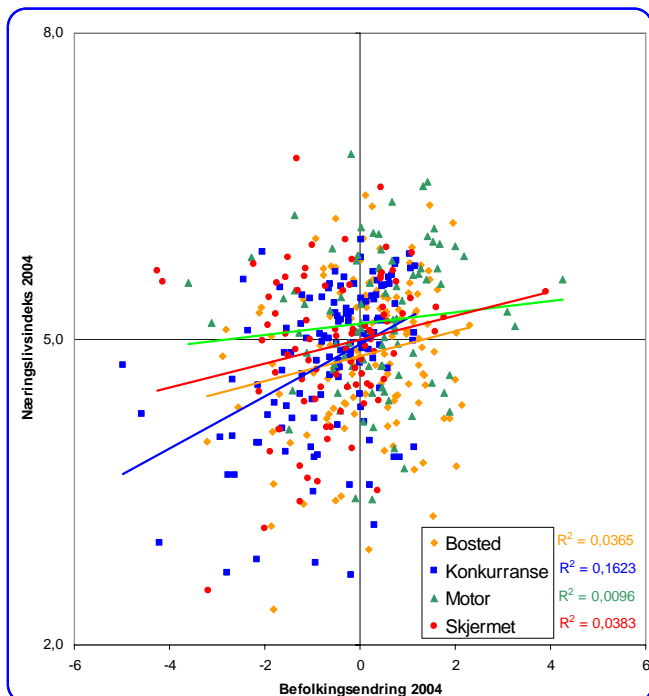
Regresjonslinjen for motorkommunene ligger over de andre. Dette kan indikere at disse kommunene generelt skårer bedre enn andre kommunetyper. Men dette skyldes at størrelse på konkurranseutsatt sektor inngår i indeksen.

Figuren nederst til venstre viser det samme som den øverste, men bare for 2004. I et enkelt år vil sammenhengene bli mye svakere, og tilfeldige utslag i både nærings- og befolkningsutvikling vil dominere.

Ellers kan en merke seg at regresjonslinjen for "motorer" er slakere enn for konkurransekommuner. Dette kan tolkes som at effekten av økende folketall på næringsutviklingen blir tynnet ut på grunn av at befolkningen i stor grad pendler til andre kommuner. Samtidig vil effekten av voksende næringsliv ikke nødvendigvis slå ut i økt folketall, ettersom omkringliggende kommuner kan forsyne kommunen med nødvendig arbeidskraft.

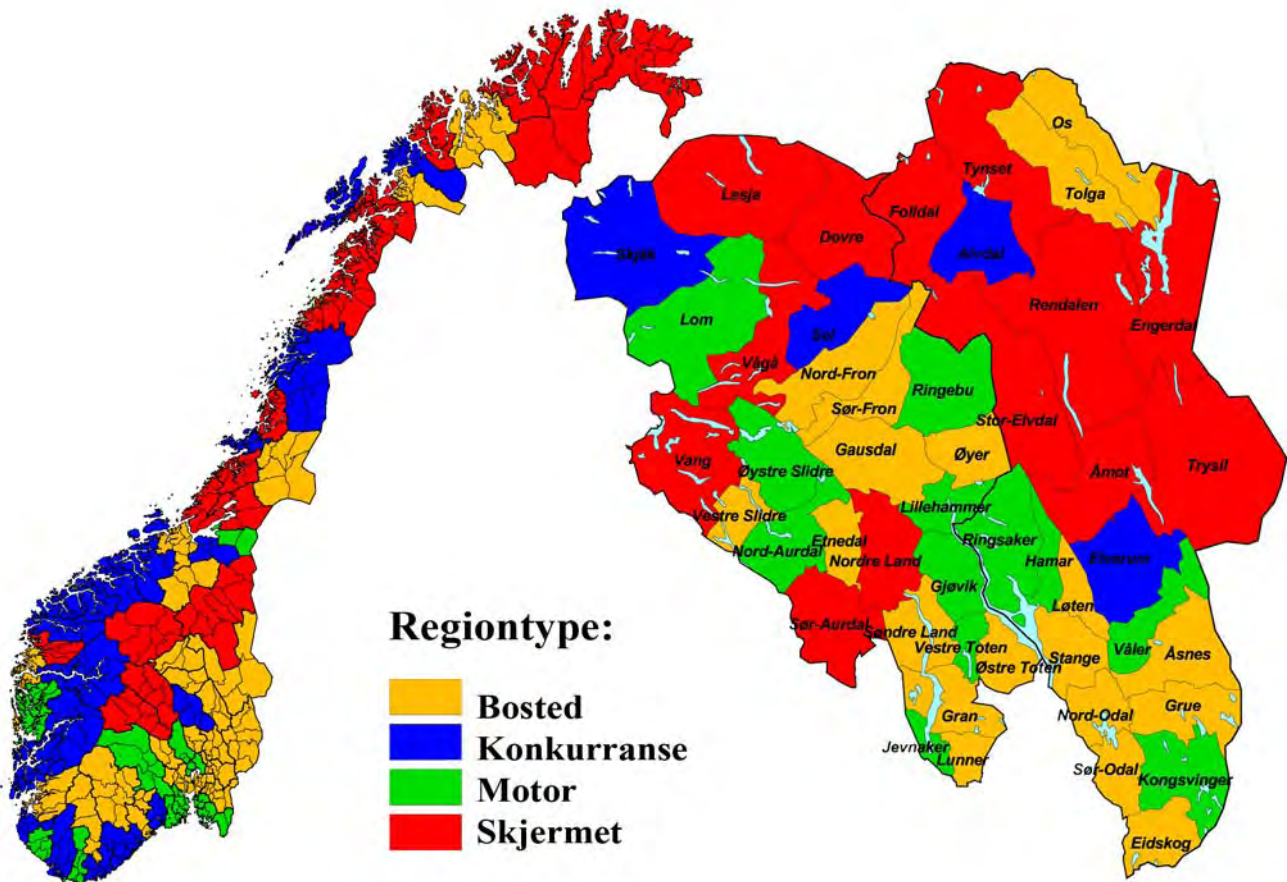

Figur 80: Sammenheng mellom næringslivsindeksen 2000-2004 og befolkningsendring 2000-2004 for ulike typer kommuner.

Figur 81: Sammenheng mellom næringslivsindeksen 2004 og befolkningsendring 2004 for ulike typer kommuner.

Kart region- og kommunetyper

Kartet til venstre viser hvordan regionene i Norge er klassifisert i forhold til de strategiske regiontypene. Kartet til høyre viser kommunene i Innlandet kategorisert etter samme metode.

Det er 16 regioner som er klassifisert som motor-regioner. Av disse er ni på Østlandet. Mandalsregionen og Dalane er motorer på Sørlandet.

Bergensregionen, Osterfjorden, Nord-Hordaland og Bjørnefjorden er en klynge motorer på Vestlandet.

Stjørdalsregionen er den nordligste motoren.

Østlandet har to konkurranseregioner: Grenland og Gjøvikregionen, mens fire regioner er kategorisert som skjermede: Fjellregionen, Hallingdal, Valdres og Nord-Gudbrandsdal.

Innlandet har alle typer kommuner.

Det er bare fire konkurranssekommuner: Skjåk, Sel, Alvdal og Elverum.

De andre kommunene er omtrent likt fordelt mellom skjermede, bosted og motorkommuner.

Også små kommuner som Ringebu og Lom er i kategorien motorkommuner. Årsaken til dette er at disse kommunene har en over gjennomsnittlig størrelse på konkurranseutsatt sektor i forhold til antall sysselsatte i kommunen, samtidig med at kommunene har mer enn gjennomsnittlig inn- og utpendling. Dette er relative størrelser, slik at både små og store kommuner kan bli karakterisert som motorer.

Sluttnoter

¹ Norge er delt inn i 81 *politiske* regioner, det vil si at kommuner som har valgt å gå sammen i interkommunalt samarbeide er satt sammen. I regioner som både har samarbeid i form av regionråd og hvor næringssamarbeide i form av næringssekskap avviker, har næringssamarbeidet blitt brukt i regioninndelingen.

² Intervallene i gruppene for befolkningsvekst er i 2004:

Beste regioner	> 0,8 %
Nest beste	0,2-0,8 %
Middels	-0,1-0,2 %
Nest Dårligste	-0,5--0,1
Dårligste regioner	< -0,5

Intervallene for 2000-2005 er:

Beste regioner	> 4,2 %
Nest beste	1,3-4,1 %
Middels	-0,6-1,3 %
Nest Dårligste	-1,1--0,6
Dårligste regioner	< -1,1

³ Intervallene i gruppene for befolkningsvekst i kommuner er i 2004:

Beste kommuner	> 0,8 %
Nest beste	0,2-0,8 %
Middels	-0,3-0,2 %
Nest Dårligste	-1,1--0,3
Dårligste kommuner	< -1,1

Intervallene for 2000-2005 er:

Beste kommuner	> 3,7 %
Nest beste	0,7-3,7 %
Middels	-1,5-0,7 %
Nest Dårligste	-3,8--1,5
Dårligste kommuner	< -3,8

⁴ Sysselsatte inkluderer både heltids- og deltids sysselsatte.

⁵ Det er flere måter å måle hvilke deler av næringslivet som er mest konkurranseutsatt. En metode er å se på handelsintensitet, dvs hvor stor verdien av eksport og import er i forhold til innenlandsk produksjon. Denne metoden ble benyttet i NOU 2005: 4, Industrien mot år 2020. I denne rapporten har vi tatt med de bransjene som har en handelsintensitet over 0,2 som konkurranseutsatte. I tillegg har vi tatt med hotell og restaurant for å få med reiselivsbransjen som konkurranseutsatt.

⁶ Et alternativ er å summere resultatene, for å se på lønnsomheten til "AS Oppland". Dette vil i de fleste tilfelle bare avspeile lønnsomheten i de største bedriftene.

⁷ Poengsystemet er slik at beste region i en kategori får poengsum 10, medianen poengsum 5 og dårligste region får poengsum 0. De mellom liggende regionene får en poengsum avhengig av avstanden fra ytterpunkt og median. Den samlede næringslivsindeksen er gjennomsnittet av oppnådd poengsum for de fire kategoriene; vekst, lønnsomhet, nyetableringer og næringslivets relative størrelse

⁸ For å rangere kommunene har vi benyttet sum av rangering blant alle kommunene for de fire delindikatorene. Årsaken til at denne metoden er valgt er at enkelte små kommuner med svært få regnskapspliktige foretak lett får ekstreme verdier på indikatorene. Gjennom å bruke rangeringene unngår en at slike ekstreme verdier får fullt utslag. Denne metoden favoriserer kommuner med jevne resultat.